

ថ្ងៃខែក្នុង

2014 | កែវិសាខ័នា | DECEMBER | DÉCEMBRE

horizon

2173 Ste-Catherine W,
Montreal, QC H3H 1M9
(514) 933-4747

2001 Sauvé W,
Montreal, QC H4N 3L6
(514) 382-8606

2425 Curé-Labelle boul.,
Laval, QC H7T 1R3
(450) 978-2333

4601 Des Sources boul.,
Roxboro, QC H8Y 3C5
(514) 685-5050

8880 Leduc boul.,
Brossard, QC J4Y 0G4
(450) 656-9595

3100 Thimens boul.,
Montréal, QC H4R 0C9
(514) 904-6789

1240 Eglinton Ave W,
Mississauga, ON L5V 1N3
(905) 363-0707

20 Ashtonbee Rd,
Scarborough, ON M1L 3K9
(416) 642-1515

www.adonisgroup.ca
Follow us!

Artisinal Mediterranean... Defined

Start with traditional and original recipes...
use perfectly simple and fresh ingredients...

...To bake
the ultimate authentic pita

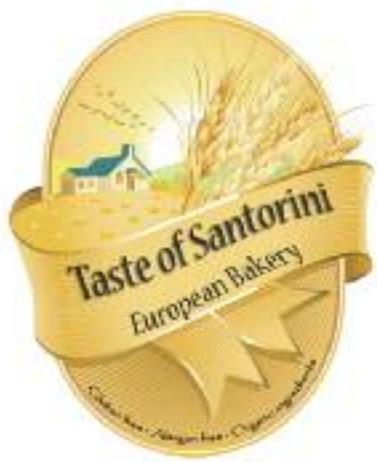

...To savour
the tastiest and perfect dips

...To create
the most decadent desserts

...not to mention all the other goodies we offer you every day!

Taste of Santorini's products are made with healthy and nutritional ingredients. We use locally grown produce and meats. All of our products are nut free; some include spelt or rice flour as well as being gluten free.

Աչքը լոյս Թորունթոյի Հայութեան
բացուած է «TASTE OF SANTORINI» «Թեյսթ օֆ Սանտորինի»
Հայկական հաստատութիւնը ուր մատչելի գիւղով կրնաք գտնել
խմորեղեններու տեսակներ, Սանթը, Լաւաշ հաց, Հացի տեսակներ
եւ Հայկական լահմաճիւն եւայն

Նախապես ապսպրեցեք ձեր պահանջները

Պատրաստ ենք ձեզ գոհացնելու

696 Denison Street, Markham, Ontario L3R 1C1
(905) 475-5550

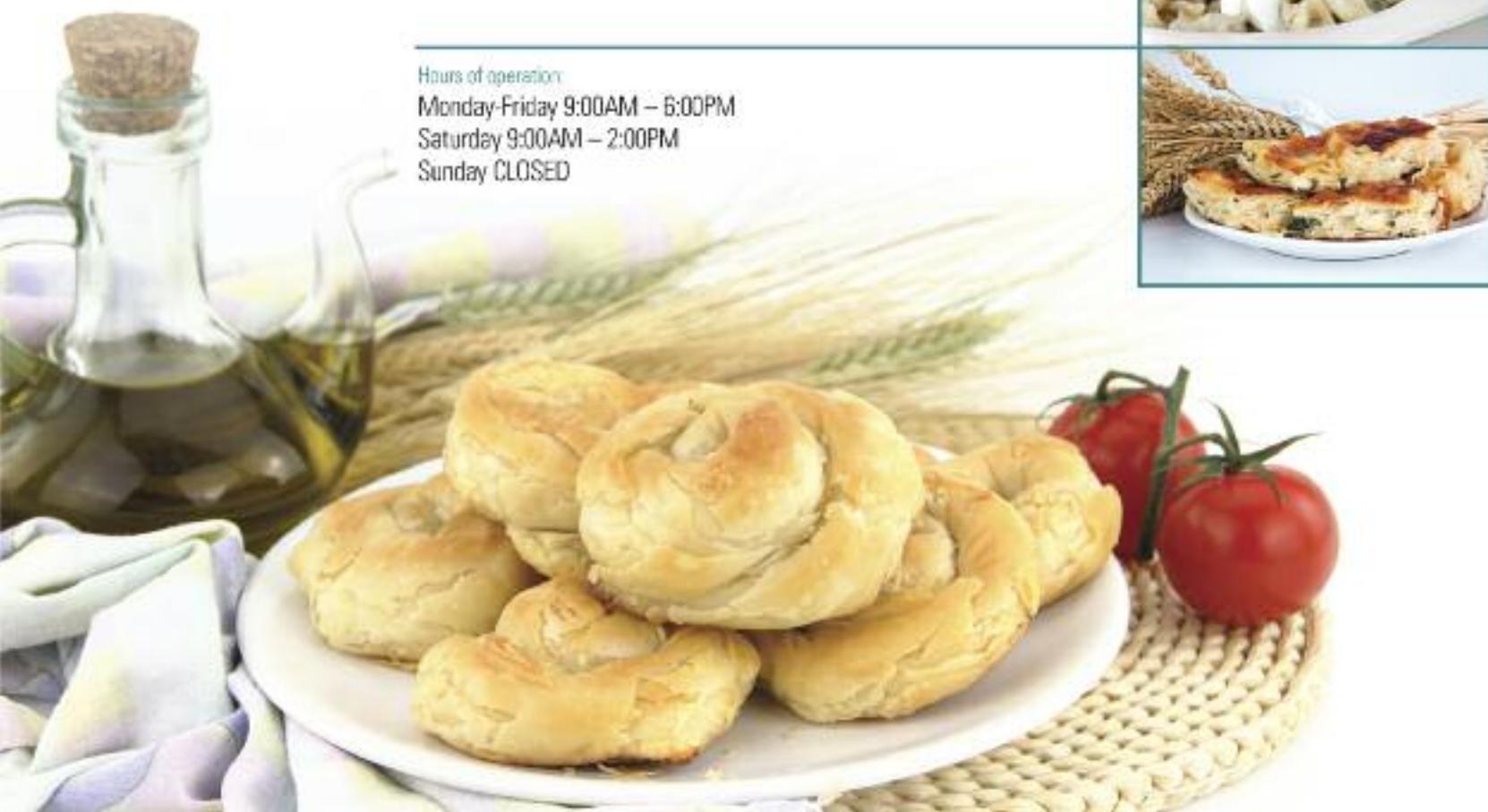
www.tasteofsantorini.com

Hours of operation:

Monday-Friday 9:00AM – 6:00PM

Saturday 9:00AM – 2:00PM

Sunday CLOSED

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«Հորիզոն»ի 14-րդ գունաւոր բացառիկի կողքը այս տարի նուիրուած է Հայ զինուորին: 2014-ի ամրան ու աշնան Հայաստանի ու Արցախի սահմանային ռազմաճակատը թշ-ժացաւ, որուն իբրև արդիւնք հայոց բանակի ռազմիկները արժանի հականարուած հասցուցին թշնամիին եւ չէզոքացուցին անոր դաւադիր սադրանքները:

Այս թիւով յատուկ անդրադարձ կայ Միջին Արեւելքի քաղաքական տաղնապին մասին, որուն ծիրէն ներս յատուկ հարցազրոյցով Բերիոյ Թեմի Առաջնորդը կը ներկայացնէ սուրիահայութեան դիմագրաւած մարտահրաւելները:

Հայկական Ցեղասպանութեան 100-ամեակի սեմին, Հայ գիտաշխատողը կը բացատրէ հայերու ունեղրկման գործոնը հայ ժողովուրդի բնաջնջման ծրագրին մէջ:

Անդերէն յաւելուածին մէջ յատուկ յօդուածով մը լոյս

կը սփոռուի Արեւմտահայաստանի փրկուած բեկորներու մասին:

Այլ յօդուածով մը, սփիւռքահայ երիտասարդ սերունդի ներկայացուցիչը իր մտորումները կը փոխանցէ, հայրենիքի մէջ հայ նորահաս սերունդին համար կազմակերպուած դաստիարակչական ամառնային ճամբարի մը մասին:

Օտարալեզու հատուածին մէջ կը նշուի նաեւ գանատացի նախարարին այցելութիւնը Հայաստան:

Ֆրանսերէնով կը ներկայացուին Արեւմտահայաստանի արծուեբոյններէն հանդիսացող դէպի Սասնայ լեռնաշխարհ ուխտագնացութեան մանրամասնութիւնները:

«ՀՈՐԻԶՈՆ»

ԲԱՅԱՌԻԿԻ ԱՅՍ ԹԻՒՐՎ

ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ ՔՐԻՍՏՈՆԵ-
ՈՒԹԵԱՆ ՃԳՆԱԺԱՄԸԸ ՆԵՐ-ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ
ՈԼՈՐՏԻՆ ՄԷՋ, Էջ 4
ԽԱՅԻԿ ՏԵՐ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ

Հայոց Արեւելից Կողմանց Սահմանապահները, Էջ 11
ՎԱՀԱԳԻՆ ԳԱՐԱԳԱԾԵԱՆ

Շուշանեան եւ Եղեռնը գրելու անկարելիութիւնը, Էջ 12
Յարութիւն Պերպէտան

«Հայերու ունեղրկումը եղած է Հայոց Մեծ Եղեռնի դրդապատճառներէն մէկը». Անահիտ Ասաոյեան, Էջ 16
Զրուցեց՝ Լուսինէ Արքահամեան

Հարցազրոյց ՀՅԴ Գանատայի Կեդրոնական Կոմիտէի ներկայացուցիչ Ռաֆֆի Տօնապետեանի հետ, Էջ 20

Դանիական դասեր, Էջ 24
Վրէժ-Արմէն

Հարցազրոյց Բերիոյ Թեմի Առաջնորդ Շահան Արք. Սարգս-
եանի հետ, Էջ 28

«Դժուարութիւնները պէտք չէ պատճառ դառնան, որ Սփիւռքահայը իր Հայրենիքէն հեռու մնայ». Հրաչ Ճապայ-
եան, Էջ 34
Զրուցեց՝ Լուսինէ Արքահամեան

Մայրի մը լուսնին վրայ՝ լիբանանեան հրթիռային ընկերակ-
ցութեան տարօրինակ պատմութիւնը, Էջ 40
ԲԱ

Աշխարհի առաջին կին ովկիանոսագէտը հայուհի մըն է,
Էջ 46

Գենիս Մուրատեանը Մայր Հայաստանն է, Էջ 47

Meeting Armenia
AYF Canada's Youth Corps "Vanadzor Camp" program,
page 54
By Alik Boulgarian

ARMENIAN-KURDISH RELATIONS
IS A STRATEGIC NECESSITY, page 58
By Seto Boyadjian, Esq.

The Spartans of Artsakh, page 62
By Nora Markarian Yacoubian

The Islamized Armenians of Der Zor & Syria, page 68

Minister Jason Kenney's historic trip to Armenia, page 74

Another Untold Genocide - Reopening pages of untold
Polish history, page 76
By Diana Skaya

Selflessness, page 80
By Tamar Kabassakalian-Gosdanian

Les Pèlerins du Sassoun
Village-vacances au mont Marouta, page 85
Par Vahé Ter Minassian

Կայս Էլլ կը հովանաւորէ Melbourne-ի «Գլուշինորդ»ի Զայնը

ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՄԻԶԻՒ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹԵԱՆ ԺԳՆԱԺԱՄԸ ՆԵՐԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՈԼՈՐՏԻՆ ՄԷՋ

Սուրբահայութեան ճակատագիրը ազգային օրակարգի անցած է գեռեւս 2011 թուականէն, երբ պայմեցաւ սուրբահական քաղաքացիական պատերազմը: Անոր մասին շատ գրուած է, սուրբահայութեան օժանդակութեան բազմաթիւ նախաձեռնութիւններ կան, սակայն անցնող տարուան թունիսէն սկսեալ իրաքի եւ Սուրբոյ հողամասերուն վրայ հաստառած այսպէս կոչուած հսլամական Պետութիւնն (ՏԱՀԵՆ) ու ինքնահոչակ խալիֆայութիւնը իրավիճակը կարականապէս սրբեցին:

Արաբերէն իր սկզբնատառերով ժողովրդականացած ՏԱՀԵՆ-ին ապագան տակաւին յստակ է: Թէ տարածաշրջանային ուժերը՝ Ծոցի երկրներէն մինչեւ Թուրքիա անոր կաղմաւորման դիրացման մէջ ակտիւ դերակատարներ եղած են եւ զինումի եւ ռազմավարական յենակէտերու տրամադրութեան միջոցով ճամբայ հարթած, որ այն շատ արագ կերպով տիրապետէ Մոսուլէն մինչեւ Ռաքա, այսօր կասկածի առիթ չի տար: Միջին Արեւելեան գդանաժամին հետեւող մասնագէտներուն համար յստակ է, որ այս ուժերը շատ աւելի գործոն են քան Միացեալ Նահանգները կամ Ռուսիան, եւ անոնց հիմնական մտահոգութիւնը իրանի ազդեցութեան տարածման արգելք հանդիսանալին է:

Անոնց գերակատարութիւնը, առաւել, անելի առջեւ դրած է Օպամայի վարչակարգը, որ փաստորէն, կը տատամափ ՏԱՀԵՆ դէմ զինուորական արշաւանքի դիմելու բանական անհրաժեշտ որոշումները առնել է Իրանի եւ Պաշտառ Ասատի վարչակարգին հետ ռազմավարական թէկուզ եւ լուռ համաձայնութեամբ: Ենթագրելով որ Ուաշինգթուն նման սենարիո երեւիցէ նկատի ունեցած է որպէս այլընտրանք, անոր բացայայտումը կ'ենթագրէ տարածաշրջանային իր դաշնակիցներուն հետ՝ Թուրքիա, Ծոցի երկրներ եւ Իրայէլ լուրջ խնդիրներ որոնց քաղաքական գինը, եւ միջին արեւելեան բեմահարթակին վրայ ամերիկեան ներկայութեան, եւ ԱՄՆի ներքին քաղաքական ոլորտին մէջ, կրնայ շատ սուլ ըլլալ: Ճիշդ է, Ուաշինգթուն-Թեհրան միջուկային համաձայնութիւնը ուղի հարթած է յարաբերութիւններու բարելաւման, բայց նաեւ առիթ տուած է իր դաշնակիցներուն բացայայտ եւ ոչ-բացայայտ դժգոհութիւններուն: Խորայէլ կը վախնայ ԱՄՆ-Իրան համաձայնութեան հետեւանքով կորսնցնել իր ռազմավարական մենաշնորհային դիրքը, որպէս Ուաշինգթունի ամենէն վստահէի գործընկերը: Թուրքիոյ եւ Ծոցի երկրներուն համար նման համաձայնութիւն անխուսափելիօրէն Միւնի-Շիա հակամարտութեան մէջ դիրքորոշման ճշգումի մեկնաբանութեան պիտի արժանանայ: Արդիւնքով՝ Ուաշինգթունի դիրքորոշումը կը բացատրուի ներ-իսլամական պայքարի ենթախորքին վրայ ուժերու հաւասարակութեան խաղի շարունակումով: Այսինքն՝ միջամտել այնքան որ արիւնալի այս պայքարը արգելք հանդիսանայ տարածաշրջանին մէջ իշխող ուժի մը յառաջացման, եւ սահմանափակուի պատերազմանական գործողութիւններու յստակ տարածքով մը առանց տարածաշրջանը պայմումի առաջնորդելու: Ի

վերջոյ նման քաղաքականութեան նախընթաց մը կայ՝ 1980 ական թուականներու իրան-իրաք պատերազմը, որուն ընթացքին եւ քարիւղի գինը անկում արձանագրեց, եւ գինքի շուկայի պահանջքը բարձրացաւ: Այս իմաստով նոյնիսկ հասարակաց յայտարարներ կան ներկայ կացութեան հետ...

Ուժերու հաւասարակշուութեան քաղաքականութեան երկարատեւ պատերազմներու տարբերակը վտանգաւոր է այն իմաստով, որ անոր վերահսկողութիւնը աւելի մեծ ոփաք կ'ենթագրէ: Այս պարագային, որքան ալ որ ՏԱՀԵՆ-ը տարածաշրջանային ուժերու օժանդակութիւնը ստացած ըլլայ, որքան ալ որ դիտուի որպէս ուժային հաւասարակշուութեան գործոն, գոյութիւն ունի որպէս իրայատուկ երեւոյթ: Փաստորէն, ըստ երեւոյթին այն այնքան ժողովրդական է ճիհատականներու նոր սերունդի մը համար, եւ այնքան լաւ կը տիրապետէ իր իշխանութեան տակ գտնուող տարածաշրջանէն ներս առկայ ուսուրսներուն, որ ոչ մէկ պետութենէ կախեալ է: Աւելի՛ն, ինքզինք Ապու Պաքը Ալ-Պաղտատի կոչած ՏԱՀԵՆ-ի գեկալվարին Խալիֆայութեան հոչակման քայլը մարտահրաշէլ մըն էր եւ Ծոցի թագաւորական վարչակարգերուն, որոնց օրինականութիւնը հարցականի տակ կը դնէ, եւ Թուրքիոյ նոր-օսմանական ձգտումներուն. Խալիֆան հաւատարմութեան կոչ ուղղեց բոլոր խալամներուն եւ արձագանգ գտաւ ամենուրեքը...

ՏԱՀԵՆ երեւոյթը կասկած չի ձգեր որ այն ինչ քաղաքականապէս ճիշդ ըլլալու կամ թուալու համար չէր յայտարարութիւն պաշտօնապէս: մեծապետական խաղ չէ տեղի ունեցածը, միջ-պետական բախում չէ, ոչ ալ քաղաքացիական տագնապ, այլ՝ կրօնական պատերազմ այնպէս ինչպէս տեղի կ'ունենար Միջնադարուն՝ պատմական այն ժամանակաշրջանին, երբ արդիական եւ մանաւանդ յառաջդիմական մտածողութիւնը բնորոշեց, «խաւարային» այն համոզումով որ մարդկային բանականութիւնը պիտի գերազանցէր խաչակրութիւններու, ճիհատներու թէ ինքվիզիսիոններու անմարդկայինութիւնը: Կրօնքը պէտք է մնար խղճի հարց, պէտք չէ միջամտեր հանրային թէ քաղաքական կեանքի մէջ որոշումներու կայացման որ պիտի որոշուէր հասարակական պայմանագրով ճշգուած հեղինակութեան մը կողմէ: Այս տրամարանութեան վրայ է, որ 1648ի Վեսթֆալիան գաշնագրով եւրոպայի մէջ ծնունդ առաւ հողատարածային գերիշխանութեան եւ ներքին հարցերուն հարցերու համար նման համաձայնութիւն անխուսափելիօրէն Միւնի-Շիա հակամարտութեան մէջ դիրքորոշման ճշգումի մեկնաբանութեան պիտի արժանանանայ: Արդիւնքով՝ Ուաշինգթունի դիրքորոշումը կը բացատրուի ներ-իսլամական պայքարի ենթախորքին վրայ ուժերու հաւասարակութեան խաղի շարունակումով: Այսինքն՝ միջամտել այնքան որ արիւնալի այս պայքարը արգելք հանդիսանայ տարածաշրջանին մէջ իշխող ուժի մը յառաջացման, եւ սահմանափակուի պատերազմանական գործողութիւններու յստակ տարածքով մը առանց տարածաշրջանը պայմումի առաջնորդելու հոյնիսկ գերազանցեցին կրօնականան

Միւնի էջը կը հովանաւորեն ԱՌ. և ԱՌ. Գէորգ եւ Մարիամ Կարապետին

COME HEAR WHAT YOU HAVE BEEN MISSING

699 Coxwell Avenue
Toronto, ON M4C 3C1
Tel: 416 463-4327(HEAR)

Parkway Mall, 85 Ellesmere Road,
#65 Toronto, ON, M1R 4B9
Tel: 416 754-4327(HEAR)

www.hearingaidsource.ca

**TRY HEARING AIDS
RISK-FREE**

Call 416 754-4327

- Free Hearing Tests
- No obligation Hearing Aid Trial
- Hearing Protection

Images copyright Otocon Canada Ltd.

hearing aid source
invisible, custom & comfortable

խաւարամտութիւնը: Խօսքը կը զերաբերի ֆաշիզմին, նացի-ականութեան եւ ստալինիզմին, քաղաքական համակարգեր՝ որոնք բանականացուցին ցեղասպանութեան ոճիրը: Ընդհանրապէս, սակայն, հաստատագրուեցաւ այն համոզումը որ Աստուածաշունչի իմաստութիւնը՝ Աստծոյ տալ այն ինչ Աստծոյ է եւ կայսրին այն ինչ կայսրին է, արդէն քարոզած էր: Ազգ-պէտութիւնները երաշխիք չէին պատերազմներու վերացման, սակայն կը բանականացնէին նոյնիսկ պատերազմները: Առնուազն տեսականորէն...

ՏԱՀԵՇ-ը եւ խալի ֆայութեան վերստեղծման իր ձգտումը կու գայ բացայայտ դարձնելու այն ինչ ծանօթ էր թիւեւս 1979էն ի վեր. Միջին Արեւելեան, եւ ընդհանրապէս իսլամական աշխարհին մէջ, աշխարհայնացման համակարգը չէր կայացած, նոյնիսկ ամենաժողովրդավար, ամենալայիր եւ յառաջդիմական պետական վարչակարգերը չէին յաջողած կրօնքը դրական իմաստով հետացնել հանրային եւ քաղաքական միջոցէն: Խարայէլ, Թուրքիա եւ Իրան, ինչպէս նաեւ արաբական բոլոր համակարգերը՝ նասըրական եգիպտոսէն մինչեւ Պատասկան Սուրբիա եւ Իրաք կրօնքին տեղ տուած էին կամ փորձած էին այն շահագործել՝ քաջ գիտանլով թէ որքա՞ն այն տակաւին տիրական էր ժողովրդային խաւերուն մէջ: Խարայէլի օրինակը կը բերուի հակառակ որ այն ո՛չ իսլամական ո՛չ ալ արաբական պետութիւն է, հակառակ անոր որ տասնամեակներ շարունակ հանրածանօթ էր որպէս Միջին Արեւելքի միակ ժողովրդավարութիւնը, ուր քաղաքացիական իրաւունքները կը պաշտպանուէին պետութեան կողմէ (թէ-կուզ եւ արաք քաղաքացիներուն հանդէպ կիրարկուած ուղղակի թէ անուղղակի խարականութենէն...), սակայն յաճախ մոռացութեան կը տրուի որ Պէն Կուրիոնն ու սիոնական շարժումին մէջ այն ատեն տիրապետող ձախակողմեան ու յառաջդիմական թեւը, որ պետութիւն ստեղծեց, թիւեւս ստիպողաբար զիջումներ ըրին կրօնական հատուածին որպէսզի անոնք ընդդիմանան պետութեան ստեղծման գործնթացին: Այսօր արդէն յատակ է թէ Խարայէլ բացառապէս հրէական պետութիւն ըլլալու եւ ծաւալելու վտանգաւոր ուղիին վրայ է արդէն տասնամեակէ մը ի վեր Աջի եւ ծայրայեղ Աջի իրերայաջորդ ընտրական յաղթանակներու արդիւնքով: Սակայն հիմնականին մէջ իսլամական եւ արաբական աշխարհին մէջ է որ աշխարհայնացման համակարգը ձախողեցաւ եւ ասոր հիմնական պատճառը ոչ թէ իսլամական կրօնքին էութիւնն է (ի վերջոյ ամէն միաստուածեան կրօնքի էութիւն նոյնն է), այլ՝ Խալամի շահագործումը Օսմանեան կայսրութեան ոլորտին մէջ նախ Սուլթանին, ապա՝ Երիտթուրքերու կողմէ ի խնդիր կայսրութեան պահպանումին:

Հոս թիւեւս արժէ յստակացնել, որ երբ տասնիներորդ դարու իսլամին մասին կը խօսուի որպէս պետական համակարգ նկատի կ'առնուի Միւննի իսլամը: Արդարեւ, ծանօթ է որ մինչ Շիա իսլամին հետեւորդները, թիւեւս իրենց դէմ ծաւալած հալածանքներուն հետեւանքով, առաջացուցած էին շատ աւելի բրդածեւ կրօնական հեղինակութեան համակարգ մը, Միւննի իսլամը նոյնացած էր իշխանական համակարգին՝ խալիֆայութեան հետ: Նոյնիսկ երբ Ֆաթիմականներու թագաւորութիւնը եղիպտոսի մէջ թէ Իրանի՝ 17րդ դարուն Շիա իսլամը յայտարարեցին պետական կրօնք, Շիա իսլամը չունեցաւ իշխանութիւնը վերջնելու քաղաքական մտածողութիւն, մինչեւ, փաստորէն, Խումէյնի:

Օսմանեան կայսրութեան ոլորտին մէջ ծնունդ առած բարեկարգչական թէ յառաջդիմական ամէն շարժումները՝

Թանգիմաթէն մինչեւ արաբական նահտա, իշխող դասակարգին կողմէ ընկալուեցան որպէս սպառնալիք, որովհետեւ կ'ենթադրէին քաղաքական համակարգին մէջ ներառել հասարակութիւնը, զանգուածները, ույան... Եւրոպական գաղութատիրութիւնը իր կարգին Օսմանեան կայսրութեան ներթափանցման համար լաւագոյն միջոցը գտաւ կրօնական տարբերութիւններու հրահրումը: Պատմութիւնը յայտնի է. 19րդ դարն ու 20րդ դարու սկիզբը Օսմանեան կայսրութիւնը թատերաբեմ հանդիսացաւ ամենանարիւնոտ սպանդ-ներու որոնց զոհերը հիմնականին մէջ քրիստոնեաներն էին: Նոյնիսկ երբ հայերու, ասորիներու թէ յոյներու բնածնջումը կը ծրագրուէր փանթրքական նպատակներով, իսլամը շահագործուեցաւ անոնց դէմ: Կայսրութեան անկումէն, Խալիֆայութեան վերացումէն եւ Միջին Արեւելքի մէջ հողատարածային պետութիւններու ստեղծումէն յետոյ նոյնիսկ, ոչ քեմալական թուրքիոյ, ոչ նաևրական եղիպտոսի թէ արաբական աշխարհի մէջ, ոչ ալ Պատասի տիրապետութեան տակ գտնուող Սուրբիոյ կամ Իրաքի մէջ, իսլամը քաշուեցաւ հանրային կեանքին: Ընդհակառակը, իրենց բնոյթով առաւել թէ նուազ չափով ամբողջատիրական այս պետական համակարգերու մէջ Միւննի իսլամը զարգացաւ որպէս քաղաքական մտածողութիւն, որպէս Խալամ Եղբայրներ, որպէս ապագայ Արդարութիւն եւ Զարդացում կուսակցութիւն... ի մասնաւորի 1967ի պատերազմէն յետոյ, իրադարձութիւն մը որ համարաբականութեան ծրագրի ձախողութեան ազդանշանը տուաւատանին, որքան ալ որ գծուար ըլլալ անոր ընկալումը: «Լուծումը իսլամն է» լոգունդը սկսաւ ժողովրդականութիւնն գտնել եւ Հասան Պաննայէն մինչեւ Սայիտ Քութպ տեսական հիմքերը գրին ապագայ քաղաքական պայքարին:

Ճիշդ է որ Իրանի իսլամական յեղափոխութիւնն է որ 1979ին ազդանշանը տուաւ Միջին Արեւելքի մէջ հետապայ խորքային վերիվայրումներու: Բայց յաճախ մոռացութեան կը արուի որ նոյն տարուան աւարտին խորհրդային զինուորական միջամտութիւնը Աֆղանիստական եւ հոն ծաւալած մուճահիտական դիմագրութիւնը իսլամի քաղաքականացման միւս երեւոյթն է: Մոցի երկիրներուն կողմէ Փինանսաւորուած, Փաքիստանի աշխոյժ մասնակցութեամբ եւ ուեկնեան վարչակարգի զօրակցութեամբ, Աֆղանիստան վերածուեցաւ հետապայ իսլամականութեան ծննդոցը: Հոն է որ Պըն Լատիններն ու Այման Զառուահիրիները պիտի Եղբայրանան իրենց պայքարին մէջ եւ պիտի համոզուին որ իսլամի անունով կայսրութիւն մը տապալած էին: Կը մնայ յստակացնել, որ մինչ Իրանի իսլամական յեղափոխութիւնը Շիա էր, մինչ Աֆղանիստանի մէջ ծաւալած ճիհատը հիմնականօրէն Սիւն-նի: Այլ խօսքով, իսլամի ներքին պառակտուածութիւնը արդէն կ'արտայայտուէր երկու տարբեր բնոյթի քաղաքական պայքարներով: Այսինքն, չկայ իսլամականութիւնը որպէս քաղաքական գաղափարախօսութիւն եւ միասնական ծրագրի, կայ Միջիննի եւ Շիա իսլամականութիւնը: Անոնց թերեւս անխուսափելի բախումը 1980ական թուականներէն յայտնի էր. Իրան-Իրաք պատերազմը եւ Լիբանանի քաղաքական պատերազմի ընթացքին Արեւելմտեան Պէյրութի մէջ Ամալի եւ Հրզպալահի տիրապետութիւնը եւ նաևրականութեան հետեւորդ Միջիննի կազմակերպութիւններու չքացումը, ի մէջ այլոց, այդ բախումին նախանշանները տուին: Պուշի վարչակարգին զինուորական միջամտութիւնը Իրաք եւ երկրի պառակտումը արագացուցած հետապայ քաղաքականութիւնը պարարտ հող ստեղծեցին որ Միջիննի-Շիա բախումը վերածուի ներիսլամա-

Միա լոր կը հովանաւորէ Վարդգէս Ամերական

ST-BARTHS OU, SAINTE-DOROTHÉE

CONDONIUMS
PENTHOUSES
MAISONS RIVERAINES
PLACES DE QUALPRIVE

ESPACE VENTE
108, CHEMIN DU BORD-DE-L'EAU
SAINTE-DOROTHÉE

514.654.AQUA (2782)
CONDOSAQUABLU.COM

AQUABLU
STYLE DE VIE RIVERAIN
SAINTE-DOROTHÉE

կան քաղաքացիական պատերազմի, որ 2011ին արդէն ծաւալ-լեցաւ դէմքի Սուրբիա եւ Լիբանանի հրամիսը: Ինչ որ ՏԱՀԵՇ-ի ծնունդով հաստատագրուած է շատ յստակօրէն այս ներիսլա-մական պատերազմն է:

Եթէ պատմական զուգահեռները որեւէ իմաստ ունին, այն ինչ կը պատահի Միջին Արեւելքի մէջ իր նախընթացը ունի Եւրոպայի մէջ 17րդ դարու Երեսնամենայ պատերազմով ուր իրարու բախեցան Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ եւ Լուտերի սկսած Բարեկարգչական շարժման հետեւորդները: Եւրոպայի մէջ պատերազմները երբեք այսքան արիւնալի եւ ատելի չէին եղած: Ինչպէս կրօնական պատերազմներ ուսումնասիրած պատմաբանները դիմել կու տան, «կրօնական պատերազմ» յղացքը յատուկ է միայն միաստուածեան կրօնքներու.... Երեսնամենայ պատերազմը լուծում չտուաւ կրօնական մեկնաբանութիւններու տարբերութեան բայց յանգեցաւ Վեսթֆալիայի եւ յաջորդ դարուն Եւրոպայի մէջ պիտի ծաւալէր համամարդկային պատմութեան մէջ թիրեւս ամենէն յուսալի մտաւորական, մշակութային եւ հասարակական շարժումը՝ Լուսաւորութիւնը: Ինչ որ կը պատահի Միջին Արեւելքի մէջ պիտի յանգի՞ իսլամական աշխարհի մէջ Լուսաւորութեան հանդուրժողականութեան ոգիին ընդհուպ մինչեւ հասարակութեան իսկական աշխարհայնացում: Կրօնական պատերազմներու տրամաբանութիւնը հաշտողականութեան եղր հազիւ թէ նախատեսէ: Բացարձակ ճշմարտութեան համոզումը կ'առաջնորդէ դիմացինին գոյութեան իրաւունքի ժիառումին: Ծայրայեղ վայրագութիւնը կը դադրի միայն երբ կը տիրապետէ տեղի ունեցածին անհեթեթութիւնը եւ անոր արդիւնքով առաջացող համատարած թշուառութիւնը: Սիւնի՛ Շիա բախումը զէրոյի հաւասարութեան իր տրամաբանութեան մէջ մէկ կամ միւս կողմին յաղթանակը կ'ենթագրէ, հետեւաբար՝ պատերազմը կրնայ ոչ թէ Երեսնամենայ Պատերազմը յիշեցնել այլ անոր նախորդած Հարդիրամենայ Պատերազմը, արաբական եւ իսլամական յղուածքով՝ Ֆիֆնային ամբողջ ժամանակաշրջան մը: Ի մասնաւորի երբ ըրջանային ուժերը, աւելի յատակօրէն՝ թուրքիա եւ Ծոցի կարգ մը երկիրներ, ՏԱՀԵՇ-ին ընդմէջէն տեսնեն ոչ թէ Հիմնականօրէն սպառնալիք իրենց իսկ գոյութեան եւս, այլ՝ առաջնահերթօրէն որպէս իրանի ազգեցութիւնը կասեցնող ազգակ, կամ, աւելի վատ, Շիաներու գէմ պատերազմ: Պատերազմին վայրագութիւնն ու յոգինածութիւնն ալ անպայմանորդէն չեն առաջնորդեր անոր աւարտին. ի վերջոյ, վայրագութիւնն ալ կրնայ հասարականալ եւ գայթակութիւն չպատճառել եթէ անոր հանդիսացումը զանգուածային լրատուական միջոցներու կողմէ զոհերը վերածէ պարզ թիւերու: Միայն եթէ իսլամական իմաստութեան ձայները, որոնք, ի՞նչ խօսք, կա՞ն, լուուին այնքա՞ն զօրաւոր որ տեղի ունեցածին անհեթեթութեան գիտակցութիւնը տիրապետող ըլլայ: Այդ չէ կացութիւնը գժբախտաբար: Բանական ձայներէն աւելի զօրաւոր կը լուուին ուսումբերու ձայներն ու զոհերը գլխատող դահիճներու Հրճուանքը... Այսինքն, Մարքսի հետեւումով, այն ինչ կը պատահի Միջին Արեւելքի մէջ կրնայ Պատմութեան կրնութիւնը բլաջ այս անգամ հետանքի ձեւով...

Դէմ յանդիման ՏԱՀԵԾ-ի նախաձեռնած կրօնական մաքրագործումին բոլոր կրօնական համայնքները գոյութենական սպառնալիք կը դիմագրաւեն: Բայց կասկած չկայ որ Միջին Արեւելքի քրիստոնեաներուն դանդաղ բայց հաստատ անէացումն է որ տեղի կ'ունենայ: Ոչ միայն ֆիզիքական, այլ նոյնիսկ՝ պատմական իշողութեան: Եթէ ատենին քրիս-

տոնէաները իրենց կացութեան լուծում տեսած էին արաբական ազգայնութեան մէջ, որուն հիմնագիր անդամներու եւ ներկայացուցիչներու շարքին են, եթէ Լիբանանի ոչ կատարեալ սակայն այնուամենայնիւ իւրայատուկ համայնքային ժողովրդավարութիւնը յոյս մը տուած էր հաւասար իրաւունքներու պայմաններու մէջ խաղաղ գոյակցութեան, այսօր այդ զոյք համոզումներու վրայ հիմնուած պետական-քաղաքական համակարգերը մահաքունի մէջ մտած են: Յստակ է որ արաբական Նահտայի սպասած Արդիականացու-մը միջին արեւելեան հասարակութեան մէջ երբեք չարմատականացաւ, եւ այս մասին շատ գրած են արաբ մտաւորական-ները: Կրօնական-յարանուանական հաւատարմութիւնները միշտ գերազանց եղած են:

Կրօնական բազմազանութեան յատկանչուած բոլոր երկիրներու մէջ միայն Լիբանանն էր, որ անկեղծ եղած է բացայայտելու տարբերութիւններու շարունականութիւնը եւ անոնց համակեցութիւնը վերածած է իմաստութեան: Դժբախտաբար, սակայն, Ազգային Ուխտին եւ համայնքային դրութեան միւս երեսը՝ աւատապետական ընտանիքներու տիրապետութիւնն էր, ինչ որ, իր կարգին, թոյլ չտուաւ որ թէկուզ եւ համայնքային համակեցութեան իրականութիւնն մէջ քաղաքացիական ինքնութեան բնորդ մը ձեւաւորուի ինչպէս պարագան է Զուկցերիոյ: Ինչ կը վերաբերի արաբական ազգայնականութեան եւ անոր քաղաքական համակարգերուն — լայիք պետութիւն թէ Պաասի նման կուսակցութիւնն- անոնց ամբողջատիրական էութեան ներքոյ համայնքային-յարան- ուանական ինքնութիւնները զարգանալու միջոց չունէին կամ շատ այդ միջոցը շատ սահմանափակ էր, հետեւաբար՝ դիմեցին վերապրումի ամէն տեսակի միջոցներու: Այս իմաստով, այն համայնքը որ պետութեան կը տիրապետէր նաեւ իր գոյակցութիւնը կ'ապահովէր, միեւնոյն ժամանակ սակայն կը վերածուէր միւս համայնքներու նախանձի եթէ ոչ ատելութեան առարկային: Թէ անկեղծ էին Պաասի անդամագրուողներու համոզումները՝ կասկած չկայ: Բայց բաւ է իրարու հակադրել Հաֆէզ Ալ-Ասատի եւ Սատտամ Հիւսէյնի Պաասական վարչակարգերը տեսնելու որպէս հայելիի մէջ արտացոլուող միեւնոյն պատկերը՝ ազգային համարկումի, ընկերային արդարութեան եւ համարաբական դատին պաշտպան կուսակցութիւնն-պետութիւն համակարգեր, որոնք երկու երկիրներուն մէջ երկու տարբեր փոքրամասնական համայնքներու վերապրումի ուազմավարութեան ծառայած են: Տիրապետել պետութեան անփառանգութեան մեքենան կը նշանակէր պահովէլ համայնքի վերապրումը, կամ այդպէս կը թուէր.... Դժուար չէ հասկնալ թէ ինչո՞ւ ամբողջատիրական վարչակարգերու ծնունդ տուած ներքին գգոռութիւններն ու խանդերը կրնան դիւրութեամբ շահագործուիլ արտաքին ուժերու կորմէ:

Միջին Արեւելքի տագնապի ՏԱՀԵՇ-եան այս թերեւս վերջնական ու ամենաարիւնոտ հանդրուանին ուրեմն տարածաշրջանի քրիստոնէութիւնը իր ապագային մասին մտածելիք ունի: Երբ «քրիստոնէութիւն» կ'ըսուի, պարզ է, նկատի կ'առնուի քրիստոնէայ տարբեր համայնքները տարբեր երկիրներու մէջ եւ ոչ թէ մէկ ու միակ հաւաքականութիւն մը: Կը մնայ որ այդ հաւաքականութեան գիտակցութիւնը առնուազն օրակարգի վրայ կու գայ գոյութենական սպառնալիքին պարագային: ՏԱՀԵՇ-ի համար տարբերութիւն չկայ այս կամ այն քրիստոնեային թէ Շիհա իսլամի տարբեր ճիւղերու հետեւորդներուն միջեւ, բոլորն ալ քափիր են, բոլորն ալ

Այս էքը կը հնարինաւորեն Մամունի, Թայրի, Գյուղի, Առուցիւն և Ապահով Քառյական

FREAK CRUISER

FLYING CARROUSEL-TOURBILLON, 7-DAY POWER RESERVE.

MANUAL SANDING MANUFACTURE MOVEMENT

PATENTED • DUAL LAYERED • ESCAPEMENT IN SIGHT

<http://www.sciencedirect.com>

ULYSSE NARDIN.COM

LUGARO

PARK ROYAL SOUTH - 604.925.2043
METROPOLIS AT METROTOWN - 604.430.2040
LUGARD.COM

Դաքքայի Ա. Նահատակաց հայոց եկեղեցոյ գմբեթին վրայ կը ծածանի ՏԱՀԵԾ-ի դրոշակը

«մաքրագործուելիք», կամ ալ՝ կիներու եւ երեխաներու պարագային որպէս ստրուկ վաճառուելու: Մշկ հաւաքականութեան այդ գիտակցութիւնը Միջին Արեւելքի քրիստոնէաներուն մօտ կարծես ճեւաւորուելու սկած է ի դէմս 2014ին արդէն գործընթացի վերածուած եկեղեցապեսերու հաւաքներով եւ համաշխարհային շրջապտոյտով մինչեւ Միացեալ Նահանգներ, ուր, ի դէպ, դէմ յանդիման եկան այսպէս կոչուած «սիոնական քրիստոնեաներ» ներկայացնող ծերակուտականի յիմար ցափուտուքին որով եւ անոնց կը հրաւերէ վերածուելու հարայէլի պաշտպաններու, այլ խօսքով՝ իրենց բնաջնջման համաձայնութիւնը ստորագրելու... Գործընթացը, անշուշտ, մեծ ոփաքերու դէմ յանդիման կը գտնուի: Նախ եւ առաջ կրնայ շահագործուիլ ՏԱՀԵԾ-ին կողմէ որ այն կրնայ ներկայացուելով որպէս «խաչակրութիւն»՝ հրահրելու իսլամներու կիրքերը: Ֆետոյ, որպէսզի գործընթացը ամրագրուի պէտք է տեղադրուի միջ-կրօնական եւ մասնաւորաբար իսլամ-քրիստոնեայ տիպուի ծիրին մէջ, ինչ որ կ'ենթադրէ թէ շուտով Վատիկանն ու Ռուզափառ եկեղեցին, ինչպէս նաեւ Աւետարանական եկեղեցիներու միջազգային ազդեցիկ խմբաւորումներ անհրաժեշտաբար ակտիւանան աւելի քան ինչ կ'ընեն մինչեւ այսօր: Վերջապէս, եւ հիմնականօրէն, գործընթացը պէտք է առաջնորդէ միջ-կրօնական աւելի կայուն համակարգի մը որուն զեղինակաւոր ձայնը տիրապետէ աւելի քան ՏԱՀԵԾ-ն ու անոր սնանող պետութիւնները:

Այս բոլորը կը թուին շատ վերացական, մասնաւորաբար որովհետեւ պետութիւններուն ներկայ սահմանները գեռեւս օրինականութեան հիմնական ուժէրենտներն են եւ կը սահմաննեն քաղաքացիական եւ ոչ թէ կրօնական հաւատարմութիւններու համակարգերը: Կը մնայ որ նոյն այդ սահմանները աշխարհաքաղաքական վերասահմանունի անխուսափելիութեան դէմ յանդիման կը գտնուին: Միջին Արեւելքի եկեղեցապեսերու նախածեռնած գործընթացը թերեւս պատրաստութիւն մըն է այդ վերասահմանումի հեռանկարին եւ տարածաշրջանին մէջ քրիստոնեաներու ներկայութեան ապահովումին: Թէ հողի վրայ այս բոլորը քիչ նշանակութիւն ունի օրէ օր կամ ժամէ ժամ վերապրող քրիստոնեաներուն համար՝

ճիշդ է: Փաստօրէն, Սուրիոյ գոյութենական ամբողջ խնդիրը այսօր այսպէս կոչուած Հալէպի ճակատամարտով կարծես պիտի լուծուի: Հալէպը մաս պիտի կազմէ՞ Ասատի տիրապետութեան, թէ՞ պիտի իյնայ ՏԱՀԵԾ-ի ձեռքը, կամ՝ պիտի հաստատագրուի որպէս բաժանեալ քաղաք: Հոն ապրող քրիստոնեաներուն համար այլընտրանքը այսօր կասկածի տակ չի կրնար դրուիլ: իրենց վերապրումն իսկ կը պարտադրէ բացառել ՏԱՀԵԾ-ին յաղթանակի ամէն հեռանկարի հանդէպ դոյզն համակրանքն իսկ: Բայց Հալէպի ճակատամարտին յաջորդող սահմանումները այլ խնդիր են: Եթէ կայ գիտակցութիւնը թէ ի՞նչ էին Սուրիոյ քայլքայման խորքային պատճառները, ապա եւ անհրաժեշտ է վաղուան դիրքորոշումը սահմանող ամէն պատրաստութիւն զերծ պահել տեղի ունեցածին մէջ միայն արտաքին մէծ սաղրանք մը տեսնելու կացութեան դիւրին բայց անիմաստ բացարութենէն:

Հալէպէն մինչեւ Դամասկոս եւ Լիբանան, ներառեալ իրաքի ուշագրութենէ քիչ մը վրիպած հայութիւնը, մաս կը կազմէ այս ամբողջ գործընթացին: Արամ Ա. Վեհափառի հեղինակային մասնակցութիւնը Միջին Արեւելքի եկեղեցապետերու սկսած նախածեռնութեան, միջազգային մասնակցութիւնը Միջին Արեւելքի հայութիւնը, որպէս մասնիկը տարածաշրջանի քրիստոնէութիւն, նաեւ դէմ յանդիման կը գտնուի աշխարհաքաղաքական այս մէծ վերիկայրումներուն մէջ իր տեղը որոշելու մարտահրաւելիքին դէմ յանդիման: Ոչ միայն որպէս տարրեկը երկիրներու մէջ գոյութիւն ունեցող համայնքներ, այլ որպէս ամբողջութիւն, որպէս տարածաշրջանի պատմութիւնը կերտած հաւաքականութիւն, որուն քաղաքակրթական ներդրումը առկայ է Հալէպէն մինչեւ Զմմառ ու Երուսաղէմ: Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմէն եւ իրանի մէջ իսլամական յեղափոխութենէն յետոյ մինչեւ իրաքի եւ Սուրիոյ ներկայ տագնաները Միջին Արեւելքի մէջ հայութիւն ներկայութիւնը ընդհանրապէս չէ մտածուած պատմականօրէն տարածաշրջանի բաղկացուցիչ հաւաքականութեան կտրուածքով: Միջին Արեւելքը կարեւորուած է հայրենամերձութեան եւ հայրենադարձութեան վախճանական նպատակի դիտանկիւնէն: Իրաքէն Հայաստան ապաստան ավաստան վնտուած հայութիւն իրավիճակը հիմասթափութիւն եղաւ: Դառն դասը գոնէ մասամբ սերտուած կը թուի: Սակայն սուրիահայութիւն համեց եւ առարկայական, եւ քաղաքական սահմանափակումներ: Այդ այլընտրանքը առկայ է, մեծապէս դիւրացուած անոր օրինական կիրառումը, բայց դժուարութիւնները կը յամենան: Սուրիահայութիւն տագնապի անցած երեք տարիները պարզ գարձուցին արդէն ծանօթ ճշմարտութիւն մը. երթալու կամ մնալու որոշումը հիմնականօրէն ենթակայական է, կը մնայ հաւաքական այլընտրանքները յստակացնել, այդ որոշումը դիւրացնելու համար: Միջին Արեւելքի մէջ քրիստոնէական ներկայութեան ապագան որոշելու գործընթացը, որ ծնունդ առած ՏԱՀԵԾ-ի երեւոյթով, աւելի արմատականացած ներ-իսլամական պատերազմի ոլորտին մէջ, տարածաշրջանային հայութիւն համար մնալու որոշումին հեռանկար տուող նախածեռնութիւն մըն է: Կ'արժէ որ այդ ուղղութեան զարգանայ հայքաղաքական մտածողութիւնը:

ԽԱՅԻԿ ՏԵՂ ՊՈՒԿԱՍԵԱՆ

Այս էջը կը հովանաւորեն ԱՌ. և ԱՌ. Արցու և Արմագարիւնան

Հայոց Արեւելից Կողմանց Սահմանապահները

Սեպտեմբերի արեւաբոյր առաւօտ է Արցախի մէջ: Ասկերանի գօրամասին մէջ զինուորական եռուղեռ է: 1994-ի Մայիսին կնքուած հրադադարէն ետք, Օգոստոսի սկիզբը ատրպէյճանական կողմէն դաւադիր յարձակումներու հետեւանքով, երկու հակաղիքի կողմերու սահմանային գօրամասերը ահազանգային վիճակի մէջ են:

Փոխ գնդապետ Քամալեան եւ փոխ գնդապետ Յակոբեան ինժի կը յանձնեն փամփշտարգել զրահանդերձը ապահովութեան համար: Զինուորական փոխադրակառքով կ'ուղղուինք Աղտամի ռազմաճակատ: Լեռնային Ղարաբաղի Պաշտպանութեան Նախարարութեան յատուկ թոյլտուութեամբ, կը մեկնինք Աղտամի թիւ Խ խրամագիրք, կամ խրամաքջի, ինչպէս զինուորական հասկացողութեամբ կը կոչեն հոս, ռազմագիծի սահմանային պահակակէտը:

Կը հասնինք Ակնա, Աղտամ: Այժմ ուրուականներու բոյն դարձած այս ատրպէյճանական քաղաքը՝ պատերազմի թէժ օրենուուն Ստենափանակերտի խաղաղ բնակչութիւնը ամենօրեայ ուբակոծումներով եւ հրթիւարձակութեամբ պատուհասող թշնամիի որջն էր: Այսօր, երբեմնի քաղաքի միակ կանգուն կառոյցը՝ մինարէները դէպի երկինք պարզած իսլամական մզկիթն է: Այսեղ 1993-ի Յուլիս 24-ին մղուած ճակատամարտով վճռուած է Արցախի արեւելեան սահմանի ապահովութեան ապագայ ճակատագիրը, երբ հայ ռազմիկներու յանդուգն յարձակումով ազատագրուած է Աղտամը եւ այդ գործողութեամբ ամրապնդուած են ջրաբերդի, Խաչենի, Վարանդայի եւ Դիզակի արեւելեան սահմանադրները:

Կը հասնինք իրամագիրք: Մեր եւ հակառակորդի գիրքերուն միջեւ հեռաւորութիւնը 500 մեթր է, որ կը վկայէ, թէ սահմանային այս ռազմագիրքը վտանգաւոր գիծ է: Այսեղ մարտական հերթափառութիւնը իրականացնող սահմանապահ զինուորները սպառազինուած են ամբողջական զրահանդերձով, նունականետերով եւ այլ պաշտպանողական զինապահետով: Զինուորները կարգապահ են, ազնուական կեցուածքով:

Կը զրուցենք: Կը հարցնեն գանատահայութեան մասին: Իրենց

կը վստահեցնեմ, որ Գանատայի եւ Սփիտոքի այլ հայկական ոստաններու մէջ, սփիտոքահայ իրենց քոյրերն ու եղբայրները ամուր կառչած են պաշտպանողական երկրորդ գիծին վրայ՝ քարոզչական պատերազմի խրամներուն մէջ, գիմագրաւելու համար ատրպէյճանական հակահայ քարոզութիւնը:

Երամատաին մէջ, պահակագիրքին մէջ գիրքաւորուած սահմանապահ զինուորը, դէպի հակառակորդի դիրք նայող նեղ ծերպին ուղղելով ցուցամատը, կը բացատրէ հեռուն դարանակալած հակառակորդի գիրքերը: Փոխ գնդապետ Քամալեանի եւ փոխ գնդապետ Յակոբեանի հետ կ'ըմպենք հայկական բանակի համեղ սուրճը:

Անոնք կը հաստատեն, թէ հայկական յառաջապահ ստորաբաժանումները կը վերահսկեն իրադրութիւնը սահմանագիծի ամբողջ երկայնքով: Բաղդատելով Յուլիս-Օգոստոս ամիսներու պայմանագտանդ կացութեան, կրակոցներն ու դիպուկահարութեան դէպքերը գգալիօրէն նուազած են:

Մէկ բան յստակ է եւ այդ մէկը կը փաստեն սահմանը պաշտպանող հայ մարտիկներու վճռակամ նայուածքները, որ իրենք զգօն են, պատրաստ՝ թշնամիին սաղբանքները դիմակայելու, զանոնք կանխարգիւելու եւ ի հարկին արժանի հակամարտած տալու:

Հրաժեշտ կ'առնենք զինուորներէն, այն երիտասարդներէն, որոնք Յուլիս-Օգոստոսի թշնամիին կողմէ սանձագերծուած խափանարար գործողութիւնները ձախողութեան մատնեցին, որոնց գնդացիրներու դիպուկ հարուածներուն տակ թշնամիին տուաւ տասնեակներով կորուստ եւ փաստեցին, որ հայ զինուորը, իր մարտական եւ բարոյահոգեբանական բարձր պատրաստուածութեամբ ի վիճակի է պարտութեան մատնելու թշնամին: Հրաժեշտ կ'առնենք այն երիտասարդներէն՝ որոնք Արցախի հիւսիս-արեւելեան մատոյցներուն վրայ, թէժ մարտերու ընթացքին իրենց արեամբ վերագծեցին ու ամրագրեցին հայրենիքի սահմանները:

ՎԱՀԱԳՆ ԳԱՐԱԳԱԾԵՍՆ
ԱԿՆԱ

Միա լոր կը հովանաւորին ԱՌ. և ԱՌ. Պետրոս և Տոմիկ Գահիկյաններ

Շուշանեան եւ Եղեռնը գրելու անկարելիութիւնը

Հայ գրականութեան ամենասուր յարակարծիքներէն մէկը հայկական ցեղասպանութիւնը ապրած գրողներուն եղեռնը պատմելու անկարողութիւնն է: Այս լուսական մասին որոշ չափով կ'անդրադառնայ Վազգէն Շուշանեան իր Արեկոծ Տարիներուն մէջ, ինքնակենսագրական-վերլուծական աշխատանք մը, որ մինչեւ վերջերս իր ամբողջութեան մէջ անտիպ կը մնար եւ հատորի չէր վերածուած, հակառակ անոր որ հեղինակին ամենահասուն գործերէն մէկն է:

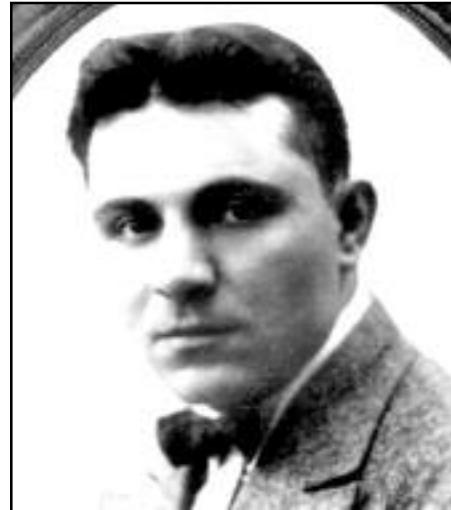
Շուշանեանի կամ ֆրանսահայ գրողներու սերունդը Սիֆլուքի գրականութեան ամենէն աշխուժն էր արտերկրի գրականութեան առաջին երկու տասնամեակներուն, սակայն անոնք առաւելաբար կը կեղրոնանան գոյատեւման իրենց ճիգերուն վրայ, ինչպէս Շուշանեանի Մթին Պատանութիւնը եւ Սիրոյ եւ Արկածի Տղաքը, կամ Հրաչ Զարդարեանի Մեր Կեանքը: Անոնք յաճախ ըլլալո՛ւ եւ իրենց նոր անհատականութիւնը-ինքնութիւնը կազմելու ճիգը կ'արձանագրեն, ինչպէս Զարեհ Որբունիի եւ եղեւ մարդքը: Շահնուր պիտի տագնապի իր սերունդի արագ ձուլումով եւ պիտի գրէ նահանջը առանց երգին: Խոկ այս սերունդէն այդ քիչ փորձերէն մէկը Աղէտին անդրագանալու՝ Կարապետ Փօլատեանի Արծիւները Անդրատին Մէջ խորագրով վէպն է, որ արկածախնդրական վէպերու տպաւորութիւնը կը թողով՝ չկարենալով դէպքին եւ զայն ապրած տիպարներուն խորքը թափանցել: Թերեւս այս պատճառով է, որ Միջին Արեւելքի սերունդէն Անդրանիկ Շառուկեան իր Հին երազներ, նոր ձամբաներ...ուն մէջ քանի մը տողով կ'արձանագրէ, որ ձեռք չէ զարկած այս նիւթին, վախնալով որ իր ուժերը չեն բաւեր զայն գրականութեան վերածելու: Այսպէս, Շառուկեան կը խստառվանի. «Կրկին՝ ջարդերը, կրկին՝ անապատը եւ կրկին՝ մղաւանջային յիշատակներ, մտածումներ, ապրումներ: Ու այն բոլորը՝ որոնք երբեք չեմ մոռնար, բայց որոնց մասին երբեք չեմ փորձած գրել, վախնալով որ կը նսեմանայ այն ինչ որ զարհուրելի էր, անպատմելի էր ...» (Շառուկեան, էջ 116): Յամենայն դէպու՝ Շառուկեան երկու տարեկան ըլլալով, Շուշանեանի նման անձնական

յիշողութիւններ չունէր եղեռնէն: Իրը գոյատեւման ճիգն էր, զոր պատմած է Մանկութիւն Չունեցող Մարդիկ հասուրին մէջ: Շառուկեան աւելի ուշ այս փորձառութեան մասին պիտի գրէ Ռուբէն Սեւակի կեանքին նուիրուած Աէրը եղեռնի մէջ (1987) վէպին մէջ:

Աւելորդ չէ այստեղ յիշատակել Շուշանեանը կանխող սերունդէն երուանդ Օտեանի Անիծեալ Տարիները, ուր 1914-էն 1919 երկարող իր անձնական յիշատակները կը պատմուին: Սոյն գործը հատորի ձեւով լոյս տեսաւ տասնամեակ մը առաջ, երեւանի մէջ (2004): Օտեանի տարագրուելէ առաջին ամիսներու խուսափումները եւ որոշ զուգադիպութիւններ պատճառ դարձան, որ չմատանուի իր գրչակիցներու ճակատագրին: Ամէն պարագայի, այս գործը հրաշալի վկայութիւն մըն է Ցեղասպանութեան բովէն անցած հայ մարդուն ողբերգական ողիսականը պատմող:

Վազգէն Շուշանեան, արդէն իբրեւ հասուն մարդ եւ մտաւորական, կը փորձէ վերլուծել ու հասկնալ այս լուսական պատճառները, որովհետեւ այս հարցը նաեւ ի՛ր տագնապն է: Ան շարք մը բացատրութիւններ կու տայ, որոնց կուզեմ այստեղ անդրագանալ:

Ան նախ կարեւոր կը նկատէ վերապողներու հոգեկան բուժումը, կազդուրման շրջանը: Շուշանեանի բառերով. «Պատերազմի անափ գիշերէն տաժանքով գուրս եկողները, վիրաւորեալ ու սրտաբեկի, նախ ստիպուած էին վերագտնել կեանքի հրճուանքն ու անդրբութիւնը, որպէսզի կարելի ըլլար բաղաստութեան եղը մը հաստատել: Կը կրկնեմ, հարուածը ստացած ժամանակ մարդ կը շշմի ու աւելի յետոյ է միայն, որ մարմինին բոլո՞ր զգայուն մասերով, երբ առողջութեան առաջին նշանները յայտնուին, անորոշ կերպով կը զգայ կատարուածը» (Շուշանեան, էջ 49): Այս մէկը կը վերաբերի հոգեխոցին (trauma), զոր կը զգայ վերապողը: Կարին Փափաղեան-Զոհրապեան կ'անդրագանայ վերապողներու սերունդը հարուածած հոգեխոցին (բառը իրն է, իբրեւ համազօր traumatisme psychique յղացքին), առաջին հերթին մատնանշելով սպանդին ստեղծած սարսափելի հարուածը: Սիրելիներու մահը արդէն ահաւոր ցնցում կ'առաջացնէ

ենթականերուն մէջ, իսկ այս պարագային անոնց հաւաքական սպանութիւնը, անբնական պայմաններու մէջ կորուստը բնականաբար աներեւակայելի հարուած մը պիտի տար Աղէտէն վերապրողներուն: Լուսականը սերտօրէն կ'առնչուի յանցանքի կամ մեղքի զգացումին հետ, զոր գոյատեւած վերապրողը կը տանջէ - ինչո՞ւ ինք ապրեցաւ մինչ անոնք անհետացան (Փափաղեան-Զոհրապեան): Սակայն այս տագնապը եւս Շուշանեանի մօտ արձագանք չի գտներ եւ կը մնայ լուսական մութ շրջագիծին մէջ, միւս հարցերու կողքին:

Շուշանեան կը պատմէ Ցեղասպանութենէն փրկուած եւ Պոլիս վերապարձած վերապրողներու գինովութիւնը, որոնք կարծես կը փորձեն ապրիլ ա՛յն, որմէ գրկուած էին չորս ամբողջ տարիներ: Բնականաբար ինք եւ իր սերունդը կը յուսար, որ այս գինովութենէն ետք՝ որոշ տարիներ անցնին, խաղաղութեան շրջան մը բոլորուի, որպէսզի իրենց ապրած ողբերգութիւնը պատմեն: Իր բառերով. «Մարմնական մասնակի խաղաղութիւն մը պէտք է, յարաբերական խաղաղութիւն մը, որպէսզի գին վէրքեր կոտտալ սկսին» (Շուշանեան, էջ 50): Հոս հարցը այն է սակայն, որ տասնամեակ մը կ'անցնի այս բոլորէն եւ լուսականը կը շարունակուի: Արդար ըլլալու համար՝ Քեմալական յաշողութիւնը եւ իզմիրի ջարդը անկարելի դարձուց շատերու համար Պոլոյոյ կամ Ռոտոսթոյի մէջ կեցութիւնը, իսկ Ֆրանսայի եւ այլ արտասահմանեան վայրերու մէջ բնակեցումը բնականաբար նոր գժուարութիւններ եւ պատշաճեցման ու յարմարելու մարտահրաւելէր պիտի ստեղծէր: Շուշանեանի համար առաւել օդակ մը կ'աւելնայ այս գժուարութիւններու

Միւս էօր կը հովանաւորէ թօ. Ասրաք Շրջանակ

AUTOMOBILES INTER-LUX INC.

CENTRE DE CARROSSERIE ET PEINTURE
VOITURES D'HAUTE GAMME

VENEZ VISITER NOTRE NOUVEL EMPLACEMENT!

www.interlux.ca

2025, RUE MONTEREY LAVAL, QUEBEC H7L 3T6 MTL: 514-394-1162

կողքին՝ Պոլսէն Հայաստան մեկնումը, եւ Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք՝ հոնկէ դուրս գալը, եւ իր շրջադայութիւնները մինչեւ Ֆրանսսա հաստատուիլը:

Ցեղասպանութեան հետեւանք-ներէն մէկն ալ գոյատեւողներու տարատեսակ հակազդեցութիւններն են, որոնցմէ մէկը հայութենէ խօռումն է (Փափազեան-Զոհրապեան): Ցուշանեան եւս կը վկայէ այս մասին ըսելով. «Անտարակոյս մեր սերունդէն բազմաթիւ ուրիշներ սկիզբէն իսկ մերժած են զայն. մերժած են հայ ըլլալու ողբերգութիւնը» (Ցուշանեան, էջ 51):

Կարին Փափազեան կը մատնանցէ նաեւ, որ Աղէտը կը խօչ պատմութեան բնական ընթացքը, կը խօռուին «ծննդակարգը, սերնդակապը» (էջ 26), ամէն ինչ կը դառնայ Եղեռնէն առաջ եւ ետք, առաւել՝ հայրենիքը կը դառնայ «իտէլականացուած ու երազային յղացք» (նոյն, էջ 26): Այս մէկը յստակօրէն կրնանք տեսնել Ցուշանեանի գործին մէջ. ինչ որ Ցուշանեանի մանկութեան եւ Ցեղասպանութիւնը նախորդող շրջանին կը վերաբերի, այսինքն՝ Ռոտոսիթոյի տարիներուն, որուն ամենացայտուն կէտը մօրը հետ իր կապն է, լուսաւոր ոլորտի մը մէջ կը դրսեւորուի, մինչդեռ Եղեռնը յաջորդող տարիներուն իր ամբողջ աշխարհը՝ խորչակահար՝ դարձած է, ինչպէս ինչք կը բնութագրէ: Այսպէս հարցականները իրարու կը յաջորդէն՝ «Անցեալը պիտի վերադառնա՞ր արդեօք, ապագան պիտի նմանէ՞ր միթէ անցելոյն: Ո՞վ պիտի փոխարինէր մեռելները, ո՞վ պիտի գտնէր կորսուածները: Ո՞վ ի՞նչով պիտի վերսկսէր իր նոր կեանքը» (Ցուշանեան, էջ 48-49): Անշուշտ Ցուշանեան քաջ գիտէ, որ անցեալը չի կրնար վերադառնալ, իր բոլոր կորուստները, որոնց մէկ մասին անհետացման ականատես եղած է, նոյնպէս չեն կրնար վերադառնալ, ոչ ալ ապագան կրնայ նմանի անցեալին, սակայն թերեւս այս բոլորին շրջան մը պէտք ունի վերապրող՝ գոյատեւելու համար:

Իրապէս գաֆան գոյներով Ցուշանեան կը ներկայացնէ իր հոգեվիճակը. «Ոչի՞ն մնացած է կեանքին մէջ, որ խորչակահար եղած ըլլայ՝ բայց քանի մը տարիներէ ի վեր է միայն որ սկսած եմ իմ անցելոյն անդունդը խորչաչափել ու գլխու պտոյա ունենալ ... Տարիներէ ի վեր արդէն՝ անցելոյն ու ներկայի միջեւ կը ճօնիմ՝ վիրաւոր թուռնի մը պէս, որ իր խորտակուած թեւերը կը փորձէ բանալ» (Ցուշանեան, էջ 50): Ամէն պարագայի Ցեղասպանութեան տարիներու

փորձառութիւնը այնքան ծանր է հոգւոյն մէջ, որ Աղեկոծ Տարիներուն մէջ Շուշանեան բատական մանրամասնօրէն կը խօսի իր մանկութեան տարիներուն մասին, նոյնիսկ Հալէպի եւ Պոլիս վերադառնալու ճամբուն առընչուած գրուագնութիւններու գրուագնութիւն կը պատմէ, սակայն ամբողջ ջական լուռութիւն կը պահէ Աղէտին փորձառութեան շուրջ: Հոն տեղի ունեցած իրողութիւնները խաւարի մէջ կը մնան, կարծես թապու է այդ նիւթը, անկարելի է հոն պատահածներուն մասին խօսիլ, նոյնիսկ՝ զանոնք նշել: Քիչ մը անդին՝ Ցուշանեան պիտի խոստովանի. «Չորս մեռել ունիմ ուսերուս վրայ, կ'ըսէի մինակս, մէկն եմ որ օրուան մէկ ժամուն կրնայ այդ տաժանելի բեռը զգալ: Երկար ատեն չէի համարձակեր այդ խօսքը գրի առնել, այնքան խոր էր անոր արձագանքը հոգւոյս մէջ» (Ցուշանեան, էջ 51, ընդգծուած՝ մեր կողմէ): Ուսերուն վրայ չորս մեռել ունենալու իրողութիւնը եւ տարիներով չկարենալ արձանագրելու իրողութիւնը ինքնին պերճախօս է այստեղ: Զի՞ կրնար խօսիլ Աղէտը, չի՞ կրնար գրել զայն, իսկ Ցեղասպանութեան արհաւիրքին հետզհետէ աւելի կը գիտակցի եւ անցեալի անդունդը խորաչափելով՝ գլխապտոյտ կ'ունենայ, այսինքն՝ այս ողբերգութիւնը օրէ օր աւելի կը ճնչէ իր վրայ: Ի՞ր իսկ յայտարարութեամբ՝ Եղեռնին խորչակը ամէն ինչ այրած է իր կեանքին մէջ եւ ինքնի խորտակուած թեւերով կը ճօնուի անցեալին եւ ներկային միջեւ: Ինչպէս կը տեսնենք՝ գիտակցուամի հանգրուանը հարուածներէն ետք կուգայ, այդ տարիներու տեսածին, ապրածին ու կորուստներու ցաւերուն կը յաջորդէ: Գիտակցուամի ներքին ու արտաքին դէպքերու վերլուծական աշխատանք մըն է, զորս կը կատարէ ենթական, եւ անոր ահաւոր, անպարփակելի տարողութիւնը բնականաբար գլխապտոյտ կը պատճառէ իրեն:

Պէտք չէ մոռնալ նաեւ, որ ժամանակի հետաւորութիւնը կենսական է. ո՞չ միայն կարեւոր է այդ շփոթահար, հարուած ստացած վիճակէն դուրս գալու եւ հոգեկան հաւասարակը ութիւնը գտնելու առումով, այլեւ Աղէտին հետ հետաւորութիւն ստեղծելու ու աւելի առարկայական մօտեցուամով զայն հասկնալու ու դատելու համար: Երկրորդ հիմնական առարկութիւնը կրնայ քիչ մը տարօրինակ թուրիլ, որովհետեւ Ցուշանեան իր սերունդի ուժերէն վեր կը նկատէ նման աշխատանքի մը իրագործուածը: Իր բառերով. «Հարկ չէ մոռնալ նաեւ, որ հսկաներու սերունդ մը չէ մերինը ու ժամանակի դիմաց

անցեալը սեւեռելու այդ գաֆան բեռը խիստ ծանր է մեր ուսերուս վրայ»: Այս սերունդը Մենքի սերունդն էր, որ այդքան ինքնավստահ իջած էր հարապարակ՝ նոր խօսքը ըսելու առաջադրանքով, եւ խկապէս նոր հորիզոններու բացուած էր՝ յաճախ նախորդ սերունդին հակադրուելով, սակայն իր ամէնէն աշխոյժ մը իրենց ուժերէն վեր կը նկատէ: Այսուհանդեմ կը յուսայ, որ ժամանակի ընթացքին իրենք կարենան «մասնակի վկայութիւններ բերել» Ցեղասպանութեան փորձառութեանէն:

Սակայն չկարենալ գրելու հիմնական պատճառը նման անսահմանելի աղէտներուն դիմաց մարդկային մտքին լուռութիւնն է, որուն դիմաց ոչ միայն ի՞ր սերունդին ներկայացուցիչները, այլեւ նախորդ սերունդէն աւելի գրական փորձ ու շնորհք ունեցող տաղանդներ չեն կրնար խօսիլ, զայն գրել, անոր գեղարուեստական մարմին տալ: Ցուշանեան կը գրէ, «Անբուժելի ու խորունկ վէրքերը կը նախընտրեն լուռութիւնը, որ մեծավայելուէ ու լուրջ է: Մեծ վշտերը լեզու չունին: Նոյնիսկ ոսկեբարբառ բանը երեմն սրբապածութիւն կը թուլ» (Ցուշանեան, էջ 50-51): Ան քիչ անդին կը խոստովանի, որ պատմելու փորձէ մը ետք նախագատութեան մը մոխիրը մնացած է շրմներուն վրայ, քիչ մը նման այս վախին, որ Ծառուկեան կ'արտայայտէր, ըսելով որ չի գրեր այս մասին, վախնալով որ զայն կը նսեմացնէ: Երկու պարագաներուն ալ՝ Եղեռնը պատմելու անկարելութիւնը կը աւեսնենք, որ այլեւս իրենց ներաշխարհին մաս կը կազմէ, անբուժելի ու խորունկ վէրք մըն է, որ ներքնապէս կը հարուածէ զիրենք: «Մեծ վշտերը լեզու չունին» եւ «կը նախընտրեն լուռութիւն» դրսեւորումները ինքնին կը մատնեն անկարելութիւնը աղէտներ գիրենք աղաւան պատմելու անկարելութիւնը կը աւեսնենք, որ այլեւս իրենց ներաշխարհին մաս կը կազմէ, անբուժելի ու խորունկ վէրք մըն է, որ ներքնապէս կը հարուածէ զիրենք: «Մեծ վշտերը լեզու չունին» եւ «կը նախընտրեն լուռութիւն» դրսեւորումները ինքնին կը մատնեն անկարելութիւնը աղէտներ գիրենք աղաւան պատմելու: Այս մեծ լուսական կը հանդիպինք միշտ եւ կը փորձնենք հասկնալ զայն: Ցուշանեան մը կուտայ այս երեւոյթին:

Յարութիւն Պէտքեան

Աղբիւրներ՝

Ծառուկեան, Ա. (1960). Հին երազներ, նոր համբաներ ... , Պէյրութ, Մեխակ հրատ.:

Շառչիւրներ, Վ. (2014). Անիծեալ տարիներ. Մօնիքեալ, Համազգային իրատ.:

Փափազեան-Զոհրապեան, Կ. (2012). Մտորումներ հայոց ցեղասպանութեան պատճառած հոգեխոցին եւ անոր փոխանցման մասին, Հորիզոնն բացարձիւ, Ապրիլ, էջ 25-26:

Միա լը կը հովանաւորեմ Ա. և Ա. Յակոբ, Ասլամ, Կամար և Պատիկ Հայութեան

GRANITE

P R E S T I G E M B

COMPTOIRS DE CUISINES ET SALLES DE BAIN
KITCHEN & BATHROOM COUNTERS

Prise de mesures

Fabrication

Livraison et Installation rapide

Measurements taken

Manufacture

Fast Delivery & Installation

Spécialiste Comptoirs

Counter Specialists

Granite ~ Quartz

Marble ~ Marbre

GRATUIT • FREE*

Évier de cuisine / Kitchen Sink

Valeur de **\$350**
Value of **\$350**

Commande min. / Min. order \$2500.00

Achetez au Prix du Fabricant!

Buy direct from
the Manufacturer!

FINANCEMENT DISPONIBLE
FINANCING AVAILABLE

**NOUVEL SUCCURSALE
NEW LOCATION**

Service
Cle en main
We do it all!

514-331-8337

7111 TRANS CANADA HWY. VILLE ST-LAURENT, QC H4T 1A2
VOISIN DE RONA et GUZZO • NEXT TO RONA HARDWARE & GUZZO

«Հայերու ունեզրկումը եղած է Հայոց Մեծ Եղեռնի դրդապատճառներէն մէկը»։ Անահիտ Աստոյեան

2013-ին հրատարակուեցաւ Մատենադարանի աւագ գիտաշխատող Անահիտ Աստոյեանի «Դարի կողոպութը։ Հայերու ունեզրկումը Օսմանեան կայսրութեան մէջ 1914-19 թթ.» գիրքը։ Հեղինակի վկայութեամբ հայ ժողովուրդի անհատական եւ հաւաքական ունեցուածքի իւրացումը թրքական պետութեան կողմէ ծրագրուած ըլլալու մասին վկայութիւններ կան թէ՝ վերապրողներու, թէ՝ Օսմանեան կայսրութեան տարածքի մէջ գործած օտար դիւնագիտներու զեկուցափիւններու մէջ եւ թէ՝ թրքական աղբիւններու մէջ, որոնք կը հաստատեն, որ հայերու ունեզրկումը հայ ժողովուրդի բնաշնչման ծրագրի մէջ եղած է կարեւոր գործօն։ Այդ նպատակով երիտրքական իշխանութիւնները 1915 թ. Յունիս 1-ին հրապարակեցին «Տեղահանութեան օրէնքը», որուն գործադրմամբ 1.500.000 հայ բոնի տեղահանուեցաւ ու բնաշնչուեցաւ։

Իսկ յետագային արդէն օրինականացուեցաւ հայերու անշարժ եւ շարժական գոյերու, ամբողջ հարստութեան բացայատ կողոպուտն ու իւրացումը, այս բոլորին անդրադարձ է Անահիտ Աստոյեան, որուն իետ զրուցեցին՝ պարզելով որոշ մանրամասնութիւններ։

Հ- Ի՞նչ եղաւ ձեր գիրքի հրատարակման շարժանիթը։

Պ- Գիտական լեւոն Վարդանը, որ հեղինակն է «1915 եւ Հայերու լքեալ գոյքերը» գիրքին, ինք առաջին անգամ ուսումնասիրեց այս խնդիրը՝ միաժամանակ յորդորելով շարունակել ուսումնասիրութիւնները։

Որքան ալ զարմանալի հնչէ, բայց վերջին տարիներուն յատկապէս թուրք պատմաբանները սկսած են անդրադառնալ այս հարցին։ Եւ վերջին 5-6 տարիներուն հրատարակուած է 5 գիրք, որոնց հեղինակներն են՝ Թաներ Աքչամ, Ռուբեր Ռումիթ, Սահիթ Զեթինողլու, Նեվզաթ Ծնարա, Ալյէ Հիւր։

Թուրք հեղինականերու կարծիքով, թրքական ժխտողականութեան հիմքը հայերու ունեցուածքի վերադարձի խնդիրն է։ Եթէ թուրքերը ճանչնան Հայոց ցեղասպանութիւնը, ապա ստիպուած պիտի հաշտուին այն

իրականութեան հետ, որ պարտաւոր են հատուցելու հայերու կրած նիւթական կորուստները։ Այդ պատճառով կը նախընտրեն ժխտել եւ ուրանալ ցեղասպանութիւնը։

Ես զեղած եմ Օսմանեան կայսրութեան մէջ հայերու տնտեսական գործունէութեան ուսումնասիրութեամբ, որուն ընթացքին պարզուեցան շատ հետաքրքրական փաստեր։

Հայերը Թուրքիոյ տնտեսութեան տէրն էին, այդ մէկը շատ կ'անհանգստացնէր թուրքերը, յատկապէս երիտթուրքերը, որոնք մտահոգուած էին, որ կարճ ժամանակահատուածք մը ետք հայերը պիտի տիրանան նաեւ երկրի քաղաքական իշխանութեան։ Հայերը Օսմանեան կայսրութեան բոլոր ասպարէզներուն մէջ առաջնակարգ էին՝ ճարտարապետութիւն, երաժտութիւն։ Իսկ օսմանեան դպրոցներու 80 տոկոսը հայկական էին։

Շատ մը պատմաբաններու, քաղաքագէտներու, օտար դիւնագէտներու կարծիքով հայերու ունեղրկումը եղած է Հայոց մեծ եղեռնի դրդապատճառներէն մէկը։ Թուրքիոյ մէջ ԱՄՆ դեսպան Հէնրի Մորկընթառ բացայատօրէն կ'ըսէ՝ տեղահանութեան հիմնական նպատակը կողոպուտն է։ Նոյնը կ'ըսեն նաեւ թուրք պատմաբանները։

Իսկապէս, ունեղրկումը առաջնաշերթ նպատակներէն էր, որովհետեւ պետութիւնը մեծ պարտքեր ունէր։ Նաեւ, երիտթուրքերը ունէին երկիրը թրքացներու ծրագիր, որուն անտեսական քաղաքականութիւնը իրականացուեցաւ հայերու եւ յոյներու ունեցուածքի թրքականացումով։

Հ- Ի՞նչ ուսումնասիրութիւններ ըրած է՞ գիրքի պատրաստման համար։

Պ- Մատենադարանի մէջ կը պահուի Օսմանեան կառավարութեան ներքին գործերու նախարարութեան հրամանները՝ հայերու ունեցուածքը բոնագրաւելու մասին, որոնք կը վերաբերին Կեսարիոյ լքեալ գոյքերու յանձնաժողովներուն։

Հայերու տեղահանութեան հայ հայերու ունեղրկման գործընթացը դրուած է օրինական հիմքերու վրայ։ 1915 թուականի Յունիս 10-ին հրապա-

րակուեցան հայերու լքեալ գոյքերու հետ վարուելու 34 յօդուածէ բաղկացած հրահանգները, իսկ արդէն Սեպտեմբերին՝ «Լքեալ գոյքերու մասին» օրէնքը։ Օսմանեան խորհրդարանի մակարդակով օրինականացուեցաւ հայերու ունեցուածքի իւրացումն ու բոնագրաւումը, որ արդէն կ'իրականացուէր ողջ երկիր տարածքով։

Ապա այս օրէնքի կիրառման համար պատրաստուեցաւ կանոնադրութիւններ։ Իսկ իրաւական ակտերու հիման վրայ ստեղծուեցան լքեալ գոյքերու յանձնաժողովները, որոնք կազմակերպեցին հայերու ունեցուածքի բոնագրաւումը։ Այս փաստաթուղթերը կը պահուին Մատենադարանին մէջ։

Շատ կարեւոր փաստաթուղթեր են լքեալ գոյքերու յանձնաժողովներու արձանագրութիւնները, որոնք կրնան իրական պատկերը տալ, այն մասին, թէ մէնք ինչ կորսնցուցած ենք։

Գիրքի համար օգտագործուած աղբիւրները շատ-շատ են։

1918 թուականի Հոկտեմբեր 30-ի Մուտրոսի զինադադարէն ետք Պոլսոյ թերթերը հարուստ են այս նիւթերով, հրապարակումներով, որոնք գլխաւոր թրքական թերթերու արտասպութիւններ էին։ Պարտուած թուրքերը սկսած էին խոստովանիլ։

Ինձի շատ օգնած են նաեւ այս վերջին շրջանին հրատարակուած թուրք պատմաբաններու աշխատութիւնները։

Հ- Եթէ հայերու ունեղրկումը, «օրինական» ձեւով կատարուած է, մենք այլևս այդ բոլորը եւ պահանջել չե՞նի կրնար։

Պ- Լքեալ գոյքերու մասին օրէնքները, որոնք 1920 թուականին դաշնակցից երկիրներու ճնշման տակ չեղեալ յայտարարուեցան, քեմալականները վերականգնեցին, եւ անոնք գործած են մինչեւ 1988 թուականը։

Իբրև իրաւական փաստաթուղթ՝ մեզի կրնան օգնել Լօզանի դաշնագրի մէջ ընդգրկուած կէտերը, որոնք կը վերաբերին հայերու ունեցուածքին։ Հանրապետական թուրքիան պարտաւոր ուղարկածներուն կը գոյքերու յաջման վրայ Ազգերու յօդուածներուն կիրառումը եւ յօդուածներու հիման վրայ Ազգերու

Կայ էօք կը հովանաւորեն Ա. և Ա. Քարգին և Կրթմայ Կարասպերեան

JERUSALEM RESTAURANT

www.jerusalemrestaurant.com

4775 Leslie street,
Toronto, ON M2J 2K8
Tel.: (416) 490-7888

take out
CATERING
BANQUET FACILITIES
416-490-7888

mediterranean
buffet

լիկայի միջամտութիւնը բացառելու նպատակով, 1923 և 1927 թուականներուն ընդունեց օրէնքներ: Այդ օրէնքներով հայերը զրկեց իրենց հայրենի երկիրը վերագառնալու իրաւունքին: Տեղահանուածներու կամ կամաւոր գաղթածներու անձնագրերուն մէջ դրուեցաւ կնիք՝ որ թուրքիա վերադր յաւերժ արդիլուած է: Այդպիսով, ան տիրացաւ հայերու ձգած ունեցուածքին:

Քեմալական շարժման տարիներուն աւելի դաժանօրէն շարունակուեցան թէ՝ կոտորածները, թէ՝ հայերու ունեցուածքի բռնագրաւումը: Քեմալական շարժման շարժիչ ուժը՝ հայերու ունեցուածքն էր: Քեմալը ամէնուր կ'ըսէր՝ դուք ինձի պէտք է օգնէք, եթէ չօգնէք, ապա հայերը ես կը վերադառնան եւ իրենց ունեցուածքին տէր կը դառնան:

Թուրք, քիւրտ մահմետական երեւելիները կը փինանսաւորէին քեմալական շարժումը, որուն յաղթանակի արդիւնքով 1923 թուականին ստեղծուեցաւ թուրքիոյ հանրապետութիւնը:

Հ- Արդիօֆ հնարաւո՞ր է հաշուել մեր նիւթական կորուստները:

Պ- Մարդկային ուղեղը ի զօրու չէ հաշուելու այդ գումարը: Ես գիրքի մէջ անդրադարձած եմ մօտաւոր համագումարին՝ բերելով թիւերու վերածուած փաստեր:

Գոյութիւն ունին նաեւ տարբեր յանձնախումբեր, որոնք հաշիւներ ըրած են: Բայց 1919 թուականի Փարիզի վեհաժողովն եւ Ազգային միացեալ պատուիրակութեան ներկայացուցած պահանջներէն, որ կազմուած է օտար մասնագէտներու միջոցով, հնարաւոր չէ ստոյդ հաշիւներ կատարել:

Օրինակ մը բերեմ. այս գիրքի հրատարակութենէն ետք Մատենադարան եկաւ կին մը, որուն մէծ հայրը վանեցի եղած է: Ան բերած էր մէծ հօր Օսմանեան դրամատան Վանի մասնաճիւղի գրքոյիկը, որուն ան 7 հազար կտոր ծուլածոյ ոսկի պահ տուած էր: Եթէ սովորական մարդը կրնար դրամատան մէջ այդքան ոսկի պահ տալ, ապա միւսները, հարուստ ու երեւեի մարդիկ դրամատուներու մէջ որքա՞ն գումար կրնային ունենալ:

Առօելի են նիւթական կորուստները, որ գարերու, հազարամեակներու ընթացքին ստեղծուած հարստութիւն է:

Լքեալ գոյքերու հրահանգներուն մէջ կար յասուկ կէտ, որ կը վերաբերէր հայկական եկեղեցական գոյքի եւ մշակութային արժէքներու կողոպուտին, որ

անչափելի է:

Հստ թրքական տուեալներու մինչեւ 1914 թուական հայերը թուրքիոյ մէջ ունեցած են 2538 եկեղեցի, 451 վանք, 2000 դպրոց: Այս հաստատութիւններու մէջ պահուող հարստութիւնը եւս իւրացուեցաւ, կողոպտուեցաւ, աւերուեցաւ: Եւ ասիկա անդառնալի կորուստ է ոչ միայն հայ, այլև՝ համաշխարհային մշակութիւն համար: Մօտաւոր տուեալներով փորձած եմ ի մի բերել կորուստը. 30 հազար մասնատուփ, 600 հազար ծիսական առարկաներ:

Մինչեւ հիմա թուրքերը մեր հաշւոյն կը հարստանան: Հայերու մեծամասնութիւնը վստահ եղած է, որ տեղահանութիւնը ժամանակաւոր է: Բոլորը իրենց հարստութիւնը «ապահով» տեղ մը թաղած են: Արդէն 100 տարի թուրքերու մօտ ոսկիի տենդ կայ՝ կը քանդեն, կ'աւերեն նոյնիսկ հայկական եկեղեցիներու, տուներու, գերեզմաններու հիմքերը: Առ այսօր յատուկ սարքաւորումներու մորուածքին կը կատարեն:

Հայերու ունեցուածքի հաշւոյն թրքացցին տնտեսութիւնը: Թուրքիոյ ազգային դրամագլուխի 32-35 տոկոսը հայկական ունեցուածքն է. այս մասին կը վկայեն թուրք պատմաբանները: Թուրքերը վճարեցին արտաքին պարտքերու զգալի մասը, լեցուցին պետական պարապ գանձանակը: Թուրքիոյ Հանրապետութիւնը ստեղծուեցաւ Հայոց ցեղասպանութեան հենքի վրայ, անոր նիւթական, ուազմական, քաղաքական շահոյթներու հիման վրայ:

Հ- Արդիօֆ այլ պետութիւններ մասնակցած են հայերու ունեղըլման:

Պ- Շատ տարօրինակ երեւոյթ կը նկատուի. մինչեւ 1914 թուականը Պոլոսյ, Զմիւռնիոյ թերթերը ողողուած են օտար ապահովագրական ընկերութիւններու գովազդներով: 19-րդ դարու կէսերէն երկիրը սկսաւ ողողուոյլ օտար ապահովագրական ընկերութիւններով, որոնք բոլորն ալ հայ յաճախորդներ ունին: Թուրքիոյ մէջ գործող 63 օտար ապահովագրական ընկերութիւն, ունեցած են հայ յաճախորդներ: Խակ ապահովագինը կը ստանային ոսկի դրամով:

Ապահովագրական ընկերութիւնները կեղրուական բոլոր քաղաքներու մէջ ունեցած են մասնաճիւղներ: Անոնք եւս իւրացուցած են մեր ունեցուածքը: Միայն «Նիւ եռք Լայքը» չնչին գումարներ վերադրձուց:

Թուրքիոյ մէջ կը գործէին նաեւ օտար դրամատուներ: Ինչպէս նշեցի, թուրքիոյ տնտեսութեան հիմնական

մասը հայերու ձեռքն էր, եւ հայակեւրականները, արդիւնաբերողները կ'աշխատէին դրամատուներու հետ: Դրամատուները նոյնպէս հայերու գումարներու իւրացուցին: Փաստեր կան, թէ ինչպէս գերմանական դրամատուները կ'իւրացնէին նաեւ հայերու լքեալ գոյքերը:

Հ- Գիրքը գրելու ժամանակ՝ ո՞ր փաստերու հետ առնչուիլը առաւել ծանր է եղած է ձեզի համար:

Պ- Առնչուած եմ շատ ծանր փաստերու հետ, զորս յիշելը առ այսօր շատ ծանր է ինձի համար: Ամենասարսափելին վճարուող փրկագինն է: Հայերու կարաւանները փողոց, կամուրջ, գիւղէ-գիւղ անցնելու համար փրկագինն կուտային, անընդհատ ոսկիներ կը բաժնուէին: Ժանտարմայի հրամանատար մը խոստովանած է, որ իրեն 40 արկդ ոսկի հասած է հայկական կարաւանէն:

Մարդկիկ իւլամանալու համար փրկագին կու տային: Ցայտնի մեծահարուստ իւղանոսեան 15 հազար թրքական ոսկիի համարժէք չէնք տուած է՝ խալմանալու համար: Խակ խալմացած հայերու թիւլ գեռ պէտք է պարզել:

Ցայտնի է, որ 63 հազար երեխայ մնաց թուրքիոյ մէջ, ըստ Մորկն-թատի, 250 հազար հայ կիներէն ու աղջկներէն, որոնց մէծ մասը հարեմներու մէջ եղած են, միայն 10 հազարը հնարաւոր եղած է ես բերել՝ ամերիկեան նպաստամատոյցի աշխատակիցներու շանքերով: Մարդկիկ մեծ գումարներ կու տային մորթուելու փոխարէն գնդականարուելու, այդ մէկ փամփուշտին համար:

Տեղեակ էք, որ Ցեղասպանութեան ժամանակ յանցագործներու յատուկ կազմակերպութիւն կը գործէլ: Բանտերէն գուրս հանուած յանցագործներու յատուկ կազմակերպութիւններու հետ երթաթուրքերը կը համագործակցէին պայմանով, որ անոնք ազատին քրէական հետապնդումէ պայմանով, որ հայերու կողոպտալ կիսէին:

Հստ ամերիկեան տուեալներու, անոնց թիւլ եղած է 300 հազար եւ հաշուած եմ, որ իւրաքանչիւրին հասած է 15 հազար հնչուն ոսկի: Եթէ բազմապատկենք, ապա միայն այդ յատուկ կազմակերպութեան հասած է 70 միլիոն թրքական հնչուն ոսկի:

Զրուցեց՝ Լուսինէ Աբրահամեան Արեւմտահայերէնի վերածեց՝ Նայիրի Մկրտիչեան

ANI BAKERY LTD
ԱՆԻ ՓՈԿՊԱՆ

**Middle Eastern Pizza
Lahmajoun**

Մեմփականատեր՝ Արսէն Տապահոեան

Ուր կը գտնե՞ք հայկական եւ արաբական լահմանունի տեսակներ՝ փոքր եւ բնական չափերով։ Լահմանունը կը պատրաստենք մեր չափերով եւ յաճախորդներուն պահանջքին համաձայն։ Միսը իրենցմէ կամ մեզմէ։ Կը պատրաստենք եւ կը ծախենք նաեւ թահինով հաց։ Միշտ պատրաստ ենք ձեր ապսպրանքներուն գոհացում տալու ուրախ եւ տխուր առիթներով։

**Փորձեցեք եւ
գոհ պիտի մնաք**

Դաստիարակութեան՝ 112 Crockford blv. unit 2 Scarborough, Ontario M1R 3C3

Հեռախոս՝ 416-285-7164 Հեռապատճեն՝ 416-756-3802

Բաց ենք շաբաթը վեց օր, Կիրակի մինչեւ կեսօրեւնը՝ ժամը 2:00
(Երկուշաբթի փակ)

Հարցազրոյց ՀՅԴ Գանատայի Կեդրոնական Կոմիտեի Անդամացուցիչ Ռաֆֆի Տօնապետեանի հետ

«Քաղաքական աշխատանքներու մեր կիզակետը վերջին տարիներուն կը հանդիսանայ հատուցման հանգրուանը»

«ՀՈՌԻԶՈՆ». – 2014-ի համագաղութային գլխաւոր իրագործումներէն մէկը հանդիսացաւ Վանգուվըրի մէջ Հայոց Ցեղասպանութեան նուիրուած յուշարձանի զետեղումը: Ինչպէ՞ս կը գնահատէ՞մ այս աշխատանքը:

ՐԱՖՖԻ ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ. – Նախ ըսեմ, որ ընդհանրապէս 2014-ը ինքնին իրագործումներով եւ յաջողութիւններով լեցուն տարի մը եղաւ, նոյնիսկ ակնկալուածէն աւելի: Տարուան վերջին ամիսները յատկապէս աշխոյժ աշխատանքով եւ այցելութիւններով յագեցած էին:

Գալով Վանգուվըրի մէջ զետեղուած յուշարձանին՝ ըսենք, թէ անիկա երկու-երեք տարուան կեանք ունեցող նախաձեռնութիւն մըն էր, որ յաջողութեամբ պսակուեցաւ: Տեղույն գաղութիւն եւ յատկապէս Հայ Դատի յանձնախումբի անդամները տարիներ առաջ այս աշխատանքին լծուած էին, սակայն որոշ ժամանակ առաւ անոր իրականացումը: Յուշարձանի բացման արարողութիւնը բաւական խորհրդանշական եւ տպաւորիչ էր, ներկայ էին քաղաքական անձնաւորութիւններ, նահանգային ու գաշնակցային ներկայացուցիչներ, հոգեւորականներ, ՀՅԴ Բիւրոյի անդամը, հայկական պատկան մարմիններու եւ կառոյցներու ներկայացուցիչներ, նշանաւոր արուեստագէտներ եւ խուռներամ բազմութիւն մը: Այս նախաձեռնութիւնը իսկապէս յաջողութիւն մըն էր՝ Լաւալի յուշարձանին յաջորդող: Նման նախաձեռնութիւններ պիտի ըլլան շարունակական եւ հետամուտ պիտի ըլլանք յուշակոթղներ կանգնեցնելու գանատական այն շրջաններուն մէջ, ուր հայկական գաղութ կայ:

2014-ի աշխատանքներու ծիրին մէջ կ'արժէ հակիրճ կերպով անդրադառնալ նաեւ Ուխնիկեկի մէջ Մարդկային իրաւանց թանգարանի բացման, որուն ուղղութեամբ եւս տարիներէ ի վեր աշխատանք կը տարուէր, մեր ջանքերով անոր մասնակցեցան նաեւ գաղութիւն միւս հատուածները. այս ծիրին մէջ թանգարանի պատասխանատունները օրին այցելութիւն տուին Թորոնթօ, Մոնթրէալ, ուր հանդիպում ունեցան տեղույն գաղութներու ներկայացուցիչներուն հետ: Թանգարանի բացման արարողութեան, որուն ներկայութիւնը պաշտօնական հիւրերու նախատեսուած էր, մասնակցեցան նաեւ Գանատայի Հայ Դատի յանձնախումբին ներկայացուցիչն ու Գանատայի մէջ Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպանը: Թէեւ այդ աշխատանքը 2014-ին կատարուեցաւ, սակայն տակաւին մեզի համար անիկա ամբողջացած չէ, որովհետեւ Հայկական բաժանմունքի վերջնական դասաւորումը ընթացքի մէջ է, ինչպէս նաեւ թանգարանի պատասխանատուններուն հետ բանակցութեան մէջ ենք՝ Հայոց Ցեղասպանութեան 100-ամեակին առիթով յատուկ ծրագիր մը իրականացնելու

նպատակով: Ըսեմ նաեւ, որ մենք կամուրջը կը հանդիսանք թանգարանի պատասխանատուններուն եւ Հայոց Ցեղասպանութեան 100-ամեակի յանձնախումբին միջեւ, որպէսզի համարդաբար այդ ծրագիրը իրականանայ:

Հայոց Ցեղասպանութեան 100-ամեակին առիթով 2012-ին սկսած աշխատանքները՝ հայութեան զանազան հատուածները, հայկական կազմակերպութիւնները քով քովի բերելու եւ միասնական գործունէութիւն ծաւալելու, 2013-ին նախապատրաստական բնոյթ ստացան, իսկ 2014-ին այս նպատակով կազմուած յանձնախումբը իր ծրագիրները բաւական բիւրեղացուց, իր լուսաւուց եւ լծուեցաւ գործադրութեան աշխատանքի: Արդէն իսկ այս առնչութեամբ հանգանակութիւն տեղի ունեցաւ. Հարկ է նշել, թէ 100-ամեակի յանձնախումբը ինքնին լաւ օրինակ է համագործակցութեան, միասնականութեան, եւ որպէս արդիւնք կ'ակնկալենք, որ այս աշխատանքները 2015-ին իրենց գաղաթնակէտին հասնին: Բնականաբար, իբրեւ քաղաքական կազմակերպութիւն, մեր կեդրոնացումը աւելի քաղաքական բաժինին

Միա էք կը հովանաւորեմ Շիոյի կետը Սառո Գարայեան

BARRY

KAREN

GARO

KAZANDJIAN

METTRE NOS CLIENTS EN PREMIER
NOUS CLASSE AUSSI PARMI LES PREMIERS

EXPERTISE EXPÉRIENCE EXCELLENCE

RÉSULTATS

514 333-3000

AGENCE IMMOBILIÈRE KAZANDJIAN | FRANCHISE INDEPENDANT ET AUTONOME DE RE/MAX GÉNÉRÉ

եւ հոն տարուելիք յաջողութիւններուն վրայ եղած է, որպէս-
զի սերտենք, որ 2015-ին ինչ աշխատանքներ կրնանք գլուխ
հանել: Նախապատրաստական բաժինով արդէն աշխատանք
տարինք, որպէսզի գանատական քաղաքական կարեւոր դէմ-
քեր սկսին Հայաստան այցելել, արդարեւ, 2013-14-ին մեզի
ծանօթ քաղաքական դէմքեր Հայաստան այցելեցին: Գանա-
տայի խորհրդարանի անդամ ձիմ Գարիճիանիսը այցելեց ո՛չ
միայն Հայաստան, այլ նաև Լեռնային Ղարաբաղ. ասիկա
առաջին անգամ էր, որ գանատական խորհրդարանի անդամ
մը Արցախ կ'այցելէր: Ապա երեւան եւ Ստեփանակերտ այցե-
լեց նաև Ազատական կուսակցութեան կարեւոր եւ ծանօթ
դէմքերէն Մթեֆան Տիռնը. այցելողներուն կարգին էր Գա-
նատայի աշխատանքի եւ բազմամշակութային հարցելու նա-
խարար ձէյրն Քէնին, որ, վարչապետին կողքին, Գանատայի
կառավարութեան ամէնէն կարեւոր, ամէնէն ծանօթ դէմքերէն
է: Վերջին 14 տարիներուն ընթացքին հաւանաբար այսքան
բարձր մակարդակի գանատական քաղաքական անձնաւո-
րութիւն չէր այցելած Հայաստան, ինչ որ կը յուշէ այս այցե-
լութեան կարեւորութիւնը:

**Հարց - 2014-ին քաղաքական ի՞նչ աշխատանքները
կատարուեցան Գանատայի տարածին:**

**Քաղաքական աշխատանքներու մեր կիզակէտը վերջին
տարիներուն, Հայոց Յեղասպանութեան ճանչման հանգր-
ուանէն ետք կը հանդիսանայ հասուցման հանգրուանը:**

Նշեմ, որ 2014-ին շարունակուեցան Հայ Դատի ի
նպաստ նույիրահաւաքները, զորս սկսած էինք Քեպէդի մէջ:
Նույիրահաւաքները շարունակեցինք Հարաւային Օնթարիոյի
մէջ, ուր յաջողութեամբ պսակուեցաւ հանգանակութիւնները:
2015-ի սկիզբը ծրագիր կայ Վանդուվըրի մէջ եւս նոյնան-
ման հանգանակութիւն իրականացնել: Կան նաև Ցեղասպա-
նութեան 100-ամեակին վերաբերող հանգանակութիւնները,
որոնք սկսած են եւ պիտի շարունակուին: Օժանդակեցինք
նաև Հայաստանի դեսպանատան ի նպաստ հանգանակու-
թիւններուն:

**«ՀՈՐԻԶՈՆ».- Երեք տարիէ ի վեր Գանատայի մէջ
կը գործէ Սուրբահայութեան օժանդակուրեան մարմինը,
ո՞ւր հասած են այդ մարմինի աշխատանքները: 2014-ին
այս ծիրին մէջ յատկանշական էր նաև Բերիոյ թեմի
առաջնորդ Շահան Արք. Սարգիսիանի Գանատա այցելու-
թիւնը:**

**Ր. ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ.- Աշնան, մինչ 100-ամեակի աշխա-
տանքներ կը ծրագրուէին, հանգանակութիւն տեղի կ'ունե-
նար, Գանատա կ'այցելէր Լեռնային Ղարաբաղի արտաքին
գործոց նախարարը, Գանատա այցելեց նաև Բերիոյ թեմի
առաջնորդը՝ Հիւսիսային Ամերիկա կատարած այցելութեան
ծիրին մէջ: Ան անցաւ Լաւալէն, Մոլոնիլէն, Թորոնիլոյէն եւ
Գեմպիրիձէն:**

Նշեմ, որ Սուրբահայութեան օժանդակութեան մարմինի
աշխատանքները կը շարունակուին եւ լաւ ընթացքի մէջ են,
կայ միասնական յանձնախումբ մը, որուն կողքին կը կա-
տարուին այլազան նախաձեռնութիւններ՝ սուրբահայութեան
օժանդակուր համար:

Ծահան սրբազանի այցելութեան նպատակը Սուրբիոյ
ազգային մեր վարժարաններու ցանցին օժանդակութիւն
ապահովելն էր: Այս բոլորը համազրելը թէեւ դիւրին չէր, սա-

կայն կրցանք զայն իրագործել: Գանատան, կը շարունակէ
մէծ ներդրում ունենալ՝ նիւթապէս օժանդակելով մեր սուրի-
ահայ քոյլերուն եւ եղայրներուն: Միեւնոյն ատեն քաղա-
քական գետնի վրայ կը շարունակենք մեր աշխատանքները,
յատկապէս ինչ կը վերաբերի Հալէպի ու Քեսապի մէջ տեղի
ունեցած դժբախտ դէպէրուն եւ պարզուած ահաւոր կացու-
թեանց: Քեսապի մէջ տեղի ունեցած գաւադիր դէպէրին ժա-
մանակաշրջանին Հայ Դատին աշխատանքները թափ առին,
եւ գաղութն ալ արձագանգեց: Թէեւ մենք այս բոլորին դի-
մաց, բնականաբար, ոչինչ կ'ակնկալենք, սակայն յատկան-
շական է հետեւեալ դէպէրը. Քեսապի ազատագրումէն ետք
ստացանք գրութիւն մը Քեսապի Հայութեան կողմէ, որոնք
չորհակալութիւն կը յայտնիին Հայ Դատի յանձնախումբին
տարած աշխատանքին համար:

**«ՀՈՐԻԶՈՆ».- Երրորդ տարին ըլլալով 2014-ին ՀՅԴ
Գանատայի երիտասարդական միութիւնը կազմակերպեց
Վանաձորի համբարը: Նման նամբար կազմակերպելով
ի՞նչ ներդրումներ կ'ունենայ երիտասարդականը Հայաս-
տանի առօրիայ կեանքին մէջ, նամբարի մասնակից երե-
խաներուն ու պատանիներուն անմիջական կեանքին մէջ
ի՞նչ դրական անդրադարձ կ'ունենան այս աշխատանքնե-
րը:**

**Ր. ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ.- Այս բնոյթի ծրագիրները, զորս
Գանատայի երիտասարդականը, ինչպէս նաև զանազան երի-
տասարդական կառոյցներ՝ եւրոպայէն, Միջին Արեւելքէն,
Հիւսիսային Ամերիկայէն, կը կատարեն Հայաստանի զանա-
զան շրջաններուն մէջ, շատ նպաստաւոր են երկու իմաստով:
Նախ անդրադառնամ գանատահայ երիտասարդութեան հա-
մար անոնց ունեցած կարեւորութեան. նման ծրագիրներ
առիթ կու տան, որ գանատահայ երիտասարդներ Հայաստան
երթան ու երեւանէն դուրս ելլին, ինչ որ շատ կարեւոր է, ան-
ձամբ տեսնեն շրջաններուն վիճակը, կապ հաստատեն ժողո-
վուրդին հետ, մօտէն լսեն ու գիտնան հեռաւոր շրջանի բնա-
կեներուն գժուարութիւնները եւ մտահոգութիւնները մա-
սին: Արդարեւ, երբ մեր տղաքը հոն երթան անոնք կապի մէջ
կ'ըլլան ո՛չ միայն երեխաներուն հետ, այլ նաև անոնց ծնող-
ներուն, իրենց գտնուած շրջանի բնակիչներուն հետ: Այդ յա-
րաբերութեան զարգացումը կ'օգնէ մեղի իբրեւ գալութ,
որովհետեւ այդ երիտասարդները կը վերադառնան աւելի
ողեւորուած, աւելի կազմաւորուած, պատրաստուած, հարցերը
աւելի լաւ ըմբռնած, ուստի անոնք աւելի դրական եւ աշխոյժ
գործունէութիւն կը ծաւալին գանատահայ կեանքին մէջ:
Որպէս ապագայի զեկավար անոնց կազմաւորման մէջ նման
ծրագիրներ շատ կարեւոր են եւ մէծ դեր կը խաղան:**

Կայ նաև Հայաստանի մէջ նման ծրագիրներու ճամբով
երիտասարդութեան ունեցած ներդրումը: Երեւանէն դուրս,
յատկապէս հեռակայ շրջաններուն մէջ գալուցական տարեցր-
ջանի աւարտէն ետք երեխաներուն համար կը վերածուին հաւա-
քատեղիի, ազգային գաստիարակութիւն ստանալու վայրի,
համակարգիչի նորութիւններու ծանօթանալու առիթի:

«ՀՈՐԻԶՈՆ»

Միա էք կը հովանաւորն Ա. և Անդրեյ Պոլոսկու Պարուսան

Plaza Volare®
CENTRE DE RÉCEPTION & CENTRE DE CONGRÈS

6600, Côte-de-Liesse
Saint-Laurent | 514-735-5150
www.plazavolare.com

La Plaza®
CENTRE DE RÉCEPTION & CENTRE DE CONGRÈS

420, Sherbrooke Ouest
Montréal | 514-499-7777
www.la-plaza.ca

6086, Sherbrooke Est
Montréal | 514-255-2922
www.buffetantique.com

CENTRE
EMBASSY
PLAZA

CENTRE DE RÉCEPTION & CONGRÈS
HOTEL & CONFÉRENCE CENTER

1003, boul. Curé-Labelle
Laval | 450-781-0606
www.embassypiazza.com

2, rue Montcalm
Gatineau Ottawa | 819-771-4777
www.plazagatineau.com

777, rue University
Montréal | 514-879-0718
www.plazacentreville.com

380, rue Sherbrooke Ouest
Montréal | 514-849-4123
www.plazagardeninn.com

Challenger
HOTELS & RESORTS
2525, rue des Nations
Saint-Laurent | 514-337-7160
www.challengerplazza.com

Catering Division
Montréal | 514-965-5823
www.plazapmg.com

www.plazapmg.com

Դանիական դասեր

Յայտնաբերում մը հանդիսացաւ ինծի համար ծանօթանալ դանիացի իմաստասէր Nikolai Frédéric Severin Grundtvig-ի մտային աշխարհին, գէթ այնքան, որքան կարելի եղաւ այդ մասին հպանցիկ գաղափար մը կազմել՝ չնորջիւ Justine de Valicourt-ի բացած լուսանցքին Le Devoir-ի 25-26 հոկտեմբեր 2014 շաբաթավերջի թիւի մէջ իր ստորագրած “La fibre danoise de nos cégeps” յօդուածով, որ կը դրաւէր օրաթերթին “Philosophie” էլլը: Քեպեցի երիտասարդ հեղինակը, որ մասնագիտացած է կենսաբժշկական գիտութիւններու ու միաժամանակ բարձրաճաշակ խոհարարութեան մէջ, այժմ կը դասաւանդէ Դանիոյ (Տանըմարքայի) մէջ:

Տը Վալիգուր իր յօդուածը գրած է ի պաշպանութիւն Քեպեցի կրթական համակարգին մէջ երկրորդական վարժարաններու եւ համալսարաններու միջեւ առկայ Collège դյունուացնեայ և պատուածիւններու դրութեան պահպանման՝ ցանկալով զանոնք տեսնել երբեմնի դասական ճեմարաններու դերին մէջ: Եւրոպայի մէջ անոնք կը ճանչցուէին որպէս «գիմնազիա»: Այդ ճեմարանները գոյութիւն ունեցած են մեր իրականութեան մէջ եւս, ինչպէս Մոսկուայի Լազարեան ճեմարանը, Թիֆլիսի ներսիսեանը կամ Էջմիածնի Գէորգեանը: Հաւանաբար ամոնց օրինակով է, որ «Համագույշին»ը եւ այլ կազմակերպութիւններ իրենց վարժարանները ճեմարան անուանակոչած են:

Յօդուածագիրը մեզի կը ծանօթացնէ դանիական կրթական համակարգը, որ խարսխուած է իմաստասէր, քաղաքագէտ, հոգեւոր հովիւ եւ բանաստեղծ կրունտթվիկի մտածումներու եւ գաղափարներու հիմերուն վրայ: Կ'արժէ, որ մենք ալ ծանօթանանք այս մեծ մտածողի մտքերուն, ոչ թէ պարզապէս առ ի գիտութիւն, այլ անոնցմէ դասեր քաղելու, ներշնչուելու համար ի խնդիր մեր կրթական համակարգերու զարգացման, մանաւանդ մեր նոր սերունդի ազգային դաստիարակութեան՝ հայրենիքի մէջ թէ Սփիւռքի:

Նիկոլայի կրունտթվիկ (1783-1872), որ կը նկատուի դանիական ինքնութեան եւ ընկերվար-ժողովրդավարութեան սիւնը, կը հաւատար, թէ կրթութեան վիխաւոր նախատակը անհատին զարգացումն ու համայնքին պատկանելութեան զգացումին մշակումն է: Ան մեծ ազգեցութիւն ունեցած է սկանդինավանան ընկերութեան հոլովոյթին մէջ, բայց իր գործը անծանօթ մնացած է աշխարհին: Ան կը գրէր. «Խսկական գիտակցումը (conscientisation) պէտք է յառաջանայ այն իրողութեանէն, թէ մենք, իրը անհատներ, գոյութիւն ունինք միայն այնքան, որքան կապուած ենք համայնքին, մեր ազգին ու աւելի լայն առումով՝ աշխարհին հետ: Այս տեսակ գիտակցում մը, ընդգրկելով համայն մարդկութիւնը եւ ներկայացնելով խորունկ կապակցութիւններ անհատի կեանքին, ազգին կեանքին եւ համայն մարդկային ցեղի կեանքին միջեւ, կը զարգացնէ մտածելակերպ մը, որ ցանկալի է մարդկային իւրաքանչիւր յարաբերութեան համար» (Statsmæssig Oplysning« 1834):

Այդպէս է, որ անհատը կը դառնայ աշալուրջ մարդ

արարած մը՝ կապուած բնութեան, իր միջավայրին ու իր պատմութեան:

Երբոր Դանիա բացարձակ միապետութեանէն անցած է խորհրդարանական միապետութեան, կրունտթվիկ դիտել տուած է, որ նոր ժողովրդավարութիւնը չէր կրնար իրապէս գործել, եթէ գանիացիք, թագաւորին համեմատաբար անուս հպատակներէն, չվերածուէին գործուն, քաղաքական կեանքին մասնակից քաղաքացիներու, որոնք հետաքրքրուած են իրենց երկրի ժողովրդավարական կարգերու պահպանով: Ան 1838-էն սկսեալ տուած է շարք մը դասախոսութիւններ folkelige (ժողովրդաբուժիւն - Վ.Ա.Ա.) յրացքին մասին, որ մօտաւորապէս կը նշանակէ բնակչութեանէն, ժողովուրդէն յառաջացած, բայց ունի աւելի լայն առում մը եւ միաժամանակ կ'ընդգրկէ Ե՛ւ խուլերը՝ ընկերութիւնը, Ե՛ւ անհատները, որոնք մաս կը կազմեն անոր: Ան կը վերաբերի ազատութեան մը, որ համայնքին վրայ կը հիմնուի, եւ համայնք մը, որ անհատական ազատութիւններէն իր սնունդը կ'առնէ: Ցղացքը նաեւ կը ներառէ հաւասարութեան սկզբունքը, որ հարստութիւններու հաւասարութիւնը չէ, այլ հնարաւորութիւններու, արժանապատուութեան, իրաւունքներու եւ յատկապէս պատասխանատուութիւններու հաւասարութիւնը: Այդպէս է, որ անհատն ու հաւաքականութիւնը հաւասարապէս պատասխանատու կը դառնան տրուելիք որո-

Միա իր կը հովանասորն Ա. և Ա. Վիլեն և Շուշիկ Խերցեան

York Visitation Centre and Cemetery

160 Beecroft Road, North York, ON M2N 5Z5

Tel: 416-221-3404 Cell: 416-540-0791

www.mountpleasantgroup.com

Դալարը միակ հայ վկայեալ փեսուչն է
Օնթարիօ նահանգէն ներս, ան հմուտ է
հայերէն եւ անզլերէն զոյզ լեզուներուն,
քաջապեղեակ է հայկական եկեղեցական
հնադարեան ծէսերուն ու սովորութիւններուն:
Դալարը կը գործէ York Visitation Centre
Մերժագրան հասպարութենէն ներս, ան կը
խոսքանայ լաւագոյն միջոցներով ամորել
հայ ընդամիբներու սուզը, ձեռնարկել ու
կազմակերպել յուղարկաւորութեան եւ
թաղման արարողութիւնները:

Talar Karabulut

Դալար Գարապոլութ
Funeral Director

York Visitation Centre
and Cemetery
416-221-3404

Talar is the only Armenian licensed funeral director in the province of Ontario. She is currently working at York Visitation Centre. She speaks both Armenian and English and is highly experienced with traditional Armenian funerals. Talar would be pleased to discuss funeral service options with all Armenian families.

շումներուն եւ առաջարկուելիք լուծումներուն, որոնք հասարակութեան բարօրութեան կը ձգտին կարծիքներու տարբերութեան իսկ ընդմէջէն:

Այդ նպատակին հասնելու եւ գիտակից ու գործունքաղաքիներ պատրաստելու համար կրունտթվիկ իր ուշադրութիւնը կը կերպոնացնէ կրթութեան վրայ՝ ոչ միայն փոքրերու, այլև չափահասներու համար: Իր գաղափարներուն հետեւելով է, որ կը հիմնուին չափահասներու դպրոցներ ու ժողովրդային համալսարաններ: Անոնց նպատակը ըստնողներու հոգեմտաւոր ու մշակութային կրթութիւնն է: Այդ կրթարանները, ըստ իրեն, «կամուրջ պիտի հանդիսանան իմացութեան լոյսին եւ ժողովուրդի կեանքին միջեւ»: Այդտեղ քննութիւններ չեն անցըներ, աշխատանքի կամ ապրուստը հոգալու հմտութիւնը չէ, որ կը ստանան, այլ կը հարստանան հոգեմտաւոր դրամագլուխով մը, որ կ'ընդգրկէ համայնքային ապրելակերպ մը, գիտութիւն (savoir), իմաստափրութիւն, քաղաքականութիւն, արուեստներ, անոնց ընդմէջն հասնելու համար ինքնափրագործման, գտնելու համար իրենց տեղը իբր անհատ, սորվելու համար պատասխանատու քաղաքացի ըլլալ, համագործակցի ու ճանչնալ իրենց մշակութային ինքնութիւնը:

Այդ լոյսի գլուխուններէն պիտի բխին ազատութիւնն ու ինքնավարութիւնը ժողովուրդի մը, որ պիտի ձերբագատի իր վրայ տիրապետող ընտրանիէն: Այդ դպրոցներէն պիտի յառաջանան նաեւ երկրագործական համագործակցականները, որոնց շնորհիւ գանիսական արտածումները մեծ վերելք պիտի արձանագրեն եւ տնտեսութիւնը պիտի ծաղկի: Արէնստակցական միութիւններն ալ յաճախ այդ դպրոցներուն արդիւնքը կը նկատուին: Դանիսական արհմիութիւնները, սակայն, գործատէրերուն ընդդիմանալու համար չէ, որ ստեղծուած են, այլ անոնց հետ համագործակցելու՝ աւելի մրցունակ ճարտարարուեստ մը զարգացնելու համար, միեւնոյն ժամանակ յարգելով նաեւ պաշտօնէնութիւնը: Վերջապէս այդ դպրոցներուն շնորհիւ է նաեւ, որ Դանիոյ մէջ արժան նետեց համայնքի մը կամ համայնական խումբի մը (communes) մաս կազմելու սովորութիւնը, որով ուսուցիչներ, մասնագէտներ կամ ընտանիքներ, օգտագործելով միասնական տարածք մը ու հասարակաց կենցաղային կեանք մը, իւրաքանչիւրին ու խումբին բարօրութիւնը կը հետապնդեն: Այսօր ընկերային այս երեւոյթը հնո՞ւ կը շարունակէ զարգանալ, մինչ ան խեղգուեցաւ Ելրոպայի այլ երկիրներուն մէջ 1960-1980 տարիներուն:

Այս երեւոյթը մեզ կ'առաջնորդէ սկանդինավեան այլ սկզբունքի մը, որ կը հակադրուի ինքնասիրութեան՝ “Jantelov”-ին կամ ժամանիք օրէնքին: Այդ սկզբունքը կանուխէն մաս կազմած է նոր ժողովրդավարութեան, սակայն մասնաւրաբար 1933-ին ձեւ ստացած է Aksel Sandemose հեղինակին կողմէ: Այս վերջինը կը նկարագրէ Սկանդինավիոյ մէջ բաւական տարածուած այն բացասական կեցուածքը, որ կը ցուցաբերուի անհատական հպարտութեան եւ անհատապշտութեան նկատմամբ: Այստեղ, ան, որ իր հայրենակիցներուն նախանձը կը շարժէ անձնական յաջողութեամբ մը, կը նկատուի եսասէր ու որոշ չափով օտարական իր համայնքէն ներս: Դանիսական յաջողութիւնը առաւելաբար հաւաքականութեան յառաջդիմութեան ու անհատական համեստութեան մէջ կը տեսնուի: Օրինակ՝ Դանիոյ մէջ շենդ ինքնաշարժներ գրեթէ գոյութիւն չունին, քանի որ անհատական

յաջողութեան խորհրդանիշ կը հանդիսանան ու ենթակայ են 180% հարկի: Կամ, օրինակ ընկերութիւնը կը քաջալերէ աւելի շատ կանաչ (բնապահպան) ու հաւաքական փոխադրամիջոցները քան թէ ապականիչ անհատական միջոցները:

Բանաստեղծ կրունտթվիկ իր քերթուածներէն մէկը հետեւել ձեւով կ'աւարտէ.

- Պիտի ունենանք հարստութիւն,

երբոր քիչեր կ'ունենան շատ,

Ու աւելի քիչեր՝ շատ քիչ:

Գալով կրթութեան նպատակներուն, դանիացի իմաստաէրը կ'ուզէր, որ նախակրթարաններու եւ երկրորդական վարժարաններու աշակերտներու մտքերը նախ բացուին իրենց համայնքին մէջ, այսինքն՝ անհատը զարգանայ որպէս անդամը իր համայնքին, եւ ոչ որպէս շուկայի վրայ իրը լաւագոյն աշխատաւոր: Ճեմարանները աշխարհի վրայ ամենուրեք ա՛յդ նպատակով ստեղծուած են՝ որպէս նախահամալսարանական կրթարաններ, առիթ տալով, որ ծնողները նաեւ ոչ պետական բայց պետութեան դրամական օժանդակութիւնը վայելող հաստատութիւններու մէջ իրենց գաւակներուն կարենան շնորհել զաստիարակութիւնը մը՝ իրենց արժէքներուն եւ ոչ թէ շուկայի պարտադրանքներուն կամ իրենց դրամապանակներուն համապատասխան:

Այս մօտեցումն ալ կը բխի դանիական ընկերութեան ունեցած յարգանքէն՝ հանդէպ փոքրամասնութիւններուն: Փոքրամասնութեան իրաւունքը կը հանդիսանայ ժողովրդավարութեան հմիմքը: Ընդհանրապէս ժողովրդավար ընկերութիւններու մէջ փոքրամասնութիւնը խօսելու իրաւունք ունի, բայց ենթակայ կը մնայ մեծամասնութեան կամքին՝ մինչեւ յաջորդ ընտրութիւնները: Քիչ մը տարբեր է Դանիոյ մէջ, ուր մեծամասնութիւնը ունի իրաւունքը տրուող որոշումներուն վրայ ազգելու, բայց ճշմարտութիւնը անպայման իրեն չի պատկանիր: Ճշմարտութիւնը կը կայանայ այլազանութեան եւ երկխօսութեան մէջ: Այս մասին կրունտթվիկ կը գրէր Den kristne børneleærdom-ի մէջ (1855-1861).

«Քանի որ խղճին խարիսխը ինքն է (եսը), աշխարհը կարելի չէ դիտել բացարձակ դիտանկիւնէ մը. ան պէտք է դիտուի տարբեր աչքերով եւ տարբեր անկիւններէ: Ճշմարտութիւնը երեւան կու գայ միայն տարբեր ճշմարտութիւններու փոխանակութեամբ ու փոխարձութեամբ: Ոչ ոք կրնայ տէրը հանդիսանալ բացարձակ ճշմարտութեան, քանի որ զայն կը նշմարենք միայն մաս առ մաս:»

Այս տեսակ կրթութեամբ ու գաղափարաբանութեամբ է, որ հիւսիսային եւրոպայի այս փոքրիկ երկիրը՝ Դանիան, յաջողած է յառաջացնել շատ քիչ այլասերած դեկավար ընտրանի մը, արտադրել հարստութեան օրինակելի բաշխում մը, ունենալ երջանկութեան չերազանցուած ցուցանիշ մը եւ հաստատուն ընկերվար-ժողովրդավարութիւն մը, ուր ժողովրդը հետաքրքրուած է քաղաքական կեանքով:

Համոզուած եմ, որ Դանիոյ օրինակը կրնայ դաստիարակին ըլլալ մեզի համար ալ, հայրենիքի մէջ թէ Սփիւռքի, մանաւանդ մեր կրթական առաքելութեան տալու համար յաւելեալ որակ՝ թէ՝ ազգային եւ թէ՝ մարդկային բովանդակութեան առումով:

ՎՐԷԺ-ԱՐՄԷՆ

LE CRYSTAL

SALLES DE RÉCEPTION

W W W . L E C R Y S T A L . C O M

5285 HENRI-BOURASSA O, VILLE SAINT-LAURENT, QC, H4R 1B7 - TÉL.: (514) 337-8160 - INFO@LECRYSTAL.COM

Հարցազրոյց Բերիոյ Թեմի Առաջնորդ

Շահան Արք. Սարգսեանի Հետ

«Հորիզոն» շաբաթաթերթի գլխաւոր խմբագիր Վահագն Գարագաշեան, 29 Հոկտեմբերին, հարցազրոյց մը ունեցաւ Բերիոյ քեմի Առաջնորդ Գերշ. Շահան Արք. Սարգսեանի հետ։ Ստորև հարցազրոյցը։

«Հորիզոն» - Սուրբոյ պատերազմը արդէն կը թեւակոխէ իր 4-րդ տարին։ Պատերազմը կ'ենթագրէ նաեւ մարդ անհատի գոյութենական պայքարը։ Սուրբահայ գաղութը ի՞նչ ձեւով կը շարունակէ իր գոյութենական պայքարը։

Շահան Արք. Սարգսեան- Ձեզի ծանօթ է, որ սուրբահայութիւնը դարաւոր պատմութիւն ունի Սուրբոյ մէջ, յատկապէս Հայոց ցեղասպանութեան յաջորդող 100-ամեայ այս ժամանակամիջոցին կազմակերպ համայնք մըն է, ուրոյն իր կառուցներով՝ եկեղեցի, դպրոց, ակումբ, հաստատութիւններ, մշակութային ծառայութիւն։ Այս կեանքը իր բնականոն ընթացքը ունէր։ Պատերազմը, ամէն մակարդակներու վրայ աւերիչ իր աւերիչ անդրադարձը ունեցաւ նաեւ հայ համայնքին վրայ։ Այսուհանդերձ հակառակ տագնապին, տառապանքին, տեղափոխութեանց եւ ինչու չէ նաեւ երկիրը լքելու, երբեմն ժամանակաւոր եւ երբեմն մնայուն կերպով հեռանալուն, համայնքի ղեկավարութիւնը՝ հոգեւոր եւ ազգային իրենց ծառայութեան նուրիտած անձնաւորութիւնները, միակամութեամբ եւ վճռակամութեամբ վերակազմակերպել սկսան իրենց կեանքը համապատասխան պատերազմի իրավիճակներուն, եւ փառք Ամենակալին, կրցանք մէնք զմեզ գտնել։ Աղքանական օրերուն անորոշութիւնը բացարձակութեան կը հասնէր. այսօր գիտենք թէ ի՞նչ կ'ընենք եւ ի՞նչպէս կ'ընենք։ Հակառակ այս իրողութեան, որ Միջին Արեւելքի ընդհանուր պատկերը մեծ անորոշութիւն եւ հարցականներ կը դնէ, մէնք, ազգային եւ համայնքային իմաստով վերախմբուած ենք մեր կորիզներուն, մեր կերպոններուն՝ եկեղեցական թէ ազգային հաստատութեանց շուրջ։ Մեր ժողովորդի զաւակներէն անոնք, որոնք կ'ապրին՝ կը շարունակն գոյատեւել գտած են ձեւը ապրելու, հակառակ կենսական ամենէն պարզ բաներու բացակայութեան՝ սկսելով եկեղեցականութեանէն, զուրկ անունէն, զուրէն, երբեմն հացէն։ Այսուհանդերձ, մէնք կրցանք յառաջացնել մարմին մը, որ կ'ընդգրկէ սուրբահայութիւնը կազմոլ բաղադրիչ բոլոր տարրերը, եւ անով սկսիլ նոր ձեւի ղեկավարութիւն ու առաջնորդութիւն, մէկ կողմէն յուսադրել մեր ժողովուրդը՝ հակառակ ամէն յուսայատութեանց, միւս կողմէ՝ մեր ժողովուրդին համար ամենէն հիմնականը՝ անվտանգութեան ինդիքը լուծել։ Լուծե՞լ. հարցականով պէտք է դնել խնդիրը, որովհետեւ գրեթէ անլուծելի կացութեան մը մէջ կը գտնուինք։ Այսուհանդերձ մեր թաղամասերը, մեր տարածքները որքան որ կարելի է մեր աշալուրջ հակողութեամբ, մեր երիտասարդութեան ներկայութեամբ եւ մեր պատասխանատուներու միակամ եւ աշխատանքի պատրաստակամութեամբ արդէն իսկ կրցած ենք, որոշ իմաստով, այս տագնապը, չեմ ըսեր մէկ ետին ձգել, այլ՝ որ-

գեգրել այդ տագնապին համապատասխանող ձեւեր եւ միջոցներ։ Այսպէս, շրջան մը յառաջացուցինք Ազգային Խորհրդի անկախ Ազգային իշխանութեան կամ Բերիոյ Հայոց թեմի աւանդական, սահմանադրական մարմիններէն։ Այդ խորհուրդին մէջ ընդգրկուած էին գրեթէ բոլոր կողմերու ներկայացուցիչներ, այս մէկը ընթացիկ կեանքի համար։ Երկրորդ՝ շտապ կացութեան մը գիմաց յառաջացուցինք Սուրբահայութեան շտապ օգնութեան եւ վերականգնումի մարմինը, որուն անդամները կը մատակարեն մեր ժողովուրդի կարիքաւոր ընտանիքներու, պէտք է ըսել դժբախտաբար մեծաւ մասմբ այսօր կարիքաւոր են, անհրաժեշտ պէտքերը՝ կենսական, առողջապահական, շինարարական եւ կրթական։ Վերակազմակերպուած էր կ'ըսեմ՝ պէտք է նկատի ունենալ, որ Սուրբահան եւ յատկապէս Հայէպը իբրև մայր գաղութ՝ ամբողջ Սփիռուքին իր մատարարակած մարդուժով այսօր ինքը տագնապի մէջ է եւ երբեմն պարտաւորուած ենք քանի մը պաշտօններ, ոչ թէ փառքի եւ պատիկի համար, այլ՝ պարտաւորութեամբ ու պատասխանատուութեամբ մը կրել մեր վրայ։ Այսուղին կ'ուզեմ մեր գնահատանքը յայտնել սուրբահայ սուրբիաբնակ մեր հայ ժողովուրդի զաւակներուն։

«Հ»- Սրբազան Հայոց, հայութեան հաւաքական յիշողութեան դէմ անցեալ ամիսներու բատմնելի արարք մը տեղի ունեցաւ, երբ ումբահարման ենթարկուեցաւ Հայոց ցեղասպանութեան զոհերուն նուիրուած Տէր Զօրի յուշարձան-մատուրը։ Այս հարցին առնչութեամբ ի՞նչ նոր տեղեկութիւններ կան, եւ արդե՞օֆ մատուին մէջ պահ դրուած արխիւններն ու մասունքները լուսանկարուած ու արխիւագրուած էին։

Շահան Արք. Սարգսեան - Այս հարցումին երկու պա-

Այս էջը կը հովանաւորեն Ա. և Ա. Գրիգոր Եւ Քրիստոն Սուրբահայ

**Pharmacie Nelly, Tania Kanou
et Seta Marachian**

AFFILIÉE À

JEAN COUTU

SETA MARACHIAN

Pharmacienne-Propriétaire

Հայերէն կը խոսիմք

5855, boul. Gouin ouest

Cartierville (Québec) H4J 1E5
Tél.: (514) 334-8641 • Fax: (514) 334-6909

Դայ մասնագետներ տրամադրուած՝ հոգալու ձեր բոլոր կարիքները
Կը պատրաստենք ձեր բոլոր դեղագիրները, նոյնիսկ ուրիշ դեղարանների
Տարեցներու համար յատուկ 10% զեղչ (բացառակ դեղերը)

**Vaccination contre la grippe saisonnière
Service professionnel et personnalisé**

- Infirmière sur place tous les mercredis
- Conseils sur le diabète: lecteur de glycémie, alimentation, exercice
- Analyses sanguines: bilan lipidique complet (cholestérol), glycémie (taux de sucre)
- Injections et vaccinations
- Vérification de la tension artérielle, moniteur de tension artérielle (24h)
- Conseils sur les produits orthopédiques (cannes, marchettes)

**Livraison et cueillette de prescription gratuites
de Montréal et Laval**

Ouvert 7 jours/7 soirs de 9h à 22h

NELLY, TANIA KANOU

Pharmacien-Propriétaires

237, Côte Vertu, MTL
Tél.: (514) 331-2134

740, Côte Vertu, MTL
Tél.: (514) 744-2555

475, Côte Vertu, MTL
Tél.: (514) 744-0203

տասխան պէտք է տալ. առաջին՝ սուրիահայութիւնը տարիներու ընթացքին, գուցէ նաեւ դարերու ընթացքին, եւ ստիպուած ենք այստեղ ընդգծել, չոգեւոր-ազգային արժէքներ կուտակած էր: Զանոնք ապահովելու եւ զանոնք ի հարկին աւելի ապահով վայրի մէջ տեղադրելու եւ վտանգէն, աւերումէն ու կրակէն փրկելու համար բոլոր միջոցները ձեռք առինք: Այդ առնչութեամբ մենք հրապարակային արտայայտութիւններ չունեցանք եւ չենք ունեցած, բայց այստեղ պարզապէս կ'ուզեմ ըսել եւ որոշ իմաստով մը վստահեցնել, որ այն ինչ որ կրնայինք ընել պատերազմի մը իրավիճակին մէջ փորձեցինք ընել: Գալով Հայոց ցեղասպանութեան 100-ամեակին եւ անոր սեմին Տէր Զօրի Սրբոց Նահատակաց համալիրին, որ միայն մասուռ չէ, միայն բրիստոնէական հիմնարկ մը չէ, այլ ազգային մեր բոլոր իդաբերուն եւ տենչերուն մէկ արտայայտութիւնն է, եւ նահատակաց յուշարձանը նաեւ վկայարանն է Հայոց դէմ կատարուած մէծ ոճիրին: Այդ վկայարանը թիրախ դարձնելը ոչ միայն կրօնական, ոչ միայն մշակութեային, այլ մանաւանդ քաղաքական նշանակութիւն ունի, եւ ինչպէս բոլորիդ ծանօթ է, վերլուծողներն ալ կը վկայեն, տեղի ունեցաւ այն պահուն, երբ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Հայրապետը՝ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Վեհափառ Հայաստան-Սփիւռք խորհրդաժողովին հնչեցուց շատ կարեւոր յայտարարութիւն մը, որ իրաւաբանական դաշտի վրայ Թուրքիան պիտի գատական հետապնդման ենթարկուի մեր իրաւունքներու վերատիրացման նախաքայլը սկսելով՝ մեր վտարանդի աթոռին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Սոյ մեր կալուածներէն, եւ ատոր որպէս պատասխան նոյնքան ոճրային վերաբերմունքը, որ նկարագիրը կը բացայայտէ հաւաքականութեան մը, որ Թուրքիոյ մէջ կ'ապրի եւ թուրք ժողովուրդը կը ներկայացնէ: Կը ցաւինք, որ այս բառը կը գործածնենք, որովհետեւ մենք կը հաւատանք, որ մարդիկ մարդկայնական զգացումով է, որ պէտք է մօտենան, իսկ 21-րդ դարու մէջ քաղաքակիրթ միջոցներ կան. Սրբոց Նահատակաց մատուրը հարուածել կը նշանակէ Միջին խաւար գարերու մէջ ապրի եւ վայրաք բնաւորութիւնը, ոճրագործի հոգեբանութիւնը անոնց այլպէս տրամաբանօրէն որեւէ ելք եւ միջոց չի ձեր, եթէ ոչ երթալ եւ քանդել: Ի դէպ, ըսենք, որ Սուրբիոյ մէջ գարերու ընթացքին, եւ ի դէպ Հայ ժողովուրդը, իսլամ հաւաքականութեանց հետ 1300 տարի տարիէ աւելի ապրած է, նեղութեան օրեր, դժուարութեան օրեր, ամէն ինչ ունեցած է: Պէտք է դուրս հանել մարդոց մտքերէն այս հասկացութիւնը, որ բրիստոնեայ-իսլամ հակալութիւնը եւ հակալութիւնը անոնց այլպէս տրամաբանօրէն որեւէ ելք եւ միջոց չի ձեր, եթէ ոչ երթալ եւ քանդել: Ի դէպ, ըսենք, որ Սուրբիոյ մէջ գարերու ընթացքին, երբ այս արտայայտութիւնները տեղի ունեցան: Այն նկարը, որ ցոյց կը տրուի, դժբախտաբար իրական նկարն է: Բայց մէկ տարօրինակութիւն կայ անոր մէջ, որ հայ ժողովուրդի բնութեան, բնաւորութեան, նկարագրին ու կամքին արտայայտութիւնն է, կառոյցը կը մնայ բարեբախտաբար անշարժ, կառոյցի վրայի բարերը, պատերն են որ քանդուած են: Սա նաեւ մեր ժողովուրդի վերականգնելու եւ յարութեան հաւատքը ցոյց կու տայ: Նկարները որ կան, կ'արտայայտեն վայրագութիւնը: Կառոյցին մէջ գտնուող առարկաներուն մեծ տոկոսը մենք արդէն փոխադրած էինք: Ինչ կը վերաբերի կարդ մը արտայայտութիւններու, որուն մէջ կ'ըստի, թէ մեր նահատակաց բեկորները փացած են՝ յիշեցնեմ պարզապէս

մեր նահատակներուն նշխարները կը հանգչին ամբողջ Սուրբիոյ հիւսիսային տարածքի եւ Տէր Զօրի հողին տակեւ Սրբոց Նահատակաց յուշահամալիրին տակ ոչ միայն ցուցադրուած, որովհետեւ մեր նահատակներուն մասունքները ցուցադրութեան համար չեն, յիշեցման եւ մեր ժողովուրդի պայքարունակի ոգիի արթնացման կը միտին, այդ իմաստով անոնք չեն փացած: Կրնայ ըլլալ, որ չէնքը քանդուի եւ կրնայ ըլլալ, որ այդ բեկորներէն շատ շատերը վնասուին, բայց մեծ մասամբ կրնամ վստահեցնել մենք արձանագրած ենք, անհրաժեշտ բանները ունինք եւ երբ որ խաղաղի կացութիւնը, ինչպէս վեհափառ հայրապետը իրաւաբանական դաշտի վրայ կը տանի Կիլիկիոյ, Արեւմտեան Հայաստանի եւ ընդհանրապէս հայութեան իմաստով՝ նաեւ այդ դաշտին մէջ պէտք է մտցնել Տէր Զօրը եւ Սուրբիոյ հայութեան հոգեւոր-ազգային արժէքներու ոմբահարումը, ականահարումը եւ քանդումը մեր դարաւոր թշնամիին կողմէ:

«Հ»- Գաղուրի մը հիմնական կոուաններէն մէկը կրթական համակարգն է: Այսօր Սուրբիոյ մեր գաղուրը ինչպէս կը պահե կրթական իրամակարգը, եւ իրավանչիւր սփիւռքահայ գաղուր ի նշ ձեւով կրնայ զօրակցիլ եւ նեցուկ կանգնիլ Սուրբիոյ մեր գաղուրի համակարգի յարատեման եւ գոյատեման:

Շահան Արք. Սարգսեան - Ծնորհակալութիւն կը յայտնեմ հարցումին համար, որովհետեւ Ամերիկայի հիւսիսային շրջան՝ Միացեալ Նահանգներ եւ Գանատա այցելութեանս հիմնական նպատակը մեր ազգակիցներուն, հաւատակիցներուն յիշեցնելն է, որ մեր ազգի ողնաշարը, ինչպէս քիչ առաջ Մակորը վարժարանի ուսանողներուն կ'արտայայտուէի, ոչ միայն ողնաշարը, այլ նաեւ՝ ողնածուձը հայ դպրոցն է: Հայ դպրոցը բաց պահել, նոր սերունդը ազգային, հոգեւոր, մարդկայնական արժէքներով դաստիարակելը եւ զանոնք վերածել Հայ դատին, Հայոց պայքարին, Հայոց իրաւունքներու վերատիրացման գիտակից հաւաքականութեան մը մեր մէծագոյն ապահովութիւնն ու գանձն է: Մարդուժը եւ մարդը մեր ազգին կերպոնական դրամագլուխն է, մանաւանդ նոր սերունդի դաստիարակութիւնը: Ծնորհակալութիւն անոր համար, որ անցնող 3,5 տարիներուն ընթացքին ամբողջ հայութիւնը անտարեեր չմնաց սուրբահայութեան իրավիճակին նկատմամբ եւ տարբեր ձեւի օժանդակութիւններ, որոնց կարգին, ինչպէս քիչ առաջ կ'ակնարկէինք, կրթական մարզին համար եւս որոշ յատացումներ եղան: 2012-2013 տարեշրջանին, Բերիոյ թեմի Ազգային իշխանութիւնը, որոշում կայացուց, յատկապէս Հայէպի պարագային, դպրոցները բանալ, վերամուտը կատարել ամբողջութեամբ ձրի: Եւ ազգին գանձանակին, որ ազգին կը պատկանի, ժողովուրդին գանձանութիւններ, ժողովուրդին գանձանութիւններ, մեր դպրոցներուն, որոնց թիւը 29-ի կը հասնի, իսկ Սուրբիոյ մէջ հայկական դպրոցներուն մեր ցանցը լաւ օրերուն նոյնիսկ 40-ի մօտ էր: Հայէպի մէջ 2012-2013 ձրի, 2013-2014 անոնք որոնք ունէին կարելիութիւնն ոչ թէ վճառելու, այլ մասնակցելու այդ մէկը կատարեցին եւ երկու տարուան ընթացքին

Այս էօք կը հովանաորին ԱՌ. և ԱՌ. Աղիկ. Գալուստ եւ Անգամ Գրիգորեան

HONDA
Certified
Used Vehicles

HONDA

NEW VEHICLES • PRE-OWNED VEHICLES

For the Horizon Weekly special, please contact

Kevork Asadourian • Harry Sayan • Vahan Vartanian

HONDA
GABRIEL

7000 boul. Henri-Bourassa East
Montréal, Québec H1G 6C4

514 327-7777

www.hondagabriel.com

*Subject to credit approval. Some conditions apply. Financing starting at 0.9% on select models only. See Honda Gabriel for all details.

մեր գրամարկու, մեր գանձանակը նիւթական իմաստով գրեթէ պարպուեցաւ: Մենք երկու տարի, կրցանք մեր կրթական մշակներուն, ծառայողական պաշտօնէութեան եւ աշակերտութեան համար անհրաժեշտ բոլոր կարիքները հոգալ, նաեւ աջակցութեամբ, սակայն հիմնական դրամագլուխը դրուեցաւ ազգին կողմէ: Ուրեմն, 2014-2015-ի ընթացքին, որ Հայոց ցեղասպանութեան 100-ամեակին կը զուգադիպի, մենք գտնուեցանք տնտեսական մեծ տագնապի դիմաց: Վտանգը, փորձութիւնները, մեր աշակերտութեան մէկ չէնքի մէջ համագրելը եւ համակարգելը բաւական բարդ խնդիր էր: Թիշեցնեմ պարզապէս, որ մեր դպրոցներէն շատերը կը գտնուին պատերազմական գիծի վրայ: Օրինակի համար, պարտաւորուեցանք մէկ ազգային վարժարանի մէջ՝ Ազգային Կիւլպէնիկեան վարժարանի շէնքին մէջ տեղադրել 5 դպրոց՝ 4 նախակրթարան եւ Ազգային Քարեն Եփիկի ճեմարանը՝ միջնակարգով ու երկրորդականով: 2014-2015-ի ժամանակամիջոցին, վերամուտը կատարեցինք յոյսով, որ մեր ազգակիցները անպայման պիտի շարունակեն իրենց զօրակցական աշխատանքը, եւ որպէսզի թէ՛ վստահութիւն ներշնչենք, թէ՛ յոյս ներշնչենք Սփիւրքի մեր ժողովուրդին, որ սուրբահայութիւնը կայ, կը գոյատեէ եւ կը շարունակէ, իր դպրոցները վերաբացուած են ամէն զոհողութեամբ, եւ վստահ ենք, որ աջակցութիւնները պիտի չըլացուին մեզի, բայց եթէ նաեւ բացթողումները ըլլան, մենք նաեւ պարտաւոր ենք մեր ունեցած կարելիութիւնները հոն ուր որ հարմարութիւն կայ ի

սպաս դնել հայ ժողովուրդի նոր սերունդի դաստիարակութեան: Եկանք Միացեալ նահանգներ եւ այժմ կը գտնուինք Գանատա անատայի թեմի առաջնորդին, Ազգային իշխանութեան եւ միութեանց հետ համախորհուրդ պիտի փորձենք մեր ժողովուրդին հրաւէր մը՝ կոչ մը ուղղել, որ իրենց բազմատեսակ ծախսումներուն կողքին գաւաթ մը ջուր տան նաեւ մեր դպրոցին՝ լոյսի աղբիւրին, եւ այդ իմաստով կը գտնուինք այստեղ: Կանխաւ մեր չնորհակալութիւնը կը յայտնենք, վստահ ենք, որ մեր դպրոցները բաց պիտի մնան, եւ մենք պիտի շարունակենք մեր ժողովուրդի լուսաւորութեան գործը: Ի դէպ, ըսեմ, Միջին Արեւելքի իրական սեռի պատկանող առաջին դպրոցը հայերը բացած են: Ի դէպ յիշեցնենք, առաջին ուսուցիչը՝ Ս.Մեսրոպ Մաշտոցը իր առաջին գործը եւ պարտականութիւն համարեց աշակերտներ հաւաքել, զանոնք դաստիարակել եւ զանոնք տրամադրել, որպէսզի հայ դպրոցներ բացուին: Հայ դպրոցը մեր ազգին ինքնութեան ու նկարագրին շաղախուած էական իրականութիւն մըն է եւ անոր օժանդակութիւն կատարելը ես կը կարծեմ նուիրականագոյն, սրբազնագոյն պարտք մըն է բոլորին համար:

Հարցազրոյցը վարեց՝ Վահագն Գարագաշեան

Կայս էք կը հովանաւորին Առ. և Առ. Ասրդիս եւ Նաման Կայրաքտան

Balsamumm

www.balsamumm.com

Restaurant Roberto | 2221 rue Bélanger est, Montréal Qc. H2G 1C5 · 514 374-9844

«Դժուարութիւնները պէտք չեն պատճառ դառնան, որ Սփյուռքահայը իր Հայրենիքն հեռու մնայ».

Հրաշ Շապրայեան

Դանաստական «Տանսի փրեշս մերալս Կապան» հանդարդիւնաբերութեան ընկերութեան գլխաւոր տնօրէն Հրաշ Ճապայեան ծնած է Լիբանան, ապրած Գանատա: Իսկ այսօր իր ընտանիքին հետ կ'ապրի ու կ'աշխատի Հայաստանի Կապան քաղաքի մէջ, այն նոյն Լեռնահայաստանին մէջ, որուն մինչեւ Հայաստան գալը ծանօթ եղած է միայն Գարեգին Նժդեհի մասին պատմութիւններէն:

Հ- Քանի՞ տարի է, որ Հայաստան կ'ապրի՞:

Պ- Երեք ու կէս տարի առաջ (2011 թուականի Մայիս) վերջնական փոխադրուեցայ Հայաստան: Մինչ այդ յաճախ Հայաստան կ'այցելէի, իսկ արդէն 2011 թուականին կողչս եւ երեխաներուս հետ տեղափոխուեցայ Հայաստան:

Հ- Այժմ կարելի է ձեզ հայրենադարձ համարել:

Պ- Այո՛, ես սփիւռքահայ եմ, որ հայրենիքն դուրս ծնած է, սակայն հայրենիք վերադարձած է՝ ապրելու, աշխատելու, եւ, ինչո՞ւ չէ, մասնակցելու հայրենիքի բարգաւաճման:

Հ- Երբ որոշեցիք Հայաստան տեղափոխուիլ, աշխատանքի առաջարկ արդէն ունեի՞՞:

Պ- Քիչ մը հեռուէն սկսիմ: Առաջին անգամ Հայաստան այցելած եմ 1991 թուականին, երբ դեռ 17 տարեկան էի: Անմիջապէս սիրահարուեցայ երկրին, իմ հայրենիքին ու մնացի երկու ամիս:

Ցեսոյ վերադարձայ Գանատա, ուսումն շարունակեցի եւ 2000 թուականին սկսեալ դէպի Հայաստան պտոյտները յաճախակի դարձան: Գրեթէ ամէն ամառ, երբեմն տարին երկու անգամ, Հայաստան կու գայի:

2002 թուականին Հայաստան այցիս պատճառները արդէն քիչ մը այլ էին, կ'ուզէի ծանօթանալ հայրենիքին մէջ աշխատանք ձեռնարկելու հնարաւորութիւններուն:

2003 թուականին Երեւանի մէջ հանդիպեցայ տիկնոջ՝ Լիանային: Ան զիս աւելի շատ կապեց հայրենիքի հետ: 2004 թուականին ամուսնացանք Սաղմոսավանքի մէջ եւ վերադարձանք Գանատա:

Բայց դեռ փոքր տարիքէն նպատակս հայրենիքի մէջ ապրիլն էր: Ես չեմ յիշեր, բայց քեռիս միշտ կը պատմէ, որ դեռ 13-14 տարեկանին իրեն ըսած եմ, որ երբ մեծնամ Հայաստանի մէջ պիտի ապրիմ եւ անպայման հայաստանցի աղջկայ հետ պիտի ամուսնանամ: Կ'երեւի ճակատագիրը այլպէս կանխորոշած էր:

Հայոց ցեղասպանութեան վերապրողներու 4-րդ սերունդը ըլլալով՝ միշտ հայրենիքը մտքիս մէջ էր: 2010 թուա-

կանին արգէն Հայաստանի մէջ տուն գնեցինք այն մտքով, որ օր մը պէտք է մշտական վերադառնանք: Այդ նպատակով սկսայ աշխատանք փնտռել Հայաստանի մէջ: Որոշ պիզնես ծրագիրներ ունէի, Հայաստանի տարբեր մարդոց հետ հանդիպեցայ, դիմած էի Հայաստանի մէջ գործող տարբեր միջազգային ընկերութիւններու:

Բախտի բերմամբ կամ Աստուծոյ որոշումով 2010 թուականին գանատական խոշոր հանքարդիւնաբերող ընկերութիւններէն մէկը, որ Հայաստանի մէջ հանքել ունէր, ինձի առաջարկեց ընկերութեան գլխաւոր տնօրէնի պաշտօնը: Հայրենիք վերադարձի գուռը բացուեցաւ եւ տեղափոխուեցանք Հայաստան:

Հ- Ըստի, որ առաջին անգամ հայրենիք այցելած էի 1991 թուականին, Հայաստանի համար ամենածանր ժամանակաշրջանին: Բայց, անկախ ամէն ինչէ որոշում կայցուցիք վերադառնալ ու ապրիլ Հայաստանի մէջ: Դժուարութիւնները խոչընթու չդարձա՞ն:

Պ- Մենք ընկերներով գեռ փոքր տարիքէն ներգրաւուած էինք Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան շարքերէն ներս: Սփիւռքի մէջ Դաշնակցութիւնը հայրենասիրութեան ուղի է, ճանապարհ: Մենք կարգացած էինք Խոր Վիրապի, Արարատ լեռան, Լեռնահայաստանի հերոսամարտի, Նժդեհի, Գէորգ Զաւուշի մասին: Մեզի համար հայրենիքը իր պատմութեամբ ու հերոսներով դրախտային, իտէլական երկիր մըն էր: Երբ 1991 թուականին եկայ, անիկա իմ երազանքներուս իրականացման առաջին քայլն էր:

Ինչպէս ըսի, առաջին հայեացքէն սիրահարուեցայ երկրին, բայց նոյնը չեմ կրնար ըսել մարդոց մասին: Ժողովուրդը քիչ մը խորթ էր ինձի համար: Ես չէի մտածեր, որ այդքան տարբերութիւն կայ (լեզուի, հոգեբանութեան) սփիւռքահայու եւ Հայաստանցի միջեւ: Քիչ մը ժամանակի կարօտեցաւ, որ վարժուիմ: Այդ տարիներուն Հայաստանը շատ գուռաքամաններ կ'ապրէր: Ես առաջին բանը, որ Հայաստանի մէջ ինձի հետ պատահեցաւ այն էր, որ դրամապանակս գողցան: Բնական է, որ այդ դէպքը լաւ ազդեցութիւն չէր կրնար ձգել վրաս:

Բայց ես հիացած էի Հայաստանով: Շրջեցայ երկրով մէկ, ժամանակ անցուցի նուիրեալ հայրենասիրներու հետ: Մանօթացայ լաւ տղաներու, Վահան Յովհաննիսեանի պէս հեղինակաւոր մարդոց, որոնք զբաղած էին հայրենիքի ազատագրմամբ: Մանօթացայ ուրիշ հերոս տղաներու, որոնք այսօր այլեւս չկան՝ Մոնթէ Մելքոնեան, Պետրոս Դեւոնդեան, Կարօտ Մկրտչեան, Հրաչ Մուրատեան, Վարդան Բախչեան, Տուշման Վարդան...: Մարդիկ, որոնք հայրենասիրութեան իս-

Մաս էք կը հովանառուի Ա. և Ա. Մայմը Ժող և Միք Խորոշեան-Ժողի

Սիրելի Գանատանայեր,

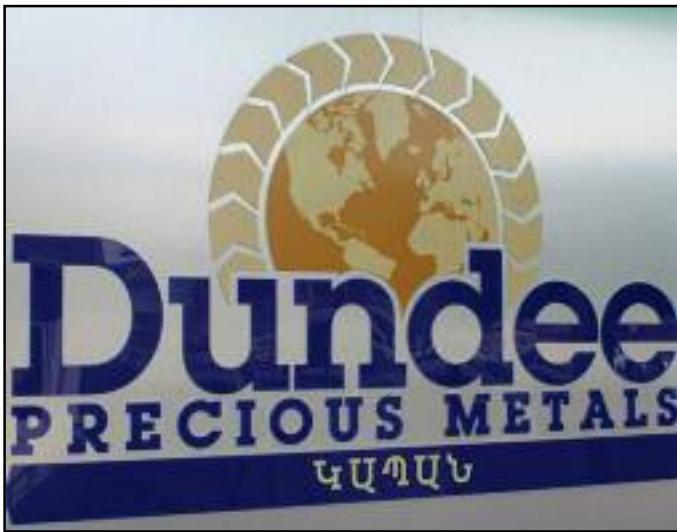
Յանուն Գանատայի Հայոց Թեսի
Ազգային Կարպութեան, Հոգեւորականաց,
Կիլիկեան Պատղամատրներուն, Ազգային
Երեսփոխաններուն, հասդերձ Եկեղեցեաց և Հովուած եւ ի դեմս
Սուրբ Յակոբ Առաջնորդանիստ Մայր Եկեղեցւոյ
Ա. Աստուածածին Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ
Ա. Գեորգ Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ
Ա. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ
Ա. Նշան Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ
Ա. Պողոս Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ
Ա. Վարդան Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ

Կը շնորհաւորենք ձեզ բոլոր, մաղթելով որ 2015 տարին
եւ մատրացեալ մեր Փրկչին Սուրբ Ծնունդը, բոլորի համար
ըլլայ շնորհաբեր, շնորհընկալ, շնորհալոյս, շնորհազարդ
եւ շնորհատեսիլ տարի մը:

Թող Աստուած մեր Հայրենիքը, Արցախը, Զաւախը ու
Տեղասպանեալ Սփիտքահայութիւնը պահէ շնորհալից,
շնորհաւետ, շնորհալոյս, շնորհածաղկեալ եւ շնորհահաւատ:

Ալելուիա, ալելուիա, ալելուիա:

Ծառայաբար Աղօթարաբ
Մեղրիկ Սրբազն Եպիսկոպոս Բարիքեան
Առաջնորդ Գանատայի Հայոց Թեմին

կական օրինակ դարձան մեզի համար:

Հ- Խոկ երբեւէ մտածա՞ծ էիք, որ պիտի ապրիք ու աշխատիք այն նոյն Լեռնահայաստանի մէջ, որուն մասին միայն կարդացած էիք: Կը ցանկայի, որ խօսիք այդ մասին:

Պ- Առաջին անգամ երբ կարդացի Լեռնահայաստանի հերոսամարտի, Զանգեզուրի սարերու մէջ Գարեգին Նժդեհի մղած կոփւներու, յաղթանակներու մասին, եթէ չեմ մխալիր, 14-15 տարեկան էիք: Յետոյ կարդացի Ռուբէնի յուշերը, Բագրիի, Մալխասի, Տեմիրճեանի, Զոհրապի գրութիւնները: Լեռնահայաստանի ու Նժդեհի տարած յաղթանակներու մասին պատմութիւնները երեսակայութեանս մէջ կը գծագրուէին իբրեւ ֆիլմ: Կարծես կը պատկերացնէի, թէ այդ ամէնը ինչպէս եղած է: Բայց երբեք մտքիս ծայրով չէր անցեր, որ երբեւէ կ'ապրիմ այդ հողերու վրայ, ուր Նժդեհը կերտած է իր յաղթանակները:

Խոկ հիմա, երբ կ'ապրիմ այնտեղ, ամէն առաւօտ կը գարթնիմ ու Աստուծոյ շնորհակալութիւն կը յայտնեմ, որ ունեցած ենք Նժդեհի պէս հերոսներ, որոնք հայրենիք կերտած են, եւ դուն այսօր կրնաս քու չնչին մասնակցութիւնդ բերել այդ հողի հօգորացման գործին: Երեմն տակաւին չեմ հաւատար, բայց ուրախ եմ:

Միակ տարբերութիւնը այն է, որ կը ցանկայի իմ ժողովուրդս աւելի լաւ վիճակի մէջ տեսնել: Այսօր Սիւնիքի ժողովուրդը բաւական դժուարութեան մէջ է, աշխատանքը քիչ է, կեանքը սուղ, աշխատավարձերը չեն բաւարարեր, լքուած ընտանիքներ, հերոս տղաներու ընտանիքներ կան, որոնք տակաւին հացի դրամ չունին:

Ցանկութիւնս է, որ ոչ միայն Սիւնիքը, այլեւ Հայաստանը տնտեսապէս աւելի հզօր ըլլայ, ժողովուրդը աւելի լաւ ապրի, գնահատուի:

Հ- Կ'ուզէի մը խօսիք ձեր ղեկավարած «Տանիք փրէշ» մերալս Կապան» ընկերութեան մասին:

Պ- Գանատական «Տանիք փրէշ» մեթալս Կապան» միջազգային ընկերութիւն է եւ գլխաւոր գրասենեակը կը դտնուի թորոնթոյի մէջ: Ընկերութիւնը հանքեր ունի Պուլ-

կարիոյ եւ Հայաստանի մէջ, ձուլարան՝ Նամիպիոյ մէջ եւ հետախուզական տարածքներ աշխարհի տարբեր երկիրներու մէջ:

«Տանիք փրէշ» մեթալս Կապան» ընկերութիւնը կը զբաղի թանկարժէք մետաղներու՝ ոսկի, արծաթ, պղինձ, զինկ, արդիւնահանմամբ: Հանքավայրը առաջին անգամ շահագործուած է 1860 թուականին. 154 տարուան հանքավայրը է: Մինչեւ 2002 թուականը պատկանած է պետութեան, ապա սեփականաշնորհուած է զուլցերիացի ներդրողներու, որոնցմէ ալ 2006 թուականին զայն ձեռք բերած է գանատական ընկերութիւնը:

Ընկերութիւնը այսօր 1200 աշխատող ունի: Նպատակ ունիք աշխատողներու թիւը 60-65-ով աւելցնել: Մեր աշխատակիցներու 99 տոկոսը տեղացի հայեր են, ունինք 23 օտարերկրեայ աշխատողներ:

2006 թուականին ի վեր հսկայական ներդրումներ կատարուած են եւ հանքավայրը այսօր կը համապատասխանէ միջազգային բարձրագոյն չափանշներուն:

Ընկերութիւնը ունի իր ներքին դպրոցը: Պարբերաբար կը հրաւիրուին մասնագիտներ, որոնք մեր աշխատողներու համար մասնագիտական դասընթացներ կ'իրականացնեն: Մեր աշխատողները կը վերապատրաստուին նաեւ արտասահմանի մէջ:

ՀՀ կառավարութեան տուեալներով Հայաստանի մէջ ամենաբարձր միջին աշխատավարձը Կապանի մէջ է: Դժբախտաբար, միաժամանակ ամենաբարձր գործազրկութիւնը նոյնպէս, մօտաւորապէս 30 տոկոս, մինչդեռ Հայաստանի այլ շրջաններու մէջ՝ 23 տոկոս է:

Երեւանի մէջ միջին աշխատավարձը կը կազմէ 150 հազար դրամ, Կապանի մէջ՝ 179 հազար: Ընկերութեան աշխատակիցներու միջին աշխատավարձը 240 հազար դրամ է:

Եւ այդ ամէնը՝ շնորհիւ «Տանիք փրէշ» մեթալս Կապան» ընկերութիւն վերջին տարիներուն ձեռնարկած քայլերուն:

Տակաւին բարելաւման ընթացքը կը շարունակուի: Մեր նպատակներէն մէկն ալ այն է, որ կամաց-կամաց ընկերութեան կառավարումը ամբողջութեամբ յանձնել հայաստան-

Այս էօք կը հովանաւորեն ԱՌ. և ԱՌ. Ղահէ և Ասպարոհ Անդրանիկ

W W W . V I N O R O S S O . C A

5291 HENRI BOURASSA O, ST-LAURENT, QC, H4R 1B7 - TÉL. : (514) 337-6664 - INFO@VINOROSSO.CA

Bon Appétit ! լարի ախործակ՝

ցիներուն:

Հ- Խսկ ընկերութիւնը Կապանի, կապանցիի հոգերով կ'ապրի:

Պ- Բնականաբար, մենք զանազան ծրագիրներու շուրջ միշտ կը գործակցինք քաղաքապետարանին եւ մարզպետարանի հետ: Երբ եկայ Կապան, առաջին ներդրումային ծրագիրը քաղաքի մանկապարտէցներուն համար մշակեցինք:

Ես երկու փոքրիկ ունիմ. Նարէն Յունուարին կը դառնայ 6 տարեկան, Մանէն 3,5 տարեկան է: Իրեն ծնողք, ընականաբար, զիս շատ հետաքրքրեց քաղաքի մանկապարտէցներուն վիճակը: Երբ այցելեցի մանկապարտէցներ՝ սարսափեցայ պայմաններէն: Կը յիշեմ՝ տիկնոջս ըսի, որ երեք իմ երեխաներս այս մանկապարտէցները չեմ զրկեր: Հսի, բայց յետոյ մտածեցի՝ եթէ մենք մեր երեխաները չենք զրկեր, ինչո՞ւ ուրիշը պիտի զրկէ:

Հանդիպեցայ այդ ժամանակուան Կապանի քաղաքապետին եւ ըսի, որ ընկերութիւնը կը հոգայ մանկապարտէցներու վերանորոգման ծախսերը: Քաղաքապետը շատ ուրախացաւ, մենք ծրագիր մշակեցինք եւ առաջին տարուան ընթացքին մօտ 500 հազար ԱՄՆ տոլարի ներդրում կատարեցինք: Ծրագիրը երեք ու կէս տարի է արդէն կը շարունակուի: Կապանի 12 մանկապարտէցները օգտուած են այս ծրագրէն: Դարպոցները, եկեղեցիները, թանգարանները նոյնպէս ընկերութեան ուշագրութենէն չեն վրիպած:

Եկեղեցւոյ հովանիին ներքոյ՝ բացած ենք կիրակնօրեայ դպրոցներ, ուր յաճախող երեխաները Աստուածաշունչն դրուագներ կը սորվին:

Ընկերութեան ուշագրութեան տակ կը գտնուին նաեւ ազատամարտիկներու ընտանիքները: Կապանի մէջ ունինք 216 զոհուած ազատամարտիկներ եւ 16-20 (ստոյգ թիւը յայտնի չէ) կորած ազատամարտիկներ: Կը համագործակցինք նաեւ Ղարաբաղի Ազատամարտի վեթերաններու կոմիտէին հետ:

Կ'իրականացնենք նաեւ առողջապահական ծրագիրներ:

Ընկերութեան սոցիալական ծրագիրներու գումարը տարեկան կը կազմէ մօտ 1 միլիոն ԱՄՆ տոլար:

Վերջերս, ոչ պաշտօնական ձեւով, սկսած ենք Արցախի մէջ ներդրումներ կատարել: Ես նաեւ անձնապէս ներդրումներ կը կատարեմ եւ ուրախ եմ, որ կարելիութիւն ունիմ այդ մէկը ընկու:

Կովսականի մէջ, որ ազատագրուած տարածք է, կ'ապրի 880 բնակիչ: Այնտեղ մենք կառուցած ենք ուագմադաշտ, ուր մեր երիտասարդները կրնան ուազմահայրենասիրական դասընթացքներ իրականացնել:

Կը քաջալերենք Արցախի պատասխանին երիտասարդներու կատարած աշխատանքները, մշակութային ձեռնարկներ կ'իրականացնենք:

Հանդիպած եմ Արցախի նախագահ Բակո Սահակեանի, վարչապետ Արա Յարութիւնեանի, նաեւ՝ Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսեանի հետ: Բաւականին լուրջ ծրագիրներ կան, յոյսով ենք, որ կը շարունակենք ներդրումներ կատարել ոչ միայն Սիւնիքի, այլև Արցախի մէջ:

Հ- Առաջնորդուելով ձեր անձնական օրինակով՝ ի՞նչ խորհուրդ կու տաք այն սփիւռքահայերուն, որոնք երկմ-

տանիի մէջ են Հայաստան տեղափոխուելու, ներդրումներ կատարելու հարցով:

Պ- Չեմ մեղադրեր այն մարդոց, որոնք կը հեռանան Հայաստանէն կամ կը խուսափին ներդրումներ կատարելէ Հայաստանի մէջ: Հայաստանի մէջ ներդրում կատարելը ոչ թէ դժուար է, այլ խիստ դժուար է:

Մեր երկրի մէջ տակաւին խոչընդուներ ունինք, կաշառակերութիւնը մեծ չափերու կը հասնի, թափանցիկութեան պակաս կայ: Որոշ նախարարութիւններու աշխատելառը պարզապէս զգուելի է:

Իմ աշխատանքս շատ դժուար եղած է, շատեր փորձած են խոչընդունել, բայց իմ պատասխան հարուածը աւելի զօրաւոր եղած է, զգացած են, որ ամէն սփիւռքահայ չէ, որ կրնան շահագործել:

Դուն պէտք է ըլլաս զօրաւոր եւ նպատակդ պէտք է ըլլայ մաքուր: Իսկ իմ նպատակներս մաքուր են. ես կ'ուզեմ՝ իմ ընկերութիւնս լաւ աշխատի, ըլլայ շահութաբեր, եւ մենք կարենանք մեր միջոցները օգտագործել մեր ժողովուրդին ծառայելու, առանց բացառութեան:

Դժուարութիւնները շատ են, բայց անոնք պէտք չէ պատճառ դառնան, որ ուեէ սփիւռքահայ իր հայրէնքէն հեռու մնայ: Մենք պէտք է հայրէնիքի մէջ ներդրումներ կատարենք: Պէտք է ըլլանք նպատակապահ եւ զօրաւոր. ինչ ալ ըլլայ մեր հայրենիքն է՝ իր բոլոր դժուարութիւններով եւ առաւելութիւններով: Եթէ մենք չսկսինք, ո՛վ պիտի սկսի:

Զրոյցը վարեց Լուսինէ Արքահամեան Արեւմտահայերէնի վերածեց Նախրի Մկրտիչեան

Միա իշխանութեան Մ. և Ա. Ժիլյեր և Քննա Թարսի

«ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՍ ՀԵՏ, ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՍ ՀԱՄԱՐ»

ՔՐԻՍՏՈՆ ԾՆԱՒ ԵՒ ՅԱՅՏՆԵՑԱՒ

ՉԵԶԻ ՄԵԶԻ ՄԵԾ ԱՒԵՏԻՍ

Զաւախիքի բազմազաւակ
ընտանիքներու
օժանդակութիւն

«ՕՄԻ «Սառ»
մանկապարտէզներ»

Սուրբահայութեան
օժանդակութեան ծրագիրներ

ԾՆՈՐՀԱԿԱՆ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ ՍՈՒՐ ԾՆՈՒՆԴ

Ամանորի առջիւ կը մաղթենք խաղաղ, բարեբեր եւ երջանիկ օրեր:

Ծնորհակալութիւն Հայ Օգնութեան Միութեան աշխարհասփիւր միաւորներուն, ՀՕՄԻ համակիրներուն եւ նուիրատուներուն, որոնց աջակցութեամբ, այսօր, հարիւր եւ հինգ տարեկան մեր Միութիւնը կը շարունակէ ծառայել հայ ժողովուրդին, ամենուրեք:

Թերակոխելով 2015 թուականը, միասնական ուժերով շարունակենք օժանդակել մեր հայրենակիցներուն՝ հայրենի թէ Սփիւրդի տարածքին:

Հայ Օգնութեան Միութեան
Կեդրոնական Վարչութիւն

Մայրի մը լուսահա վրայ՝ լիբանանեան հրթիոային ընկերակցութեան տարօրինակ պատմութիւնը

“Lebanese Rocket Society: The strange Tale of the Lebanese Space Race”: Այսպէս կը կոչուի ծոսաննա Հաճիթոմասի ու Խալիլ Ժրէյժի վերջին վաւերագրական ժապաւէնը: Տարօրինակ, որովհետեւ ո՞վ կը յիշէ այսօր թէ ինչպէս վաթսունականներուն խումբ մը համալսարանական ուսանողներ, առաջնորդութեամբ իրենց գիտութեան ուսուցչին, կը յաջողէին իրագործել հրթիւարձակման յանդուգն ծրագիր մը, ողին արձակելով երթալէն աւելի երկար տարածութիւններ կարող հրթիւններու շարան մը:

Օրին հրթիւարձակումներու պատկերները կը գրաւեն թերթերու առաջին էջերը: Անոնք կը նշուին պետական մակարդակով ու ծրագրին երթալէն աւելի պահանջկատ զարձող նիւթեական մատակարարումը կը կատարուի լիբանանեան պետութեան ու բանակի նեցուկով: 1963ին արձակուած Cedar IV հրթիւը կը հասնի 140 քիլոմետր բարձրութեան, այսինքն ցած ընթածիր հաստատուած արհեստական արբանեակներու ոլորտը: Ասիկա, այնպիսի օրերու երբ միակ երկու երկինները, որոնք այս տեսակի կարողութիւն կամ ծրագիր կը հետապնդէին ու հետ ի հետ վագրի մէջ էին զիրար գերազանցելու, կը կոչուէին Ամերիկայի Միացեալ նահանգներ եւ Խորհրդային Միութիւն:

Համալսարանը՝ Հայկագեան Գոլէճն էր: Ուսուցչը՝ Մանուկ Մանուկեան: Ծրագիրը կը խաբանուի 1967ին, որմէ ետք կը կորսուի նաեւ անոր յիշողութիւնը: Այս կէտի հարցագրումէն կը մեկնի Հաճիթոմաս-Ժրէյժ գոյգին վերեւ նշուած 2013ի ժապաւէնը: Ինչպէս սացատել այսպիսի հպարտութիւն առթող գրուագի մը, որ ուրիշ վայրի մէջ զիւրութեամբ պիտի վերածուեր ազգային միթի, ամբողջական մոռացումը: Ան ոչ թէ միայն չէ անցած հաւաքական յիշողութեան մէջ, մէկդի թողելով միթի անցնելու յաւակնութիւնը, այլ ոչ իսկ հասած չ յաջորդ սերունդներուն իբրեւ շուրջ:

Բեմագրիչները հարցագրումը կը սկսին իրենց իսկ կատարեալ անդիտու-

թենէն դրուագին իրողութեան մասին: Երբ քանի մը տարի առաջ նոր ժապաւէնի համար նիւթ ֆնտուելու արշաւին մէջ կը գտնուին, իրագեկ կը գտնուան հրթիւարձակման ծրագրին ու կը մնան ափ ի բերան: Զեն հաւատար որ այդպիսի բան կը լինայ իսկապէս պատահած ըլլալ: Լիբանանը ո՞ւր, անջրպետարշաւը ո՞ւր: Այդպիտի իրագործումի մը մասին ինչպէս մարդ չէ լսած: Ինչպէս սիրենց չէ պատմուած: Ինչպէս ոչ դպրոցէն ներս, ոչ ալ հաւաքական յիշողութեան մէջ ոչ մէկը անոր մասին չէ խօսած, ոչ իսկ տեղ մը արձանագրուած է ան:

Կը սկսին հարց ու փորձի արշաւի մը, հարցնելով աշխին ու ձախին, պրատելով պետական ու լրատուասական արխիւնները: Սկիզբը կը գտնեն միայն արձագանգ մը, ուսանողական գիտական ակումբի մը վերագրուած ու քանի մը լուսանկար: Սակայն յաւելեալ պրատումը ի յայտ կը բերէ ծրագրին աւելի լայն՝ համալիրանանեան ծաւալն ու հանգոյցը կը սկսի կամաց-կամաց քակուիլ:

Ծրագիրը հաստատուած էր իբրեւ արտագրոցական գործունէութիւն օրին Հայկագեան Գոլէճի գիտութեան եւ ուսուղութեան ուսուցչի Մանուկ

Մանուկեանի կողմէ, գործնական պարապմունք հայթայթելով իր իսկ ղեկավարած գիտական ակումբի ուսանողներուն: Նպատակը դասընթացքներու տեսական ոլորտէն գործնականի անցքն էր, զերոյէն ծրագրելով ու իրագործելով հրթիւարձակման շարք մը՝ յաղագս գիտութեան: Մանուկեան կը խոստվանի թէ կ'որոշչ ակումբը կոչել «Հայկագեան Գոլէճի հրթիւարձակման ընկերակցութիւն», փոխանակ սովորական «գիտական ամումբ» ին, իբրեւ խայծ, յուսալով զայն դարձնել հետաքրքրական ուսանողական աւելի լայն շրջանակի մը, աւելի մեծ թիւով ուսանողներ ներքաշելու միտումով:

Ակումբը իսկապէս կ'ունենայ մեծ ժողովրդականութիւն ու կու գան արձանագրուելու մեծ թիւով ուսանողներ, մասնակցելով տեսական բաժիններուն ինչպէս նաեւ գործնական արշաւներուն: Արտագրութիւնը ամբողջովին տնային է, շուկան ծախուղ նիւթերու օգտագործմամբ: Առաջին հրթիւնները փոքր ծաւալի են, խաղալիքի նմանող: Անոնց մարմինը կը պատրաստուի հասարակ երկաթեայ խողովակներէ: Մինչեւ իսկ անհրաժեշտ վառեանիւթը կ'արտագրեն իրենք, իրար խառնելով զանազան քիմիական նիւթեր: Կատար-

Կայսէջ կը հովանաւորն Ա. և Ա. Պաֆֆի և Կամ Պիմի կեան

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԻՄԱՆԴՐԱՄ

FONDATION HAYASTAN CANADA INC.

HAYASTAN FOUNDATION CANADA INC.

Դայաստան Համահայկական Հիմնադրամի Վարչութիւնը կու գայ իր խորին շնորհակալութիւնները յայտնելու բոլոր նուիրատուններուն, բարերարներուն եւ գաղութիս այս ազգայիններուն եւ կազմակերպութիւններուն, որոնք կը օգորակցին մեզի եւ աւելի քան 22 տարիներէ ի վեր իրենց նիւթական եւ բարոյական աջակցութեամբ միշտ մասնակցած են մեր բոլոր հանգանակութիւններուն եւ քաջալերած մեր ձեռնարկները։ Մեր իրականացուցած բոլոր ծրագիրները կը պարտինք ձեզի։

Այսու կու գաևը յայտարարելու թէ 2013-2014 տարեշրջանի մեր ստանցնած Ասկերանի սահմանամերձ Խանձ գիւղին մէջ Համայնքային Կենրոնի շինութիւնները գրեթէ աւարտած են եւ շնչքը գործածելի է, եւ այս բոլորը շնորհիւ ձեզի սիրելի հայրենակիցներ՝ որ որպէս հայ, գիտակից էք ձեր ազգային պարտականութեան եւ տարրութ տարի կը շարունակեք բերել ձեր մասնակցութիւնը։

Շնորհաւոր Նոր Տարի եւ Առևոր Ծնունդ
Բարգաւաճ եւ յաջող տարի
կը մաղթենք ձեր բոլորին

ԾԵՆՑՆԵՆՔ
ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

Ձեր տուրք գերծ նուիրատուութիւնը կրնաք կատարել եւ որկել գրուած անունին եւ հասցեին։

Fondation Hayastan Canada Inc.

3742 boul. Levesque Ouest Suite 106
Laval, Quebec H7V 1E8

եալ արկածախնդրութիւն մը:

Արձակման փորձերուն համար անդամներով կ'ուղղուին Լիբանանի լեռները: Առաջին քանի մը փորձէ ետք 1961ին կը յաջողին թոցնել առաջին հրթիռ մը մէկ քիլոմետր, ապա երկու քիլոմետր բարձրութեամբ: Վերջապէս կը պատահի անխուսափելին: Առիթով մը հրթիռը փոխանակ ուղղուելու երկինք, կ'երթայ հանգրուանելու մօտակայ գիւղի մը եկեղեցոյ փակը: Ուրիշ առիթով մը կը վիրաւորուին երկու ուսանող: Լուրը կը հասնի պետութեան դուները:

Օրուան երկրի նախագահ Ֆոււատ Շէհապ տեսակցութեան կը հրաւիրէ Մանուկեանը ու հետաքրքրութիւն կը ցուցաբերէ խումբին կատարած փորձերուն հանդէպ, անոնց տրամադրելով նիւթական օժանդակութիւն: Աշխատանքը կը շարունակուի մեծ թափով ու կը կազմակերպուի երկու հանգրուանով ճամփորդող հրթիռներու իրագործում: 1962ին գարնան HCRS-7 (Haigazian College Rocket Society) հրթիռը կը հասնի 11.5 քիլոմետր բարձրութեան: Ընկերակցութեան պիւտճէն 15,000 լիրանանեան թղթադրամ է: Հրթիռարձակումները կը կատարուին լիբանանեան բանակի հսկողութեան ներքեւ:

1962ի ամրան Cedar II B եւ Ս հրթիռները կը հասնին 20 քիլոմետր բարձրութեան: Հետաքրքրութիւնը արդէն համալիքանանեան է, թէեւ ակումբի անդամներուն մեծ մասը կազմուած է Հայկագեանի հայազգի ուսանողներէն: Ընկերակցութիւնը կը վերանուանուի Lebanon Rocket Society, նպատակ ունենալով ոչ նուազ քան անջրպետի հետազոտումը: Յաւակնոտ տեսլիք անշուշտ, սակայն ինչո՞ւ չէ: Հետաքրքրականը մէկ կողմէն իրագործուած յաջողութիւններու տարողութեան ու միւս կողմէն անոր տեղ տուող երկրին ու պիտնէին միջեւ անհաւասար համեմատութիւնն է, տակաւին մոռնալով անջրպետային վազքի մէջ գտնուող գերափուլթիւններու կարողութիւններուն ու ախորժակներուն հետ մըցելու յաւակնութիւնը: Լիբանանի պէս պղտիկ երկիր մը ինչպէ՞ս կրնար չափուիլ ասոնց հետ: Հարցումը գրեթէ անհեթեթ կը թուի, այնքան որ կարծեն մարդիկ չեն իսկ ուզած հաւատալ կամ արձանագրել զայն հաւաքականի թիրախը տեսականին ու գործառականին անբաժանելի կապը ցու-

ցադրել է ուսանողներուն, գիրքերէն անցնելով գետնին ու երկնքին: Սահմանը անշուշտ գիտութիւնն է, իսկ ընկերակցութեան անդամներուն երեւակայութիւնը՝ անսահման:

Պէտք է նաեւ յիշել օրուան անսահման լաւատեսութիւնն ու հաւատքը գիտութեան ընծայելիք մօտալուս բարիքներուն հանդէպ, ընդհանուր զարգացման ու յառաջդիմութեան տեսլականը, որուն երազով տոգորուած էր նաեւ մերձաւոր արեւելքն ու արաբական աշխարհը: 1967ի մեծ պարտութիւնը տակաւին չէր պատահած, թէեւ զինուելու արշաւը համատարած էր ու հրթիռարձակաման այսպիսի յանդուգն ծրագիր մը չէր կրնար խուսափիլ զանազան կողմերու լրտեսական ու ուազմական հետաքրքրութիւններէն:

1962ի նոյեմբերին կ'արձակուի երեք հանգրուանով Cedar 3 հրթիռը: Հասակ՝ 6.80 մետր: Կշոք՝ 1.2 թոն: Լիբանանեան հրթիռարձակաման ծրագրին փառքի օրերն են: 1963ին կ'արձակուի Cedar IVը: Մինչ այդ Մանուկեան կը դարպասուի զանազան ուազմական ախորժակներ մոնուցանող կողմերէ, մեծ գումարներու խոստումներով փոխանիր ծառայութեան: 1966ին հրթիռարձակաման փորձ մը քանի մը մեթրով միայն կը խուսափի զարնուելէ միջերկրականի բացերը նաւարկող բրիտանական մարտանաւի մը: 1967ի մութ ամպերը մօտալուս են ու Մանուկեան կ'ապաստանի ԱՄՆ, ուր կը շարունակէ իր ուսումը ու կը գառնայ համալսարանի դասախոս: Հրթիռարձակաման ծրագիրը կը կասեցուի վերեւէն եկած

հրամանով: Վրայ կը հասնի Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմը ու ակումբի անդամները կը տարտղնուին երկրէ երկիր, իսկ ակումբին յիշատակը կամաց-կամաց կ'անհետանայ: Խափանումը, ինչպէս միշտ, կը խափանէ նաեւ անոր յիշատակը:

Հաճիթոման ու ժրէյժ երբ կը լսեն թէ Մանուկ Մանուկեան ողջ է ու կ'ապրի ԱՄՆ, կը փորձեն հետը կապ հաստատել: Սկզբնական թերահաւատութեանէ ետք Մանուկեան կ'ընդունի զիրենք ֆլորիտա, ուր կը դասաւանդէ: Անոնք իր մօտ կը յայտնաբերեն իրենց փնտուած տեղեկութիւններու գանձը: Արդարեւ Մանուկեան հետը տարած ու տասնամեակներով պահած է հրթիռարձակման ընկերակցութեան լրիւարիւը, լուսանկարներով ու ֆիլմերով ճոխացած, յուսալով որ օր մը զայն փնտուող ու կրկին յիշողութեան մակերեսին հանող կը գտնուի: Բեմադրիչները կը գառնան այդ անձերը:

Ֆիլմը ունի իւրայատուկ վերջաւորութիւն մը: Բեմադրիչները կ'այցելեն Հայկագեան համալսարան ու կ'անդրադառնան թէ հոն է, ասինքն անոր ծնունդ առուղ զայրին մէջ է, ուր պէտք է ամրապնդել ամբողջ Լիբանանի ու արաբական աշխարհի դրական պարձանք ծառայող այսպիսի դրուագի մը յուշը: Կ'որոշեն արտադրել յուշակութող մը՝ Cedar IV հրթիռին կրկնօրինակով, ու զայն պաշտօնական հանդիսութեամբ տեղադրել համալսարանի շրջափակը: Կ'անցնին աշխատանքի: Անոր արտադրութիւնը կը կատարուի մայրաքաղաքէն դուրս գտնուող մասնագի-

Այս էջը կը հովանաւորեն ԱՌ և ԱՌ. Կիրի և Աշխարհական

ՀՕՄ-Ի ԳԱՆԱՏԱՅԻ ԾՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Եւ իր 10 մասնաճիւղերը կը շնորհաւորեն

Սոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը

իրենց բարերարներուն, նուիրատուներուն,

բարեկամներուն եւ անդամներուն

website www.ars-canada.ca

e-mail ars-canada@bellnet.ca

«ԱՐԱՅ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ՎԱՆԳՈՒՎԸՐ

«ՌՈՒԲԻՆԱ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ԹՈՐՈՆԹՈ

«ՌՈՒԲԻՆԱ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ՈՒԽԵԾԸՐ

«ԱՐԱԳԱՍ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ՄԻՍԻՍՈԿԱ

«ՄԵՒԱՆ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ՕԹԹԱՌՈՒ

«ՍՕՍԵ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ՄՈՆԹՐԵԱԼ

«ԱՐԵՒ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ՑԱՄԻԼԹԸՐ

«ԱՐԱՅ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ՄԵՆՑ ԳԱՂԹԻՆԸ

«ԾՈՒԾԻ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ԼԱՒՐ

«ՄԵՂՐԻ»
ՄԱՍՆԱՅԻՆ
ԳԵՄՊՐԻԾ

տական գործարանի մը մէջ: Ապա ան իր լրիւ երկայնքով կը տեղադրուի բաց բեռնատարի մը վրայ ու կը տեղափոխուի՝ զինուորական հսկողութեամբ՝ մայրաքաղաքի հիւսիսային մայրուղին, անցնելով քաղաքի գանազան թաղամասերէն, մինչեւ Հայկազեանի շրջափակ, Մէքսիք փողոց: Ականատես ժողովուրդը ապշած կը դիտէ բեռնատարն ու անոր լանջին պառկած ու ճերմակ ներկուած հսկայական հրթիոր: Կրկի՞ն պատերազմ է արդեօք: Այս ի՞նչ տեսակի գէնք է, ի՞նչ բեմադրութիւն:

Պէտք չէ մոռնալ անշուշտ պատերազմի յիշողութեան երկարաձգման ու ներկայ խառնակ օրերու ընհանուր մթնոլորտը: Բեմադրիչներուն նպատակը անշուշտ ժողովուրդը վախցնել չէ, այլ հրթիոարձակման ծրագրի խափանման, անոր յիշատակը արգիլող մոռացումին բեկանումը՝ յուշակոթողի բեմադրուած փոխադրութեան ու պաշտօնական հաստատման միջոցով համալսարանի շրջափակը: Կը կատարուին նաեւ ցուցահանդէսներ դրուագէն առարկաներով ու լուսանկարներով: Այս առիթով հայերու կողմէ կը հիւսուփ գորդ մը, օրին լիբանանեան թղթատարութեան թողարկած ու Cedar IV նշող դրոշմաթուղթի պատկերով: Գորգը ան-

շուշտ գիտակից արձագանքն է ուրիշ մոռցուած դրուագի մը, լիբանանհայ որբերու կողմէ հիւսուած այն գորգին, որ նուիրուած է Միացեալ Նահանգներու Սպիտակ Տան: Բեմադրիչները զգայուն են նաեւ այս գուգահեռին:

Ժըրէյժ ու Հաճիթոմաս կ'ըսեն թէ զիրենք հետաքրքրող միշտ եղած է հետքին հետքը ու անոր պեղումը: Հաճիթոմաս ինք կու գայ ընտանիքէ մը, որ փախած է Իզմիրի հրդեհէն ու պարպումէն 1922-ին: Ընտանեկան յիշողութեան մէջ միշտ ներկայ եղած է հոն մնացած մեծ հօրը մօր օժիտը պարունակող դրամատան մը ապահով արկը: Տարիներ ետք երբ կրկին զայն ձեռք ձգած ու բացած են դուռը, անդրադարձած են թէ ան պարպուած է ետեւէն փորուած ծակէ մը, կողոպատուած: Մէծ հայրը ամբողջ կեանքը կ'անցընէ լիբանանեան դրամատան մը մէջ վարձուած ապահով արկդի մը մէջ յիշողութենէն վերակազմելով, վերարտադրելով մօրը օժիտին կտորները:

Այս պարագային ալ պրատումը կը սկսի երբ անոնք կը յայտնաբերեն հրթիոին պատկերով գրոշմաթուղթը ու չեն հասկնար թէ ան ինչի՞ կրնայ յլուիլ, երբ ո՛չ հրթիոը գոյութիւն ունի, ոչ ալ անոր յիշողութիւնը: Ի՞նչ կրնայ մարմնաւորել այդ գրոշմաթուղթը: Հետաքրքրական է որ գրուագին երկու գլխաւոր լուսանկարիչները՝ Ասատ Ժրատի ու Հարի Գունտագձեան,

պատերազմին հետեւանքով երկուքն ալ կորսնցուցած են իրենց նկարներուն նեկաթիւները: Աւելի ուշ երբ Մանուկեանի մօտ կը գտնեն յաւելեալ լուսանկարներ, կրկին կ'անդրադառնան թէ բան մը կը պասկի: Պատմութիւնը կերտուած է առանց անոնց, այնպէս որ լուսանկարներուն առջեւ անկարող ենք ընդունելու այդ անցեալը, անկարող անոր մէջ տեսնելու մենք մեզ, կարծես ան պատահած չըլլայ:

Ֆիլմը, յուշակոթողը, ցուցահանդէսը ու արտադրուած զանազան իրերն ու հարցադրումները կը միտին ոչ այնքան դրուագը պահպանելու, այլ փորձ մըն են զայն կրկին մտցնելու մեր երեւակայութեան մէջ, որովհետեւ հիմնական պակտողը այդ է, հաւաքական անկարողութիւնը այդպիսի բան մը երեւակայելու, յուսալով որ Փիլմին ընկերակցող զանազան դրսեւորումներն ու իրադարձութիւնները ճամբայ բանան դրուագին վերստին ընկալման մեր կեանքերէն ու մանաւանդ ինքնապատկերացումներէն ներս: Ահաւասիկ մարտահրաւելը: Ինչպէ՞ս ներառնել դրուագ մը որ կորսուած է մեր հաւաքական անցեալէն: Ինչպէ՞ս արձանագրել զայն, ոչ իբրեւ պարզ յուշ կամ մեռեալ արձանագրութիւն, այլ իբրեւ կենդանի իրողութիւն, բան մը որուն հետ կրնանք չփուիլ ներկային մէջ ու ազգել-ազդուիլ: Ինչպէ՞ս մտնել կորսուածին մտերմութեան մէջ:

ՐԱ

Կայ էք կը հովանաւորեն Ա. և Ա. Գրիգոր և Կրիստի Շիթիլեան

LAMY
Design. Made in Germany.

TRUEFITT & HILL
EST. 1806 • ST. JAMES'S • LONDON

S.T. Dupont
PARIS

PORSCHE DESIGN

Tonino Lamborghini

Colibri
1928

1327 Ste.Catherine Ouest (Coin Crescent), Montréal, Québec H3G 1P7
514.284.0475 - www.vascocigars.com

Աշխարհի առաջին կին ովկիանոսագետը հայունի Մըն Է

Շատերու համար անծանօթ կը մնայ այն իրողութիւնը,
որ աշխարհի առաջին կին ովկիանոսագէտը հայունի մըն է-
Անիթա Քոնթի անունով:

Անիթա Կարագոչեան ծնած է 17 մայիս 1899-ին՝
Ֆրանսայի Էրմոնթ քաղաքին մէջ: Անիթայի ծնողները,
ծնունդով պուսեցի Լեւոն ու Ալիս Կարագոչեաններն էին:

Եթե Անիթան չափահաս կը դառնայ, կ'որոշէ զբաղիլ
ովկիանոսագիտութեամբ: 28 տարեկանին, Անիթայի կեանքի
ընկեր կը դառնայ Վիեննայի դեսպանատան աշխատակից,
ծագումով իտալացի՝ Մարտել Քոնթին, որ բարձր գնահատե-
լով սիրելի կնոջը՝ ամբողջ կեանքի ընթացքին նեցուկ կ'ըլլայ՝
հաւատալով Անիթայի եզակի ու դժուար առաքելութեան:

1935-ին, գիտական նաւարկութեան կը պատրաստուէր
ժամանակի արհեստագիտութեան վերջին նուաճումներով
զինուած «Թէոտոր Թիսյէ» նաւը, որու զուտ տղամարդոցմէ
բաղկացած անձնակազմին մէջ աշխատելու հրաւիրուեցաւ
36-ամեայ տաղանդաշատ ու խոստմնալից, աշխարհի մէջ
առաջին կին ովկիանոսագէտ՝ Անիթա Քոնթի-Կարագոչեանը:
Այդ իրադարձութիւնը լայնօրէն լուսաբանած տասնեակ
լրագրողներ, ապշած էին նաւուն վրայ ովկիանոսագէտ կնոջ
ներկայութեամբ եւ այդ իրողութիւնը որակեցին իբրև՝ «դա-
րու ամենէն անհաւանական ու ցնցող երեւոյթը»:

1936-1938 թուականներուն, արդէն ճանչուած ովկի-
անոսագէտ Անիթա Քոնթին հետազոտութիւններ կը կատարէ
Խաղաղական, Հնդկաց եւ Սառուցեալ ովկիանոսներուն մէջ:
1941-45 տարիներուն գրեթէ ամբողջ աշխարհը ներքաշուած

էր համաշխարհային երկրորդ պատերազմին մէջ: Ֆրանսական
կառավարութեան առջեւ դժուար խնդիր ծառացած էր՝ ակա-
նազերծել Փա-տէ-Քալէ նեղուցի եւ Պարենցի ծովուն մէջ
գերմանացիներու կողմէ ականապատուած ֆրանսական նա-
ւերը: Այս դժուար գործի կազմակերպումն ու դեկավարումը
կը վստահուի Անիթային:

Պատերազմի տարիներուն Անիթա Քոնթին անգամ մը
եւս զբաղած էր կարեւոր գործունէութեամբ՝ ան անհրաժեշտ
ուսումնասիրութիւններ կատարելով, կը գտնէ ձուկերու մե-
ծաքանակ վտառներու հարուստ պաշարներ ու սննդառատ
ձկնատեսակներով կ'ապահովէ թէ՛ մարտնչող զօրքը. թէ՛ խա-
ղաղ բնակչութիւնը, բան մը որ ուտելիքի ծայրայել սղու-
թեան պայմաններուն մէջ պարզապէս անփոխարինելի էր:

1947-ին, Անիթա Քոնթին կը ծանօթանայ հռչակաւոր
ծովագնաց, ճանապարհորդ, ֆրանսացի մեծ գիտնական ժաք
Քուսթոյի, որ հետագային կը դառնայ անոր լաւ բարեկամն
ու գործընկերը:

Անիթա Քոնթին ընտրուած է տասնեակ Ովկիանոսագի-
տական ակադեմիաներու պատուաւոր անդամ, անոր մասին
բազմաթիւ յօդուածներ տպագրուած են ֆրանսական «Լը
Մոնտ»-ի, «Լը Ֆիկարօ»-ի մէջ եւ բազմաթիւ այլ պարբերա-
կաններ ու գրողներ՝ հիմնական տողեր ձօնած են, մինչեւ իսկ
80 տարեկանին ծով դուրս եկած գիտնականին, փիլիսոփային,
մեծ բնախոյզին ու լուսանկարիչին՝ նշելով, որ այս բազմա-
տաղանդ կինը նաեւ շարք մը բանաստեղծութիւններու հեղի-
նակ է:

Մեծ հետազոտողն ու գիտնականը շուրջ մէկ դարու
բեղմնաւոր կեանք ունեցաւ: Ան կեանքէն հեռացաւ 25 գեկ-
տեմբեր 1997-ին, Ֆրանսայի Տառլընեն քաղաքին մէջ՝ 99
տարեկանին:

Այս էջը կը հովանաւորեն Ա. և Ա. Դավարէթ և Հորի Դավարէամ

Գենիա Մուրատեանը Մայր Հայաստան Է

1967-ին ժողեփ Ատալինի արձանը փոխարինուեցաւ քանդակագործ Արա Յարութիւնեանի 22 մետրնոց պղնձեայ «Մայր Հայաստան» արձանով:

Սակայն քիչեր գիտեն, թէ հերոսութեան խորհրդանիշ կինը երեւանակ Գենիա Մուրատեանն է:

Գենիա լաւ կը յիշէ, թէ ինչպէս Արա Յարութիւնեան «գեղեցկադէմ օրիորդ»-ին առաջարկեց դառնալ բնորդուհի՝ իր արձանին համար:

«Ես 17 տարեկան էի, շարքի կեցած էի տոմս գնելու համար, ան դէմս կեցած կը քննէր, կ'ուսումնափիէր... եկաւ մօրս ըստեւ, թէ պետական պատուէր ստացած է «Մայր Հայաստան» արձանը քանդակելու եւ խնդրեց մայրիէս, որ ես ըլլամ բնորդուհին: Մայրիկս մերժեց, բայց ինք իր հեռաձայնի թիւը ձգեց եւ յայտնեց, որ արուեստանոցը կը գտնուի Քիեւեանի վրայ: Կարծ ժամանակ մը ետք, եղբայրս զիս տարաւ Յարութիւնեանի արուեստանոցը:

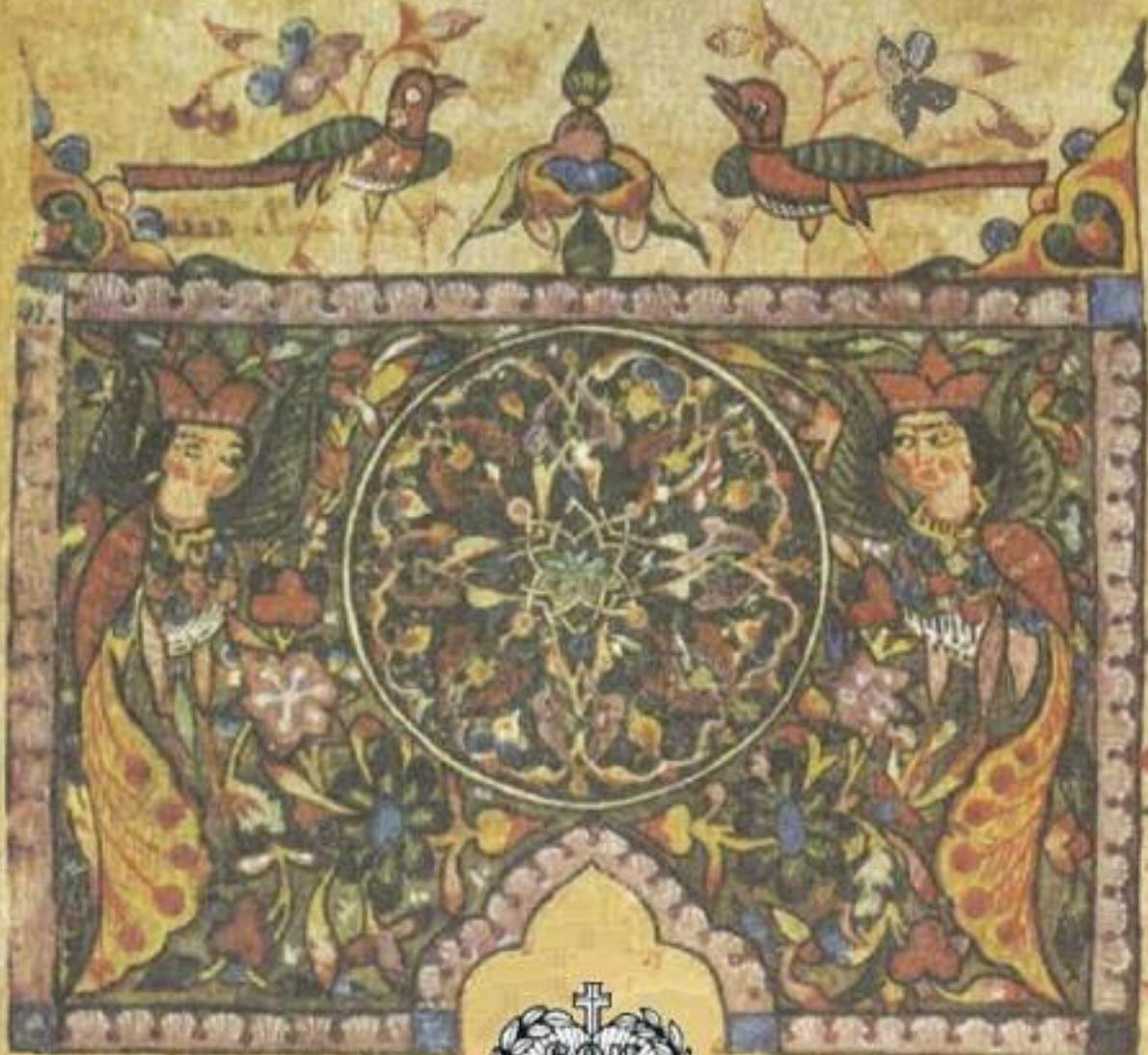
«4-5 անգամ գացինք անոր մօտ, ան քանդակեց արձանին դէմքը, որ շատ կը նմանէր իմ դէմքիս, բայցի յօնքերէն. քանդակին յօնքերը միացած էին իրարու: Ան բացատրեց, որ ատիկա վեհ կնոջ, ուժեղ կնոջ իմաստ ունի, եւ թէ հայ կինը եղած է ուժեղ, յաղթանակող, կռուող, ազգը, հայրենիքը պաշտպանող, այդ պատճառով յօնքերը միացած են», հպարտութեամբ կը պատմէ Գենիա Մուրատեանը:

Մուրատեան, որ մասնագիտութեամբ մանկավարժ է, կը խոստովանի, որ այդ հետաքրքրական գրուագը փոխեց իր ներաշխարհը, դարձաւ աւելի ուժեղ, հայրենասէր, ազգանուէր:

«Կ'ուզեմ, որ մայր հայրենիքը փոխուի, ժողովուրդը լաւ ապրի, երիտասարդութիւնը աշխատանք ունենայ, ոչ ոք մեկնի հայրենիքէն», կ'ըսէ Գենիա Մուրատեանը:

Միա էք իր հովանաւորին Ա. և Ա. Իրակ և Աննան Մարտիրոսյան

ՕՍ-ի Սոնթրեալի

Սոսէ մասնաճիւղի վարչութիւնը
իր բոլոր անդամներուն անունով

կը շնորհաւորէ ձեր

Նոր Տարին եւ Սուրբ Ծնունդը:
Թող 2015-ը ձեզի համար ըլլայ՝
բարեքեր տարի մը:

VENIS BOUTIQUE

6891 SAINT-HUBERT PLAZA
MONTREAL, QUEBEC H2S 1M7
514.439.7162

FOLLOW US

RBC Dominion Securities Inc.

THERE'S WEALTH IN AN APPROACH
WHERE INTEGRITY, TRUST AND
CLIENT FOCUS ARE PRIORITIES

Integrity, trust, client focus, commitment to your success – these guiding principles are the blueprint for the way we do business. We are committed to offering superior value and service to our clients, who are business owners, senior executives, professionals, retirees, non-profit organizations and charitable foundations. Our mission is to help our clients be and feel financially secure, with our primary objective of creating long-term value by building and protecting their financial assets.

PAUL B. NAHABEDIAN

Vice President & Portfolio Manager
514-878-5111 | paul.nahabedian@rbc.com
www.paulnahabedian.com

RBC Wealth Management
Dominion Securities

There's Wealth in Our Approach.™

NOR COIF

coiffure | esthétique "elle et lui" |
épilation laser

4550, rue Salaberry
Montréal, Québec
H4S 1H4
514.337.4724

Iris7
productions
www.iris7.ca

Photo & Video services

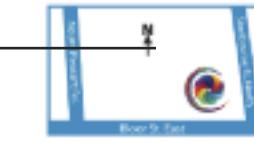

514 - 476 - 9583

THE RELIABLE PRINTER

Print Assured

March side of Bloor, What of Sherbourne

Unit 6 - 368 Bloor Street East Toronto, ON M4W 1H4
www.thereliableprinter.com
info@thereliableprinter.com
T: 416.792.0394 • F: 416.733.9001

Անհականության Զօնաց Մարզի խնամք

Մեր համապատճեամ կրմաք անվարան վարահիլ շեր հայերէն և անգլերէն լեզուով զիրքերու բարագուրդիմք, ուր նաև կը սպանչնեմք զիրքի ձևաւրումի, Ծաղկումի, խերացումի և սրբազնութիւնները:

Ինչպէս նաև կը սպանչնեմք յեր բարագուրդան այլագրեսակ գործերը:

- Զեռնարկներու
- Դովագիի
- Շամպուսներու
- Յայգրագիրներու
- Թուաղիկներու
- և լուսներու ձևաւրուուն և բարագուրդիւն
- Բարձր որակի հայկական իրարականություններու
- Հարասանեներու
- Նշանախօսութիւններու
- Միգրորենամ և այլ առիրներու հրամագումաներ

You can trust our company with your Armenian and English Book Printing needs, including the editing and formatting of files.

We also offer the following services:

- *Printing*
- *Digital & Offset*
- *UV & Spot Coating*
- *Large Format*
- *Banners & Posters*
- *Binding (coil, comb, & perfect bind)*
- *Laminating*
- *Shipping*
- *Shredding*
- *Direct Marketing & Admail Campaign*
- *Graphic design*

FedEx.

Authorized ShipCentre

teta's

mediterranean KITCHEN
and Bakery

"a grandmother's love in every bite"

MADE FRESH

Ask us about our
catering service!

Formerly Known as
Haddad's Bakery

At Teta's Mediterranean Bakery we serve Artisanal baked food and catering in traditional Mediterranean style as we believe it's a cuisine of the sun and a cuisine from the heart.

Մեր յարգելի յաճախորդներուն
կը տեղեկացնեմ որ
HADAD-Դատաստ-Պէջըրի անունը
փոխուած է և ներկայիս կը կոչուի
TETA'S Պէջըրի BAKERY:

Սեփականատերը նոյն անձն է որ
միշտ պատրաստ է գոհացնելու
իր յարգելի յաճախորդներուն
ախորժակներն ու պահանջները:

4610 Dufferin Street Unit 19B
Toronto On M3H 5S4
Tel: 416 661 8998
WWW.tetasbakery.ca

Tuesday to Saturday
9:00 a.m. – 7:00 p.m.

Sunday
9:00 a.m. – 5:00 p.m.

Monday
Closed

Prop. Nazem Mahrouse

1010 Liège O. Montréal Qc. H3N 1B8
(514) 279-1629

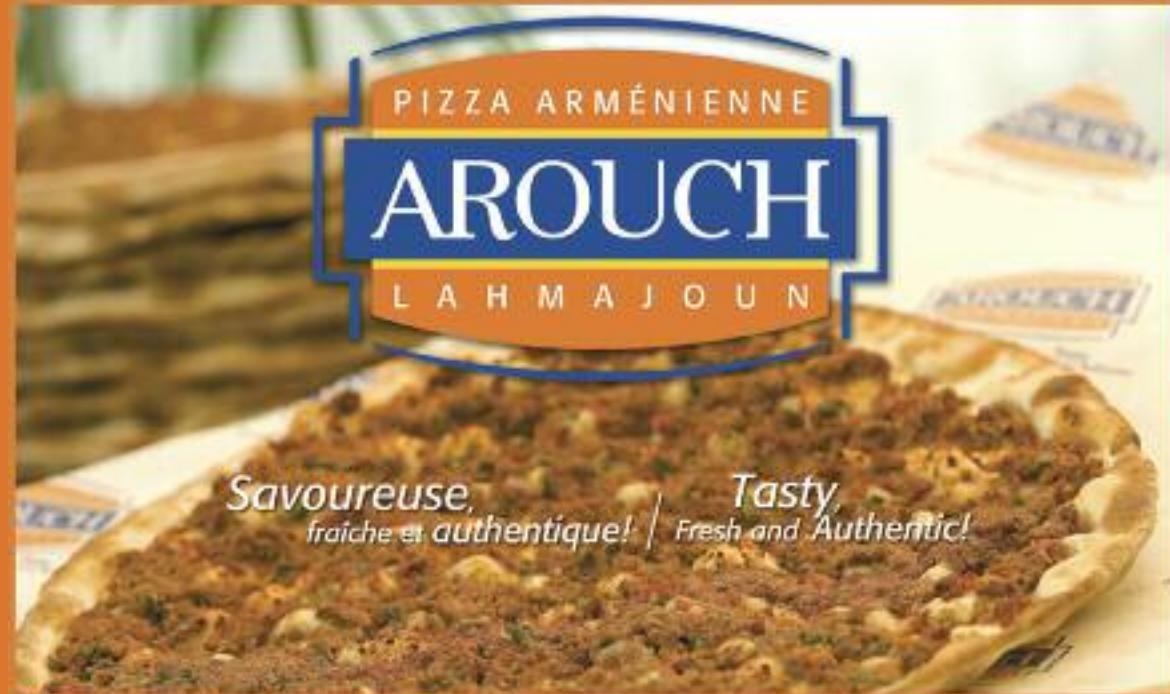

**Dr. Kevork
Manoukian**
D.M.D., M.B.A.

Centre Dentaire St-Mary

5300, Côte des Neiges,
bureau 300,
Montréal (Québec)
H3T 1Y3

Tel.: 514 734-2632
Fax: 514 734-2744
Cell: 514 862-9474
manoukian@sympatico.ca

With 4 locations to serve you better!

Next day delivery across Canada
T: 450-686-1092 / info@arouch.com

www.arouch.com

917, rue Liège O.
Montréal, QC H3N 1B5
7 jours par semaine
de 9h à 18h

3467 St-Martin O.
Laval, QC H7T 1A2
Avec service au volant!
Lundi au vendredi de 8h à 20h
Samedi et dimanche de 8h à 18h

1600 boul. de Maisonneuve O.
(Guy-Concordia John Molson
School of Business)
Montréal, QC H3H 1J5
Lundi au vendredi de 8h à 22h
Samedi et dimanche de 9h à 21h

5216, chemin Côtes-Des-Neiges
Montréal, QC H3T 1X8
Lundi au Vendredi de 9h à 22h
Samedi et dimanche de 9h à 21h

CARROSSERIE PRISME
Peinture & Débosselage
Garage Agréé

Expert en
Infiniti et Acura

INFINITI

ACURA

Raffi Koushian
Propriétaire

1430 rue Michelin Laval, QC H7L 5C2
Tél: 450 967-3948 • Fax : 450 967-1642
carrosserieprisme@bellnet.ca

Dr. NADIA INJEYAN

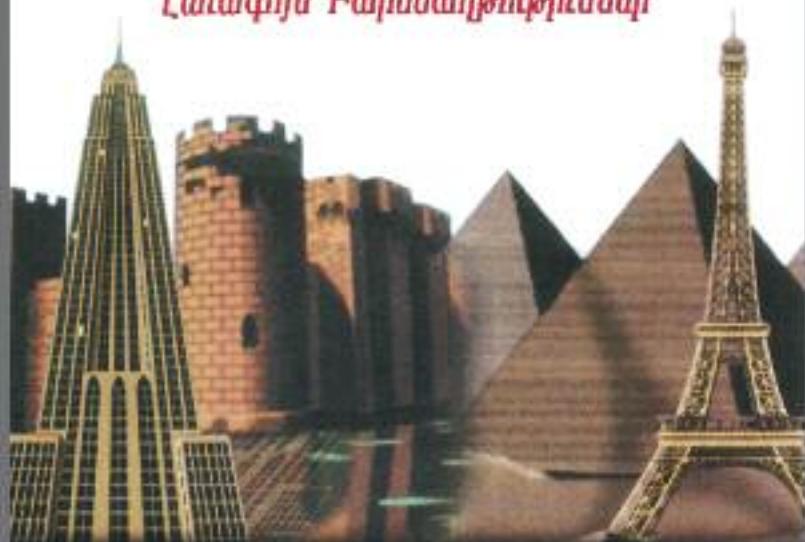
OPTOMETRIST

(416) 733-4411

1100 Sheppard Ave. East
Suite 7
Willowdale, ON M2K 2W1

Ամանորի Եւ Սննդեան
զոյք տօներու առիթով՝
Լաւգոյն Բարեմաղթութիւններ

Pharmacie Robert & Tro Pascal Cotchikian

Affiliées à

JEAN COUTU

5692 avenue du Parc

Montréal, QC H2V 4H1

Tél.: 514 270-6500

Fax: 514 270-4470

5201 avenue du Parc

Montréal, QC H2V 4G9

Tél.: 514 279-9191

Fax: 514 279-9197

Fallico

Hair & Spa

Hair & Beauty Unisex Salon
by Jack
Professional Hairstylist
&
Colour Technician

• Specializing in:

- UP-DOS • Highlights • Perms • Colours
- Cut & Styles • Esthetic • Weddings
- Special Occasions

• Professional consultation and products

For Appointment Call

416.493.8331 416.499.2873

fallicohairandspa@hotmail.com

- Laser Permanent Hair Removal
- Complete Spa Services

2710 Victoria Park Ave., North York, ON M2J 4A7
www.fallicohairandspa.com

Meeting Armenia

AYF Canada's Youth Corps "Vanadzor Camp" program

By Alik Boulgarian

If you ask me what I've learned over the summer you would't think I spent that period of my life among teenagers... I had the privilege of spend most of my vacation time in Armenia, among old friends and new friends-foreverfriends. In order for me to explain the immense power the last portion of my trip had on my life, I must begin with the first steps leading me towards my ongoing journey. Finding myself within them... my campers from the AYF Canada's Youth Corps "Vanadzor Camp" program.

I grew up in a family where "Armenia" was never considered a dream. It was only a matter of time until we visited and perhaps even had the great privilege of staying. In 2002, I was fortunate enough to be able to visit Armenia, as the first generation of the ARF Juniors Organization of Canada's "Hayasdanaknatsootyoon" trip. Over the years, opportunities arose allowing me to visit my homeland on a consistent basis and as a result, permitting me to get more and more rooted to my identity. Recently, during the summer of 2013, I was fortunate enough, as one

of two teachers, to accompany twenty students from L'Ecole arménienne Sourp Hagop on their trip to Armenia, organized by the school.

At the airport, before our departure, as I sat at the ledge of the window observing my students' excitement, I thought to myself: "This is what it's all about... this is why I'm here. This is why I spent those endless hours at our community centre working in various committees and planning events. This is why I chose to be a teacher at Sourp Hagop. This is where my journey is supposed to take me." I took a step back from my own life, and all of a sudden everything became clear, like crystal. Being part of this trip would be the epitome of my career. Yes, I previously have had the chance to be in Armenia, but to go with the students I helped raise as Armenian in the Diaspora... now, that's what it's about.

This past summer of 2014, I stayed in Armenia for the longest period of time-a little over a month. I got to experience Armenia as a "deghatsi" and not as a tourist. However, throughout this period, I wasn't just roaming the streets of Yerevan... I was dancing on them, along with the Hamazkayin ANI Dance Ensemble of Montreal, Canada. Together, we put on a show seven times in Yerevan, Gyumri, Oshagan and Artsakh thanks to the "Im Hayasdan" cultural festival and Hamazkayin Cultural and Educational Association. Being able to perform for our sol-

Մի էք կը հոգաւառի Պաքքի Քույլան

diers, our people from Armenia and all over the world was truly an unforgettable experience. Living those moments with people I care about dearly made the memories that much sweeter; I feel honoured to be part of such a tight knit family.

At the end of the day, Armenia is all about the experience. Armenia as a country has so much to offer its people-on the physical, emotional, spiritual levels. When you go to Armenia, when a Diasporan travels to Armenia, we have a purpose: to soak up every little piece of our land as much as possible. Once in Armenia, we realize how much we've actually missed it. We miss it every day, but there-we know what we're missing. A couple of months ago, I discovered how much I had been missing out on, in Armenia. I had been missing out on getting to know our youth... but not anymore.

The AYF of Canada pioneered a day camp program four years ago, for the children living in Vanadzor. This initiative was taken by the youth of our community-people aged from sixteen to twenty-six years old. Individuals who already knew how important it would be to cater to our upcoming generation's needs from the present time- and not when it is too late. This project would give the young adults from Canada and the States a chance to visit Armenia and give back in their own way. The AYF East and West Coasts also have their "Youth Corps" projects: this means we were all reunited for a great cause, even from different parts of the world. We had decided to make a difference. Two weeks might not seem like a lot and it's not, but it means more to the kids than we will ever know... It means more to us, than you will ever know.

As tradition has it, once volunteers apply to be counsellors at the camp, we begin our meetings-coordination, organization, implementation. We also work on fundraising events, something different every year, in order to accumulate funds which will aid in the budgeting of

our summer program. Later, we purchase the material required for the curriculum we build based upon previous experience and interest. We arrive in Vanadzor, set up for a weekend, finalize registrations and we let it begin. The main issue this past summer was lack of resources-monetary, personnel, material, food. The interest in the camp was exponentially growing, at a rate which we could not anticipate. We were not able to accept all the children who showed up on the first day of camp. That was one of the hardest things I have ever had to do in my life, turn people away.

The counsellors were seven in number: Nathalie Setian, Karina Nagiar, Hovig Tashjian, Sevan Apanian, Garni Tatikian, Nazeli Khodabashkh and myself, along with one camp director, our Central Executive representative, Levon Sarmazian. The ratio was one counsellor versus forty campers; you can only imagine the type of day we used to have.

Մասնակիության մասին պատճեն Սահմանադրության կողմէ

Our daily routine would start with the flag ceremony, "Mer Hayrenik", and we would quickly split up into our smaller groups. There were three groups comprised of children between the ages of nine and eleven. There were also, four groups comprised of campers aged between twelve and sixteen. All of the groups would be occupied with dance, music and arts activities. We integrated sports, social games and drama activities within our programs. Learning about the ARF and our Armenian history was an integral part of our teachings and we tried integrating those concepts throughout every aspect we presented, especially to the eldest groups. The most interesting part of my day was the discussion part. The topics

varied from: what would you do if you were president to gender equality issues. The campers brought up topics related to the everyday life of a Diasporan and revealed secrets to us we never thought they would utter.

While being engaged in these discussions, I realized these kids have something to say... They're not regurgitating what they hear at home, but they have already formed an opinion about their situation. They are already aware of their rights-they know what they deserve, they just don't know how to get it. They teach you about life; they teach you how to deal with difficulties. As I stood there, I realized I have more learning to do from them than they have from me. At that moment, during our first discussion about being president of our country, I concluded that it was only then that I got to experience Armenia. After all those trips, it was only the last leg of my most recent trip I knew what Armenia was all about-because, I met the youth, i heard their opinions. The future of our country is bright and very capable of bringing a change, an evolution.

I am truly appreciative of having been able to experience this realm of Armenia. I am thankful to AYF Canada who continuously provides opportunities for our youth here to give back to our homeland. I truly wish everyone gets to see Armenia the way they should.

Thank you.

Մի էք կը հոգածարձ Մինու Ալպս Վայսաւան

TOI MOI & CAFÉ®

Trois succursales pour mieux vous servir!

TM&C Laurier
244, Laurier Ouest
Montréal (Québec)
H2T 2N8

514-279-9599

TM&C Notre-Dame
2695, Notre-Dame Ouest
Montréal (Québec)
H3J 1N9

514-788-9599

TM&C Rosemère
220, boul. Labelle
Rosemère (Québec)
J7A 2H4

450-433-9599

*Si vous adorlez
le café*

www.toimoicafe.com

Ascenseur **Adams** Elevator Services Inc.

PO Box 30, St-Laurent, Qc. H4L 4V4
Eddie, Pedro & Joyce Oughourlian

www.adamselevator.ca

TEL: 514-745-4455 - FAX: 514-745-6613

*RENOVATION, REPAIRS, MAINTENANCE,
INSTALLATION OF ELEVATORS.*

RBQ# 1812-6474-22

ARMENIAN-KURDISH RELATIONS IS A STRATEGIC NECESSITY

By Seto Boyadjian, Esq.

Sevres treaty map - 1920

Inadvertent avoidance of the obvious in a country's external affairs is sheer incompetence. Deliberate evasion of the same is mere stupidity. This equation may well explain Armenia's nonchalant attitude toward Kurdistan and the Kurds.

The obvious that is being avoided or evaded in Armenia's external affairs is the fact of the rising empowerment of the Kurdish national movements spreading over eastern Turkey, northern Iraq and northeastern Syria. Armenia and Armenians can only ignore this geopolitical reality at the peril of their national interests.

The Kurds are an ancient people. For lack of a united and national purpose, a definite statehood with ascertained boundaries escaped them throughout their history. Yet they were a substantive presence within empires that ruled them. Their nomadic traditions compelled them to migrate and expand within and outside the boundaries of their suzerain empires. The ruling empires also used and abused them by pitting them against one another and against other minorities – especially against Armenians.

Kurds and Armenians have lived side by side for centuries. Yet, historically Armenians have had a bitter experience with the Kurds. At the behests and briberies of Ottoman rulers, various Kurdish clans have maimed, robbed and killed their Armenian neighbors. During the First World War, the Young Turk government engaged many

Kurdish tribes in the execution of its genocidal plan to exterminate the Armenian population of the Ottoman Empire.

This bitter experience could have been avoided if the Kurds had entertained a unity of national purpose and discerned the threat posed against them by the Ottoman rulers. By the same token, it could have been avoided if Armenians valued the Kurds and viewed them as common friends and natural allies against the Ottoman autocracy.

They both failed. They both suffered.

Both Armenians and Kurds missed many opportunities to work together in protecting their collective interests against the Ottoman chicaneries. However, they sometimes did cooperate.

Neighborly contacts between Armenians and Kurds started developing as of the 15th century in the Ottoman Empire. Armenians were situated in their ancestral lands of Western Armenia; the Kurds were settled in the eastern parts of the empire. These initial contacts were of crucial importance to both the Kurds and the Armenians. They grew out of the concerns for their physical and administrative existence under the Ottomans.

As this relationship grew, it led to the first official alliance between the Armenians, the Kurds and other minor Muslim tribes of Western Armenia, the Caucasus and eastern Turkey. This pact of alliance was formed in 1459 and included Armenian kings and princes, Kurdish tribal heads,

Մասնակիության և Արքայի համար Վ. Ա. Պապոս կա Մասնակիության

CASSANDRA I.D.A. PHARMACY

ԱԵՓԱԿԱՆԱՏԵՐ՝
ՊԱԼԵԱՆ ԸՆՏԱՎԻՔ

ԴԵՂԱԳՈՐԾՆԵՐ՝
ՄԱՐԱՆ ՊԱԼԵԱՆ
ՎԱՐԴԱՆ ՊԱԼԵԱՆ

ARMENIAN MEDICAL CENTRE
& PHARMACY

PHARMACISTS
MARAL BALIAN, PharmD, RPh
VARTAN BALIAN, PharmD

- Դեղագիրներու պատրաստութիւն՝ շաբաթական յատուկ տուփերու մէջ
- Արեան ճնշման քննութիւն եւ հետեւողականութիւն՝ անվճար
- Շաքարախստի քննութիւն
- Դեղերը իրենց հասցեներուն առաքելու անվճար սպասարկութիւն
- Տարեցերու 10% զեղչ
- Կը յարգենք եւ սիրով կը կատարենք բոլոր ապահովագրական ընկերութիւններու պայմանները
- Walk-In Clinic բաց է շաբաթը 6 օր: Կրոնաք բժիշկները տեսնել առանց ժամադրութեան:

Դիմեցեք մեզի եւ պիտի դառնաք մեր մնայուն յաճախորդո:

WALK IN CLINIC WITH NO APPOINTMENT

հասցե՝ 2040 Victoria Park Ave. (Victoria Park & Cassandra)
Toronto, Ontario M1R 1V2 Tel : (416) 449-2040 Fax: (416) 449-2048

GAREN Kassabian

Barrister and Solicitor

TEL (416) 443-9494
fax (416) 443-0575 • email: garen@bellnet.ca

and Muslim chieftains. (Garo Sassouni, the governor of Shirak province during the first independent Republic of Armenia and one of the major organizers of the 1921 uprising against the Soviet dictatorship in Armenia, renders an excellent historical analysis of Kurdish-Armenian relations from 15th century to the 1930's in his series of articles published in Hairenik monthly from 1929 to 1931. In 1969, these articles were published in a book, titled "The Kurdish National Movements and the Armenian-Kurdish Relations".)

In 1845, the Kurdish Prince Badrkhan forged an alliance with Armenians to lead an armed uprising against the Ottoman government. For this uprising, both Kurds and Armenians were able to mobilize an army of 40,000 men.

Even during the Armenian revolutionary movement, the Armenian Revolutionary Federation-Dashnaksunir (ARF) made efforts to join forces with the Kurds against the Ottoman rulers. Sometimes these efforts succeeded.

Although they faced the same common enemy, unfortunately such alliances were the exception and not the rule in the Armeno-Kurdish relations.

Despite their bitter historic experience, in 1920's a new era began for Kurdish-Armenian cooperation. After the depopulation of Western Armenia resulting from the Armenian Genocide, the Kurds in Eastern Turkey faced the cruel fact of becoming the next victim of Turkish atrocities. The Republic of Turkey violated their human rights, persecuted them, burned down their villages and hanged their leaders.

Thus, for Kurds their very own collective survival was at stake; for Armenians the liberation of their homeland was at issue. At this point in history, they both realized that they have a permanent common enemy – Turkey.

To carry out a national uprising against the Turkish

central government, in 1927 the Kurds founded the Khoybun organization. Armenians participated in this effort. The ARF was instrumental in the inception of Khoybun and its activities. As of 1925, the ARF was promoting the Kurdish national movement in Europe and advocating the Kurdish cause at the Socialist International. The cooperation with Khoyboun succeeded in establishing the short-lived Republic of Ararat on October 28, 1927.

After decades of persecution and suffering, today more than 30 million Kurds are an important political and military presence in the Middle East. They have a vibrant Diaspora in Europe and North America. They are educated and sophisticated. They aspire for a united Kurdistan. The achievement of this aspiration is now a matter of time.

Not only the histories of Kurds and Armenians are intermingled; but also their fate. They are identical in their struggle, in their national aspirations and in their destiny. For Armenians, it is more so, because during the past six centuries the Kurds have influenced the Armenian way of life, often times they have threatened the Armenian existence.

Today, they are both shaping their future. In the past they tried to shape the future separately and paid dearly. Now, as in 1920's, there is the opportunity to shape the future together. They are destined to live together. Why not shape the future together? Armenia and Kurdistan together can become a regional force to be reckoned with.

There are differences and obstacles in terms of territorial aspirations. But these have been overcome in the 1920's by the guidelines set in the Treaty of Sevres. They can be overcome again on the same guidelines.

Similarities are stronger. And the strongest among them is the commonality of the enemy. Kurds and Armenians both believe in the wise Kurdish adage: "Bakhdeh romeh tunin eh" - You cannot trust the Turk.

10 facts on kurdistan

1. Kurdistan is a region, not a country, that stretches along parts of today's Turkey, Syria, Iran, and Iraq.
2. The Kurds are a nation of about 25 million people without a country.
3. Unlike most people in the Middle East, the Kurds are not Arabic, but most of them practice the Islamic religion.
4. The Kurds have been fighting for independence since the end of World War I, when their dream to become an independent state did not materialize.
5. They have suffered from terrorism, discrimination, and human rights abuses for many years.
6. The Kurds have not had their own country since the seventh century.
7. In Turkey, the Kurds make up about 20 percent of the population, about 12 million people.

8. Iraqi Kurdistan first gained autonomous status in 1970 agreement with the Iraqi government and its status was re-confirmed as an autonomous entity within the federal Iraqi republic in 2005.[16] There is also a province by the name Kurdistan in Iran, although it does not enjoy self-rule.

9. They speak an Iranic language, kurkish

10. According to the Encyclopaedia Britannica, Kurdistan covers about 190,000 km², and its chief towns are Diyarbakir (Amed), Bitlis (Bedlîs) and Van (Wan) in Turkey, Arbil (Hewlêr) and Slemani in Iraq, and Kermanshah (Kirmansan), Sanandaj (Sine) and Mahabad (Mehabad) in Iran. According to the Encyclopaedia of Islam, Kurdistan covers around 190,000 km² in Turkey, 125,000 km² in Iran, 65,000 km² in Iraq, and 12,000 km² in Syria, with a total area of approximately 392,000 km².

Մի էղ կը հովանուո՞լի Ան և Ան Լուս և Բժ. Մի հայոց տառ

HUSH PUPPIES

Style Brogue & Telley Faina. Disponible à la boutique Hush Puppies du Carréfour Laval et chez nos détaillants habés sur hushpuppies.ca

KM *Khoren Mouradian*
“YOUR PARTY IS OUR PARTY!”

Today's Hits &
Yesterdays Favourites

A large portrait of Khoren Mouradian is on the right, looking directly at the camera. In the background, there are several smaller images: one of him performing on stage with a microphone, another of him playing a keyboard, and two photos of him interacting with a crowd at a party. The overall theme is a night club or party atmosphere.

Call to book: 519.240.9449
khorenmusic@hotmail.com • www.facebook.com/kmouradian

The Spartans of Artsakh

By Nora Markarian Yacoubian

On my recent trip to Yerevan, a friend of mine whose name I will not disclose at this time, organized a three day trip to Artsakh for us.

Suffering from lack of sleep, and exhaustion, I texted him in the middle of the night that I must cancel.

He called me early next morning to check on my condition and bid his farewells.

There are moments in your life where you sense that there was a missed opportunity, that you should have made the extra effort and "been there". You would never be able to recreate the experience ever again. It's as if the Gods planned it, the power and the beauty of the forests unfolding its splendor and the wilderness dictating the law of the land...where in a moment of fierce battle and sniper shots you are moved with the tenderness by nothing more than animals crossing your path.

I worried for his safety and emailed him to ask how he was. I got an excited response saying he had so much to tell.

I waited until he returned. We met at 10:00 AM at Cafe Louis Chadren on Amiryan street. I could tell that it was no ordinary adventure that he had experienced. After our lattes and croissants arrived, he leaned over and in a soft voice began his story...

It started with his driver Samvel who had picked up a female passenger to accompany my friend to Artsakh. They introduced themselves and it turned out that she was an Officer serving in the Artsakh army. He would never have guessed. She looked like any other ordinary women scurrying the streets of Yerevan. She shared her story of bravery and honor. She had lost her husband when her sons were 3 and 1.

She spoke at length about love of land and country and their duty to protect it at any cost. Not only was she still an active Officer, but her son, now over 21 and 23 had served as well. He listened carefully, absorbing every detail on his long journey.

Once they arrived to Stepanakert, they were wel-

Մասնակիության մասին Ա. և Ա. Հակոբ և Խաչիկ Միքայելյան

VINNIE GAMBINI

FAUBOURG BOISBRIAND

L'ENDROIT IDÉAL POUR VOS GROUPES ET VOS OCCASIONS SPÉCIALES!

Dîner, Souper et 5@7 au Bar
Le lieu privilégié des
gens d'affaires,
entre ami(e)s ou en famille.

 Joignez-nous
[vinnie gambinis boisbriand](#)

Réservez dès maintenant
3360 des Grandes Tourelles, Boisbriand, Qc J7H 0A2 **450.420.5000**

G S *Auto Body & Repair*
used car sales

T.416.755.6578
F.416.755.9751

SARKIS

47 Crockford Blvd. Scarborough Ontario M1R 3B7

comed by her two handsome boys. As is the hospitable and generous custom of the people of Artsakh, they insisted that my friend break bread with them and eat khorovats. The boys had even attempted to make dolma to impress their mother after her long absence.

Their mother...

At the same time, their brother, their father, their army commander.. clearly a woman that wore many hats. For an instant, he was taken back to the brave women of 1915 who readily bore arms and were willing to die for country and freedom. Had 100 years passed so quickly? Before him stood small framed Gayane. Yet, one sensed the power and strength of this woman and the determination in her eyes. She looked so much older than 45. He caught a glimpse of an old picture on a corner table covered with hand woven embroidery in her tiny living room. A handsome man, sporting a large mustache. Her son Hayk looked exactly like the gentleman in the photo. He assumed that this was her late husband. Her guardian angel.

My friend and the two boys went for a long walk. He wondered how these two boys could be so good natured, so positive, with such incredible wit and humor. Young men back home complained profusely if their cell phone batteries died or their Internet was temporarily disabled. He knew too well that many here, from this generation, grew up with no fathers or few male figures. Their heroes lay in make shift graveyards with simple crosses or mod-

est tombstones.

They exchanged coordinates and he promised he would soon return.

He was excited that he was finally at the frontline. Aghdam was completely flattened and barren as if no one had ever lived there before. He was given a bullet proof vest and told to be very cautious since enemy lines were only a few hundred meters away. He assured the commanding Officer that the sound of sniper bullets were familiar to him from his days during the civil war in Lebanon.

He flinched as he felt the heat of the bullets torpedo above him. He held his camera high with both hands in the air, lowered his head for cover and tried to take photos of the enemy. His heart raced quickly.

His mind was flooded with whispers and voices. "We fight for love of country. The land is our soul..."

It was at that moment of living life on the edge that time momentarily stopped. He watched as a female dog lazily crossed the dusty road. Dogs were used to alert our soldiers whether or not Azeris were closing in. He noticed that she was a female, her breasts filled with milk. Moments later, in the heat of sniper exchange, he saw a tiny kitten approach the mother dog and help herself to her milk.

He was stunned. He gave the General in charge a perplexed look. He was told that the mother cat had died and the dog adopted this little kitten. He watched in disbelief. Were they not enemies? Yet they clung to one another

Մի լը կը հովանուո՞ւ Ա. և Ա. Կորուս և Խաչիկ Գայրիդան

Murat Armutlu, CPA, C.A.

Vahagn Kapriyel Arapyan, CPA, CGA

*"it's not what you earn,
it's what you keep that counts."*

- Financial Statement
- Management Consulting
- Government Subsidies
- Financial & Tax Consulting
- Bank Financing

Armutlu & Arapyan Inc.

6611 Boul. Thimens, St. Laurent, Qc, H4S 1W2

Tel: 514.855.0012 Fax: 514.855.0004

mutlu@armutlu.ca vka@arapyan.com

ՍՈՆԹՐԵԱԼԻ ՀԱՅ ԿԵԴՐՈՆԻ ԽԱՇԱՐԱՀ SALLE À MANGER DU CENTRE COMMUNAUTAIRE ARMÉNIEN DE MONTRÉAL

Réservations: 514.904.0708 • 3401 Olivar-Asselin, Montréal, Qc H4J 1L5

Դայ կեդրոնի ճաշասրահը
բաց է Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ
օրերը երեկոյեան ժամը
6:30-էն սկսեալ իսկ
Կիրակի օրերը կեսօրուան
ժամը 12:00-էն սկսեալ

Ճաշասրահը տրամադրելի է և առաջ ամեն տեսակի ընդունելիութիւններու, տօնակատարութիւններու եւ ծեռևարկներու համար։
Ձեր տեղերն ու ծեռևարկներու թուականները ապահովելու համար հաճեցեք կապուիլ (514) 904-0708 ճաշասրահի թիվին եւ ձգել ձեր պատզամը եւ կամ հեռաձայնել պր։ Շաֆֆի Վատոննեանին (514) 653-8870 թիվին

Aghdam, 2014

for dear life. Another one of God's miracles.

Moments later, a soldier tapped on my friend's shoulder and asked him to look up at the sky. A majestic eagle soared, with an object dangling from its beak. As he looked through his binoculars, he saw that a snake was being carried off to be devoured. Was this another sign? Would we crush the enemy soon?

Our borders were armed with impressive artillery. Enlisted soldiers in army fatigues, white crosses painted on their uniforms, waited patiently to strike...men and women from every part of Armenia, alongside their brothers and sisters from Artsakh.

He remembered his favorite quote of Spartan women who bid farewell to their husbands and sons before they left for battle. "Either come back with your shield or on it". He had no doubt that the people of Artsakh lived by the same code of honor.

He studied our soldiers carefully, remembering the headlines only a few weeks back, "Another Armenian killed by Azeri fire."

"How sad", he had thought. We throw the newspapers aside, switch the television off, or press "delete" after reading an article regarding the constant struggle at our borders. The names now had faces.

The men and women wanted nothing more except to reclaim what is rightfully ours. He now found himself in the trenches, with fearless fighters.

Each one had left an entire family behind, not knowing if they would ever return. Young and old, side by side... willing to die for love of country. They were focused, determined, covered with dust and remnants of gun powder. And they were ready to pay with their lives... husbands, fathers, son, mothers, sisters, daughters, serving on our front lines.

It angered him how some sit in their comfortable surroundings, judge and criticize from a far, convincing themselves that they have participated and somehow fulfilled their political duty. How insignificant his life in Montreal suddenly seemed amongst these men that fought like lions!

He remembered going to a cemetery in Artsakh the year before with Tamar. He found her weeping and walked to see what had moved her so much. Three tombstones, side by side, of three brothers who had been killed during the same battle on the same day.

He was quiet the entire way to Yerevan. He knew he had to tell their story. He owed it to the families of the Spartans of Artsakh.

Մի եղ կը հովանարձի Ա. և Ա. Սիլի և Խայլուհի Դյաբրաժան

DR. KAREN NAÏRI KASSABIAN BSc., D.D.S

Family and Cosmetic Dentistry

COMPLETE DENTAL CARE

- Crowns, Bridges, Onlays, Root canals
- Dentures, Implants
- Cosmetic Dentistry
 - Porcelain veneers, white fillings
 - Whitening in office or take home
- Dentistry for children
- Nitrous oxide (laughing gas)
- Digital x-rays (reduced radiation exposure)
- Laser Dentistry
- Gentle and friendly environment

Dr. Hayk Danaciyian D.M.D.
Chirurgien Dentiste - Dental Surgeon

Միավու կ'ընդունեք նոր հիմանդներ
և ստիպողական պարագաներ

New patients and emergencies welcome

Tel: (416) 498-9199

Fax: (416) 498-9298

3430 Finch Avenue East, #202
Scarborough, ON M1W 2R5
(N.E. corner of Warden Ave.)

395, Curé Labelle, Chomedey Laval, Qc. H7V 2S5
Tél.: (450) 973-1046 Fax: (450) 973-9974

D|L DIAB LALEYAN, CPA INC.
COMPTABLES PROFESSIONNELS AGRÉÉS

ZAVEN LALEYAN
CPA auditeur, CA

1175, Avenue Bernard Ouest, # 300
Outremont, (Québec) Canada H2V 1V5

Téléphone : (514) 905-0350
Télécopieur : (514) 842-1797
laleyan@aol.com

KLODA
PRODUCTIONS

**One stop shop
for your entertainment needs**

Our amusements division provides
the best in interactive entertainment rentals:
Inflatable games • Rides • Carnival games • Video arcade games
Casino games • BBQs, tents & team-building activities

Daniel Zakarian **514.343.5000** dannyz@kloda.com
www.kloda.com

The Islamized Armenians of Der Zor & Syria

In 2001, photographer Bardig Kouyoumdjian returned to the Syrian desert, where hundreds of thousands of Ottoman Armenians found their final destination. During their deportation a few of the young men and women were lucky and survived the ordeal, defeating both starvation and disease; some others even managed to escape the cruel massacres. However, the great majority perished. This desert was literally the end of the road; the threshold to the world of the dead.

Bardig made an unparalleled journey to these forgotten places, the centers of deportation in Aleppo, Meskene, Rakka, and Deir-Zor. He also managed to find the main sites of the massacres at Shaddade, Markade, Ras-ul-Ain or Suwar. These lands carry, ninety years later, the remains of the dead and the offspring of those who survived.

Bardig Kouyoumdjian is a photographer based in Paris. He is the grandchild of a survivor of the Armenian Genocide.

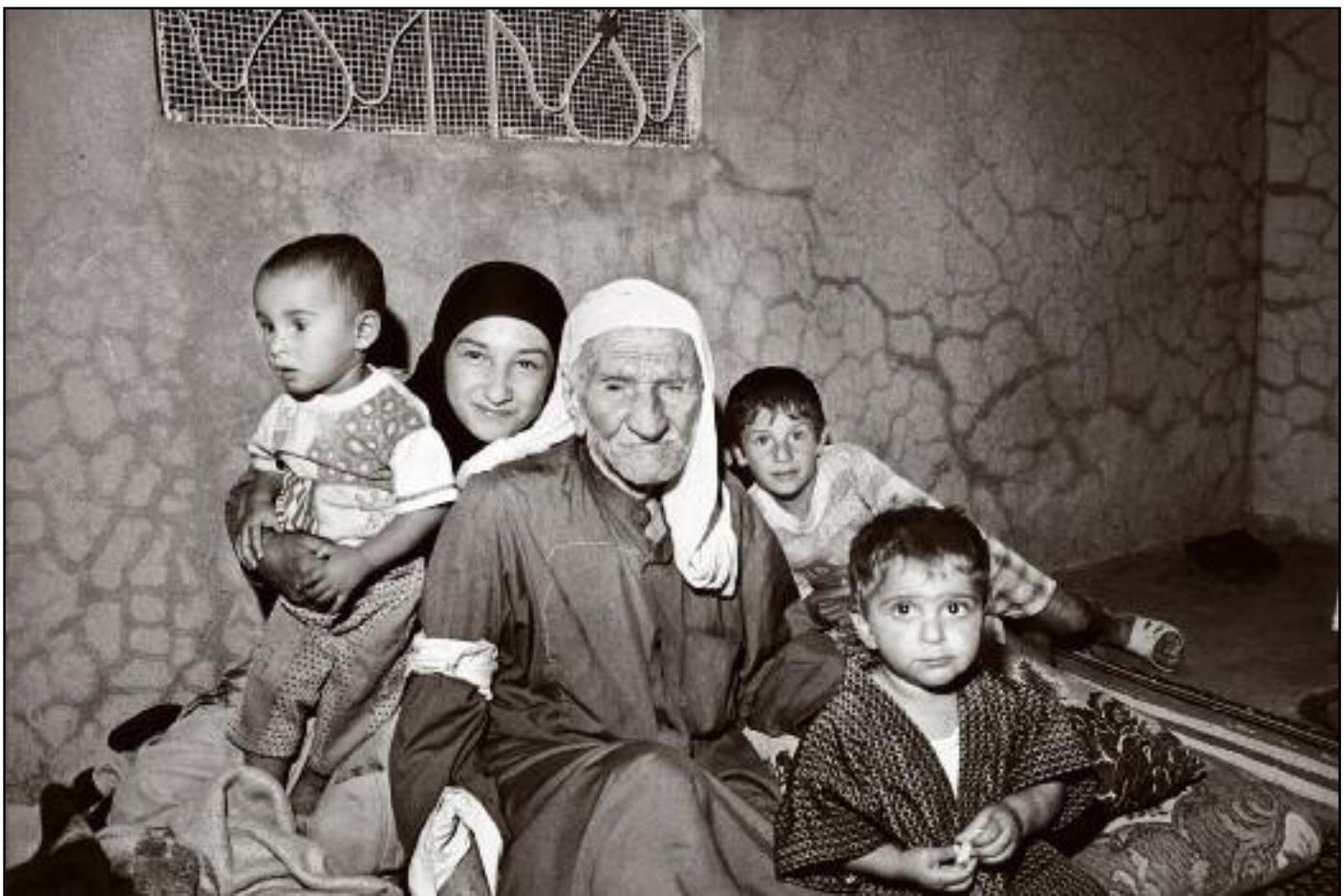
The following is an excerpt from the book "Deir Zor - on the trail of The Armenian Genocide 1915" by Bardig Kouyoumdjian and Christine Simeone (translated by Mckay Aynesworth). This is the story of the offsprings of those Armenians who converted to Islam to escape death and torture after the Armenian Genocide.

* * *

... Many children of the desert saw their fate altered as a result of this policy: their lives diverted, they were saved so as better to deny the existence of their people. Like the lines on a hand, the stories of these children cross and collide, disappearing into the shadows of a hollow only to reappear in the light of a future that is cobbled together at the whim of circumstance. Who will remain Armenian, who will become Muslim, who will die, who will live, who will forget, who will remember.

Arouch Moutafian was one of those little Armenians who became de facto nomads. After the murder of her husband, Anna Moutafian left Garmoush with her mother, her sister, and her two sons, Arouch and Hagop, walking in the autumn cold all the way to Rakka. Her mother watched over the family while the children slept, for fear they might be taken. Two weeks after their arrival in Rakka, Anna and her family were led to Suwar. Their feet swollen, waking each morning under a layer of frost, the Moutafians advanced under the blows of gendarmes. Anna finally gave her son Arouch to a Bedouin who was looking for a child to adopt. Mad, cruel hope that she might save her younger son by giving away the older, believing that he would have a better chance of surviving without her. When her group reached Ain Khazel, between Mosul and Telahfeli, the Turkish soldiers abandoned the exhausted

Վիլլա Կույումճյանի Անդրական Աշխատավայր

Photos by Bardig Kouyoumdjian

deportees there, feeling their mission was accomplished. Death was supposed to finish the job, naturally, but it did not have time to do its work with the Moutafians.

Anna and her sister followed some men who had come from the Sinjar region in the Jezira plain, where the Turkish and Iraqi Kurdistan territories overlap. They were looking for two servants for the head of their Kurdish village. During this time Arouch was growing up with the Mrech-el-Khabour in the Djbour tribe, calling himself Khalaf from then on. Growing up, life was hard; Khalaf almost died of dysentery, thrown into a hole by his adoptive mother. He had to fight to eat. The day the sheik killed a camel, the forty adults in the family were able to indulge themselves, but the children had to wait until they could retrieve the bones to gnaw on. Two years later, by a chance encounter, Anna learned that Arouch was indeed alive. The sheik demanded an exorbitant price, ten pieces of Ottoman gold, in exchange for the boy. Anna waited until the armistice to rescue him with the help of some English soldiers. Arouch-Khalaf once again saw his little brother Hagop. One spoke Arabic and the other Kurdish, one was accustomed to a sedentary life, the other, a nomad, was nostalgic for life in a tent. The family then went to live for another four years in Garmoush, after which the Turks chased them out once and for all. I photographed the three sons of Hagop at Deir-Zor. As for Arouch, the family is reticent about his fate. Married to a Christian

Arab, he is no longer in Deir-Zor, and that is all I shall know about him.

I also met a man whose life history definitively changed course in the nomads' tents. Born Hagop Dogramadjian at the beginning of the twentieth century, he died with the name Abdallah Talal nearly a century later in the vicinity of Tel Abiad near the Turkish border. Hagop remembered that his mother had abandoned him. She had probably hoped to save him by giving him to a Bedouin before marrying a sheik, whom she left when the armistice was declared. Years later she underwent a search to find her son Hagop again; she recognized him thanks to a birthmark on his back. Hagop-Abdallah, owning land and animals, was a successful Bedouin in one of the most barren places in that desert region. One of his sons was raised as an Armenian in Aleppo by Hagop's mother. I saw a tear roll down his face, a drop of the past coming back to him, and carrying away with it all the words that could have informed me about his childhood. Here, the villages dot the roads, with their little houses every few kilometers. The families have one building for the women and another for receiving visitors. One enters a large rectangular room where the ground is covered by a *khsir* serving as a mat. With one's back against the wall, seated on the ground Roman-style or with one's legs crossed, on long woolen rugs that line the edges of the main room, one savors the tea that the women have placed at the en-

Մի լը կը հովանարձ Մեր ու Մի. Հայոց ու Պատմէ Ծանրութիւն

trance before running off. The women, a scarf over their heads, covered down to their ankles, live apart. One must hurry to photograph them, permission is always an exception, they owe this to an "Armenian" come from afar. The granddaughter of Ali Vannes, twenty-two years old, confided in me that she felt Armenian and especially different when she strolled with her girlfriends along main street of the village of Hawayej Diab. Different and proud to have Armenian blood. The grandchildren of Ali Vannes asked me for books to learn about the history of their grandfather and that of Armenia. This man, born Hovannes, became Ali when he was taken in by the sheik Assad el Bachir, and Vannes is the Arabic pronunciation of his Armenian given name. I am the first Armenian to have visited this family since the 1950s.

In Marat, near Deir-Zor, the Wafik Abbouds are well known as the descendants of Serpouhie, a little girl who survived the genocide. Serpouhie's family was deported from western Turkey. Having left from Tekirdagh, her family arrived in Deir-Zor stripped of all their belongings. Serpouhie's mother died there. Her father, who had been employed as a gravedigger in Meskene, ended his journey as a deportee with his two sons in Markade, where they were finished off. Serpouhie, a Christian, was taken in by a family of Bedouins and set up house with a Muslim. Her son Abdel Samed Wafik Abboud knows that he is the child of a Christian turned Muslim. Upon her death in 1998, he gathered together the two kilos of gold that she owned to have a mosque built in her memory. The locals call it the mosque of Um Serbille (Serpouhie Mayrig in Armenian;

that is, Mother Serpouhie).

I asked Abdel if he had any objects to show me. He took out a photo of his parents and made me the priceless gift of Serpouhie's snuffbox. "This snuffbox contains the breath of my mother," he said, "and I would like for it to return to an Armenian family." I was not expecting this. These people were giving me a precious treasure, a part of themselves. Abdel feels Armenian, he knows his origins, he is married to an Armenian, and no one can take away the fact that his mother is Armenian. Abdel's son says, "I too am Armenian," but he knows that he has become the prisoner of an identity that is foreign to his origins, too far removed from the Armenians living in town. One day Mazen, Serpouhie's great-grandson, came up to me to tug on my sleeve and say, "Listen, I also am Armenian, and not just half, because my mother is also Armenian." Several times I ran across Arabs who were proud to announce an Armenianess that one could not guess from their daily lives, happy to encounter at last "an uncle," a way of clinging to a branch of a people they would like to know more about. In this there is neither provocation nor derision nor confusion, but, doubtless, a need to signal a break in the thread of history. Armenian, Bedouin, Ali, Hagop, Abdallah, the names become tangles, the paths become confused; who are the hybrids, descendants of the planet of horror and the barbarism so dear to humanity? Bedouins of today, they know they were Armenians yesterday; Muslims bending before Allah, they once joined their hands and raised their eyes to heaven to beg Christ's mercy, and in this unchanging world of nomadism, the

Մի երկը հովանասորն Ա. և Ա. Ցուլը և Կոստը ՄԵՐ ՔԱՂԱՔՆԵՐՆԵՐՆ

**NETTOYEUR
MARIE - CLAIRE**
514-334-7830
LIVRAISON - WE DELIVER

PIÈCES D'AUTO

SOURCES
167250 CANADA INC.

4684, BOUL. DES SOURCES
PIERREFONDS, QUÉBEC H9Y 3C7

Tél.: (514) 684-4864
Fax: (514) 684-3506

ACDelco

ST-HENRI
167250 CANADA INC.

4270, RUE ST-JACQUES O.
MONTREAL, QUÉBEC H4C 1J6

Tél.: (514) 933-6751-2
Fax: (514) 933-3545

DORVAL

167250 CANADA INC.
470, MICHEL JASMIN DORVAL,
QUÉBEC H9P 1C3

Tél.: (514) 633-0920

Fax: (514) 633-1067

sons of Allah are suspicious of them, and the sons of Christ have abandoned them. These children of Christians turned Muslim are accepted neither by the Bedouins who are native to the desert nor by the Armenians who have preserved their Christian heritage.

Today Armenians and Arabs pay homage to the Bedouins who "saved the lives" of those children, even organizing thank-you gatherings. Life after the genocide had to be put in quotation marks in order to smooth over the stumbling blocks of history on these arid plains. Survivors of the genocide such as Hagop-Abdallah were twenty years old in the 1930s when the searches for survivors in the villages around Deir-Zor ceased. Being Armenian no longer had much meaning for them, and leaving the Bedouins would have plunged them once more into the unknown. Did they ever have a chance to denounce, debate, or interrogate someone about what happened to their relatives? What was said about the ambiguity of the situation in these families who chanced to take them in, whether to protect them or to use them? Did these children have the possibility of repeating their own history to themselves, for themselves, deep down inside? Very often they know nothing of their origins, their name, their birthday, or their parentage. Their children and grandchildren are trying to take up the thread again.

When Ait Badras saw me arrive one day in June 2002, he pointed his finger at me and said, "You, you abandoned us in the desert." He knew that I was looking for Armenians and had agreed to receive me, along with the priest of Deir-Zor. Ait is Armenian; both his father and his mother were Armenian. Regarding his mother Khatoum, he knows little, just that his parents entrusted him to some Bedouins, beseeching them to teach him to eat with the spoon they gave him. Ait belongs to that generation of Armenian children whom the nomads tried to marry to each other. The Badras family, with its nine sons and daughters, lives in a stone house in a little village neighboring Deir-Zor, near Hatla, in a rather verdant but dusty landscape. Wheat fields lie next to pastures for sheep, whose wool piles up in enormous jute bags near the houses. Ait's daughter studies at the university in Deir-Zor, and at the time of our meeting, she was doing research on her family. The Badras family knows almost nothing about the genocide, just that "they" were adopted. Strange expression, this idea of adoption as an act of destiny applied to some unknown and ill defined "they," as if all their descendants felt thus adopted, attached by chance to a family and to an Arabic way of life. Ait remembers only two words in Armenian, which his father Bedros Mgrditch David Tchaouchian must have taught him, "hats" (bread) and "tchour" (water). He repeated these two words for me like a child that is proud of showing off what he has just learned, at the same time hoping he is not getting it wrong. Ait the Muslim feels cut off from a kindred people whom he does not know in any case. "Why can't you accept us as Muslim Armenians, can't there be Muslim Armenians?" he asked me in desperation. He wants to be recognized for what he is today, just as his father was before. I answered that I did accept him as he

was, and he retorted, "Religion, you know, is personal, and I am truly Armenian."

Ait Badras's daughter is determined to learn Armenian, and her son dreams of pursuing his studies in Armenia. I wondered why the Armenian community of Deir-Zor did nothing to pass on its culture to families with the same origins. The priest who accompanied me quickly put the brakes to my enthusiasm. According to him, that would cause many problems with local Arab populations and would be seen as an attempt to convert Muslims to the Apostolic rite. "Anyway," he added, "suppose a Bedouin becomes Armenian again and wants to marry an Armenian; no young woman of Deir-Zor would want him, for he would be seen as a Bedouin in the pejorative sense of the term." These desert people do not belong anywhere.

Married to each other in the beginning, later to Arabs, today they find that the genocide's offspring who remained Christian make no effort to cultivate relations with their Muslim brothers. Ait's provocative remark when I arrived reveals this feeling of abandonment. Before I left he asked me to look for other Tchaouchians elsewhere. Similarly, the Mohammed Moussa Artine family, originally from Mreihieh, walked kilometers to give me their contact information in the hope of rediscovering some relatives.

Like an abandoned child, Ait is completely in the dark as to his parents' background. Family culture and traditions have been lost, though not by choice; he knows they existed, but he knows nothing of them, as if he had been engendered by the void. This is characteristic of those children brought up for better or for worse with the Bedouins, with no family surviving elsewhere, and for whom humanitarian organizations, as well as the good souls who got it into their heads to find young Armenians among the nomads, have arrived too late.

Մի էք Կը հովանուո՞լի Ասց, Կրոյ, Լոն է Հայու Ռազման

**1921 Lionel-Bertrand
Boisbriand, Qc J7H 1N8
Tel.: (450) 419-4477
Fax: (450) 419-4122**

Ավելցավաճառ Կարօ և
Ակնարդյ Բժ. Սիւզան Սարգսին

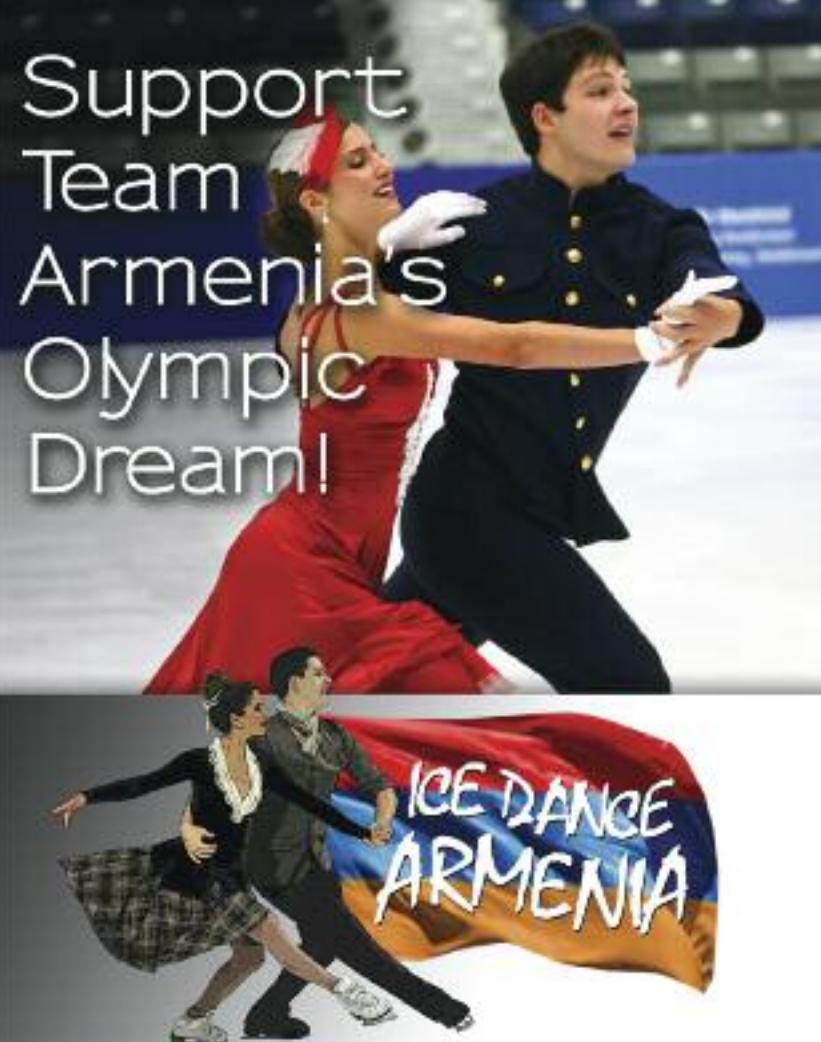
- EYE EXAM ON PREMISES
- HUGE SELECTION OF QUALITY AND DESIGNER FRAMES
- SUNGLASSES & CONTACT LENSES
- BEST VALUE & SERVICE
- FAMILY BENEFITS & MOST VISION PLANS ACCEPTED

Լասագոյն ավելցուկը յարմաքածն գններով
Վառահերթ զոհ պահի մասը

Ավելցավաճառ Կարօ Գասապեան |
Իր յարգելի յաճախորհներով Այ տեղեւացն,
որ իր նոր հաստատութեան հասցեն է

1415 KENNEDY RD. #14
TORONTO, ON M1P 2L6
TEL.: (416) 292-5506

Minister Jason Kenney's historic trip to Armenia

"Canada's Armenian community has made an enormous contribution to building our country. This visit was a wonderful opportunity to acknowledge that fact, to build on Canada's relations with the Republic of Armenia, and to promote job-creating trade between our two countries."

*Jason Kenney,
Canada's Employment and Social Development Minister
and Minister for Multiculturalism.*

August 1, 2014 - Ottawa - Jason Kenney, Canada's Minister of Employment and Social Development and Minister for Multiculturalism, has completed a successful visit to the Republic of Armenia. He is the first Canadian minister to have visited the country since 2002.

The Minister - who completed his three-day on September 30 - had a ninety-minute meeting with President Serzh Sargsyan, discussing issues such as trade and investment, the Armenian Genocide, Canada's support of efforts by Armenia and Turkey to seek a path towards reconciliation, Armenian & Canadian support for refugees from violent persecution in Syria and Iraq, and the successful role of Canada's Armenian community.

Minister Kenney discussed these and other issues with Armenian Prime Minister Hovik Abrahamyan, Foreign Minister Eduard Nalbandyan, Diaspora Affairs Minister Hranush Hakobyan, and National Assembly President Galust Sahakyan.

In 2013, Canadian trade with Armenia totalled more than \$100 million. During the visit, on which he was accom-

panied by several members of the Canadian Armenian community, Minister Kenney met with Canadian companies investing in Armenia and Armenian business leaders to discuss strategies for increasing bilateral trade and investment.

Minister Kenney laid a wreath at the Armenian Genocide Memorial in memory of the victims of what the Senate of Canada has recognized as "the first genocide of the Twentieth Century" and the House of Commons recognized as genocide and "a crime against humanity."

He also paid respects at the Armenian Memorial to the Victims of Communist Repression, noting that the Government of Canada is working with community groups to build a Canadian Monument to the Victims of Communism.

Finally, Minister Kenney visited the Khor Virap Monastery, a key site in Armenian history near to the symbolically important Mount Ararat; and he attended a service at Holy Etchmiadzin, the spiritual centre of Armenia where Armenian Christianity was born in the year 301, AD.

Միա լը կը հովանարք Աստվածաշնչան

Միա էքտ կը հովանասորեն Ք. և Միք. Խնայրէ և Զարթար Մէջլսուն

Another Untold Genocide

Reopening pages of untold Polish history

By Diana Skaya

This year, one of the most unexpected and biggest revolutions took place in Ukraine.

Armenians have been present in the west-central and south-western parts of present-day Ukraine, in the historic region of Podolia since the early 1340s. Armenian artists, writers, historians, teachers, jewellers, architects have helped Polish Kings build and expand these former Polish lands, especially the cities of Lviv, Kamenetz-Podolsk, and Vinnitsya.

Seeing Ukraine fall apart saddens me because 75 years ago, it is the country where both my Armenian and Polish roots were first planted. It is the land of both my Armenian and Polish ancestors. Sadly, one of them, my Polish grandfather Adam Bandrowski, whose paternal grandmother Victoria Melik Pashamian was purely Armenian, had his life taken away in the little known Vinnitsya massacre. He was 29 years old.

During Stalin's Great Purge between 1937 and 1939, gangs of the Soviet Secret Police, the NKVD stormed through the villages and towns of Podolia, arresting innocent Poles, Ukrainians, and other ethnic minorities of which most were Armenian, falsely accusing them of being the "true enemies of the state." 20,000 were arrested in Vinnitsya alone, and sent to the NKVD prison there, where they were denied the right to correspond with their families. Of those, 13 475 were executed in a typical Soviet manner – with a bullet to the head – and buried secretly during the night in mass graves in Vinnitsya's Gorky Park.

Today, the Vinnitsya genocide remains a tragedy that has been left unspoken of – until the day I realized that I will be the first one to bring this story to life on screen.

It all started a few years ago when I came across a six page poem

that my aunt Alina, Adam's daughter, currently residing in Montreal, had written about her father in Polish. She was 3 years old the night the Soviet officers barged into her house and took him away...

Each poetic verse had made an unexplainable impact on me. Each word I read, suddenly had me envisioning non stop moving images in my mind. I started remembering and picturing my mother's and grandmother's horrific tales of the Soviet years under Stalin's regime. Right there and then I knew that I would be taking on the biggest challenge of my life so far, and make a movie out of this poem that I was holding in my hands.

I knew that there was only one place in the world where I would be able to gather my thoughts properly and begin writing the script entitled Ojcu, Polish for To My Father. And so, back home to Yerevan I flew, where I

stayed for 6 months writing, researching, and constantly communicating with my mother back in Montreal, for more stories, more facts, more dates; anything that would bring as much accuracy and verbatim dialogue to the script as possible, and this in three languages; Polish, Ukrainian and Russian. Half a year later, in mid 2012, I presented the project to the Consul General of the Republic of Poland in Montreal, Andrzej Szydlo, hoping to get the Polish government's support to push the film project forward. He became an incredible mentor to me, and within a year, I was introduced to remarkable people and organizations who believed in the importance of bringing this part of untold history to life, and who all wanted to contribute to its creation. Eventually, I was thrilled on the news that I had finally received the official support and funding from the Ministry of Foreign

Մասնակիության Ա. և Ա. Քոչար Կապույտան

FRUITERIE ANKA

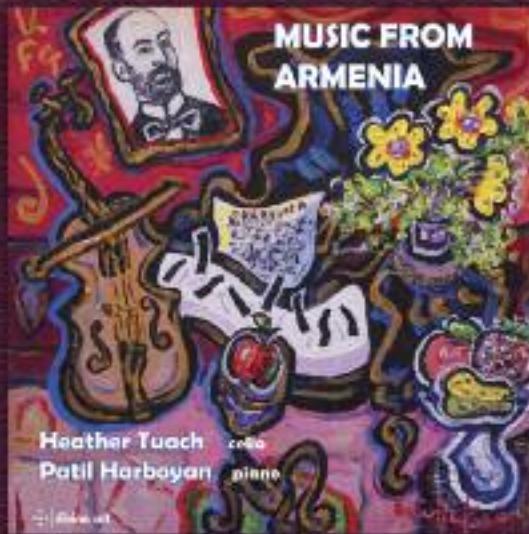
Fraîcheur et qualité • Freshness and Quality

2880 Barclay, Montréal, QC H3S 1J6

Tel.: (514) 731-5023

Fax: (514) 731-2374

Music from Armenia

Works by: Gomidas, Stepanian, Babajanian and Arutiunian

"A delightful disc of discoveries. Vocalise by Arno Babajanian ... is a real charmer. Impromptu by Alexander Arutiunian, surely destined to become a favourite encore."

Jeremy Nicholas (Gramophone)

Available from www.divineartrecords.com, Archambault and also available wherever good music is sold.
Digital download at Amazon, iTunes and Classics Online

T. 514.577.3881

**WEDDINGS
ENGAGEMENTS
BAPTISMS
SPECIAL OCCASIONS**

www.mikesphotos.com

TEL.: (514) 338-1919

1215 A, QUENNEVILLE, VILLE ST. LAURENT
BY APPOINTMENTS

ÉLIXIR CENTRE DE BEAUTÉ ÉPILATION AU LASER

	POUR FEMME		POUR HOMME
½ Jambes.....	150\$	Aisselles.....	40\$
Jambes complètes....	200\$	Visage complet.....	100\$
Bikini régulier.....	60\$	Lèvre supérieure.....	25\$
Bikini complet.....	120\$	Menton.....	25\$
Avant - bras.....	80\$	Joues.....	50\$
Bras complets.....	150\$		

FORFAITS

Jambes complètes	200\$	+ GRATUIT: Aisselle ou Menton ou Lèvre supérieure
Bras complets	150\$	+ Aisselles - 20\$ Lèvre supérieure - 20\$

AVEC BIKINI COMPLET LE VENTRE GRATUIT !

ÉLECTROLYSE / MANUCURE / PÉDICURE / CIRE
Nelly Zoboyan, Propriétaire

Centre de beauté ELIXIR
545 St-Martin Ouest, Laval (Qc) H7M 1Y9

(450) 933-3008
(514) 944-5093

www.beaute-elixir.ca

Affairs of Poland.

Along my path, I found it a mere coincidence that each person involved in this Polish film, had some sort of personal connection with Armenia or Armenians. First and foremost, it never crossed my mind that one of my best childhood friends, still back from our Armenian kindergarten school years here in Montreal, Christopher Cioffi, surprised me when he offered his help and partnership in order to produce this film.

Another producer from the Chelminski Family Foundation, always spoke proudly of his closest Armenian friend, and has been planning a trip to Yerevan with him.

I will also never forget the shocked look on my face when I heard Polish Consul Generals in Ukraine, who helped me obtain my grandfather's entire NKVD dossier from the city of Vinnytsia's archives last year, suddenly begun reminiscing about their best memories of Armenia, and how no other country in the world had treated them with such hospitality, incredible food and had the world's best cognac, let alone how one of them simply began speaking to me in an almost fluent Armenian!

Best of all, throughout my journey to make this film happen, I turned to the support of the Liliana Komorowska Foundation for the Arts, a Polish artistic foundation based in Montreal. Little did I know that Liliana Komorowska herself, award winning documentary filmmaker who first began her acting career in Poland in the 70s and played a lead role in reknown Polish film director of Armenian descent Jerzy Kawalerowicz's film, shared my vision and would not only help re-write the script, but also produce and direct the movie with me.

And so, at the turn of June and July 2014, another childhood friend and co-producer's two typically old fashioned Polish chalets in Rawdon became our little town of Vinnytsia, and the Polish Consulate's basement turned into the NKVD prison and headquarters.

Liliana and I had assembled a professional and incredible film crew and cast, and friends and family within the Montreal Polish community volunteered long 12-15 hour days

and nights to complete our first stage of production.

With my family's help, as many artefacts as possible were used in order to recreate 1938, including Adam Bandrowski's personal documents, identification papers, actual bed sheets, curtains, clothes, diaries, books, crosses and bibles that my grandmother hid and preserved her whole life, and of course Adam's NKVD arrest and execution order papers that I myself brought back to Montreal.

The film, revealed through the art of poetry, depicts the life of Adam Bandrowski, and tells the story of the tragic Vinnitsya massacre from his daughter Alina's perspective.

The film consists of Polish, Russian, Ukrainian actors. Armenian actor Kevork Arslanian, who had a part in Atom Egoyan's *Ararat*, plays one of the NKVD officers.

Mark Antony Krupa (*Sum of all Fears*, *Human Trafficking*, *White House Down*,) also stars, and was consultant producer.

Director of photography was Jan Belina Brzozowski, graduate of Europe's best film school in Lodz, Poland and former student of Witold Sobocinski and Oscar nominee Polish

cinematographer Slawomir Idziak (*Black Hawk Down*).

New York based Polish actor Antoni Porowski (*The Blacklist*, *Boardwalk Empire*) took on the role of Adam Bandrowski. Newcomer Olesya Akhtemiychuk plays Adam's wife and Alina's mother, and three year old Maila Desrochers stars as the young Alina.

A few weeks after the filming was complete, I somehow discovered that my grandfather had family members, under the same family name, living in Ottawa. I was more than excited to meet them for the first time and tell them about the movie, only to discover that their main deepest desire was to learn about their long lost Armenian heritage.

This journey has been an extraordinary adventure of self-discovery for me, and has connected me even closer to two rich cultures, two rich nations that have such strong history, that have always risen after massive falls and will always stand strong, two cultures that I take pride in calling my own; Polish and Armenian.

To My Father is currently in post-production and due to premiere in 2015.

Մի լոյն կովականութեան Ան և Ան Մասնաւոր գնացքնեան

Jacques Varbedian
Digital
Professional Photography & Video
CALL us 416-722-9225

H.V.N. COLLISION CENTRE LTD.

Specializing in Auto Collision and Refinishing

166 Bullock Dr., Unit 19 & 20, Markham, Ont. L3P 1W2

HRATCH NAJARIAN
(905) 472-3270

Dr. S. Agopian-Baltajian
B.Sc., O. D.
OPTOMÉTRISTE

- EYE EXAMS -
- EYE GLASSES -
- CONTACT LENSES -

Tél.: (514) 331-9886

NEW LOCATION

11863 BOUL. PIERREFONDS
PIERREFONDS, QUEBEC H9A 1A1

Selflessness

By Tamar Kabassakalian-Gosdanian

"It is under the greatest adversity that there exists the greatest potential for doing good, both for oneself and others."

Dalai Lama XIV

What is to be selfless and what acts manifest selflessness?

Peace heroes, war heroes, superheroes or real life heroes have one thing in common: they can put their personal needs aside and sacrifice their well-being for the betterment of others. Heroes have existed throughout history and continue to exist. Some present themselves in the form of political, spiritual or scientific leaders, others as everyday civilians who rise above the waves of multitudes and teach us that achieving greatness is within the reach of every individual. One hero-leader may be viewed as a villain to the other, yet it does not undermine the essence of being a hero, for being admired by accomplishing an act of selflessness that involves great courage.

Today, in history we have many heroes who fight for a cause while in positions of influence or power. Queen Rania Al Abdulla of Jordan, who is known for her philanthropic endeavors, owns a humanitarian NGO that helps the disadvantaged in Jordan. She is also involved in many worldwide missions such as vaccinations, cancer research, healthy family life and education. Bono, the head singer of U2, has used his fame to rally people to fight against hunger and poverty through his humanitarian fund. Nelson Mandela has captivated the hearts and spirits of people around the world who undergo discrimination and has given them hope. His aim was to put an end to apartheid in South Africa, yet he is hailed by the world community for his acts of selflessness. Others, like Che Guevara, have started revolutions by putting their lives in danger to save their people from dominations or rulers who did not heed to the voice of the people. Despite being assassinated, Che maintains his hero status in South America to this day. In all, many heroes have changed the course of history or have left their prints in the tapestry of time for others to follow and understand the human potential to reach greatness through self-sacrifice.

We feel closer to people who support and help in ways that not everyone can or not everyone would. Self-sacrifice is very valuable, and it is a rare trait. Nearly all parents do some sort of self-sacrifice on a daily basis for their children. Doctors and teachers regularly perform heroic acts. Firefighters and cops live moments of heroism in the line of duty. Journalists live to become heroes as they report from warzones and perish in the process of informing the world of injustices that riddle various

countries of the world. Thus, heroic acts are performed every day.

Dalai Lama once said, "The true hero is one who conquers his own anger and hatred." True. But this remains on a personal level. When a person conquers his own anger and hatred, no one else will be impacted by it except the self in its pursuit of a more peaceful life and serene existence. Therefore, there are different levels and types of heroism. On a more personal level there are the ones who have led very difficult lives and have conquered their own struggles, who despite constant pain, retain the courage to face the day without a complaint and defeat their fears with a smile. Those are heroes, too.

So what is it that makes someone a hero? What conditions must one fulfill to become one? Must the person die? Must he save lives? Must she perform an act of kindness or bravery towards others? In all cases, two distinct words come to mind: sacrifice and selflessness. Ultimately, those who are brave enough to put their needs last engage in the process of becoming a hero. Such people are hard to find.

When asked "who do you admire?" or "who is your hero?" many answer "my parents." But apart from your parents, do you personally know any heroes? Have you had the opportunity to meet one or to live among them?

I can say that I have met a few heroes and even some that I see on a regular basis. Lara Aharonian is one of them. Seeing the struggles and the atrocities that some women go through in Armenia, Lara, a mother of four,

Մի էք Կը հովանովեա Արևո, Արշա, Ղափաղւ և Ռուսիա Քրօնութեան

opened a women's resource center (WRCA) about 10 years ago. Her life is very often in danger because as an activist and human rights defender, she protects battered women. She has many enemies because when she advocates women's rights and healthy family lifestyle, it is misperceived. At times she is even threatened. But none of this has ever stopped her from pursuing what she believes in, by advocating gender equality and sexual rights, by protecting victims of domestic violence, by going in and out of court rooms to put the guilty behind bars and by going into the villages with lawyers and other specialists to dig up dead female bodies to do more forensics in order to find out the real cause of death. Recently, the International Community of Armenia awarded her as the Most Courageous Woman of the Year. Needless to say, a well-deserved award!

Heroism may also be linked to empathy. In our everyday lives, few demonstrate empathy by showing support. Friendship is one thing, empathy is another. Over the past decade, with the excessive use of technology, our lives have become very individualistic, not leaving much room for selflessness. Added to this, our lives have become so busy that some people tend to lead an "individualistic" existence: a life that is self-absorbed by greed or materialistic endeavors. The "community" life has lost its charm and the energy has shifted towards individualism. In this manner, most of us have lost touch with the real meaning of life and what matters most. This

is also why witnessing empathy is rare. Giving sympathy is still common, but it differs from empathy. Empathy goes deeper in a way that recognizes and shares another person's state. Daniel Goleman, a renowned psychologist who has done extensive research on emotional intelligence, claims that there are three types of empathy: cognitive empathy, emotional empathy and compassionate empathy. Within any of these three categories of empathy, one is able to reach out and has the ability to support a colleague, a friend, a stranger or a group of people. Not everyone can or would.

The Chamlian family has shown compassionate empathy and is the hero to over 400 children and their families living in Shoushi, Artsakh. For a decade, Aida, and Haytoug, with their children Dessyl (21) and Badrouyk (15) have come to their motherland and have founded a summer day camp in Shoushi. All four are Armenians, born and raised in the diaspora, but with very strong ties toward their homeland and culture. For 10 years, they have built a bridge between Armenia and Canada by giving to the children of Shoushi attention, hope, love and care.

Many Armenians from the diaspora provide financial support to their homeland. That is also a form of sacrifice. But this type of donation goes beyond borders. Haytoug, a successful lawyer with his wife Ayda, a scientist, have decided to help in a different way. When they visited Shoushi in 2004, they wanted to do something

Մի լը կը հովանովե Ա. և Ա. Գեղց և Շաբի Գյուղապետան

special in helping and contributing to its growth. Shoushi is a breathtaking part of Nagorno-Karapagh that got liberated in 1992. Nagorno-Karapagh borders Azerbaijan and is in constant danger and threat. The Armenians living in the region have pride in their homeland and live in modest conditions.

For this, and many other reasons, the Chamlian family fell in love with Shoushi. Therefore, somehow, sending donations did not seem enough for Haytoug and Aida. They could easily send money every year and go on vacation elsewhere, visit different countries, stay in luxurious hotels by the beach or travel to exotic places. Instead, they wanted to donate themselves to Shoushi and its population.

Every summer since 2004, for about a month, Haytoug leaves his law firm, Aida puts aside her neuroscience research, their children separate from their friends and leave their fun-filled "North American" style summer to venture out into their favorite place and share their love. They each become an "Artsakhti" (a local) and experience the day-to-day difficulties of the people. They create lifelong friendships and memories along with educating the young. They come to Armenia with about 12 suitcases, a summer camp program, huge smiles on their faces and a purpose in mind: to make this year even more memorable for the children of Shoushi.

But that is not all! They do much more than this! Aida has organized an entire summer day camp program that has a variety of activities. It ranges from sessions on culture to arts and from sports to films. The children come to the day camp from 10 am to 5pm and go home with huge smiles and laughter. Throughout their day, they learn about the Armenian culture, embellish their artistic talents through projects and talent shows, watch documentaries, and play board games and outdoor games. A wholesome lunch is provided for them. They also have a breakfast and an afternoon snack. Haytoug makes sure that the

Aram Manougian Day Camp supports as many local businesses as possible. Therefore, when shopping for materials and food, he shops around not only to buy local but also from different vendors; this way he gives business to many. He even places some orders to local housewives who do not have any other income. In all, he really makes an effort to help everyone with the aim to satisfy the children.

Moreover, Haytoug and Aida hire local camp counselors, cooks and cleaning staff. These locals not only get salaries, but they also gain experience. Experience to work with each other, organize activities and take care of children of different age groups.

Haytoug, Aida, Dessil and Badrouyk bring a difference in Shoushi – a fundamental difference in the people's lives, one that is immeasurable and incomparable. Their devotion is limitless and humble in many ways. As soon as they arrive in Yerevan, they count the hours to get to Shoushi, a 6-hour long, difficult but awe-inspiring road from Yerevan. Once in Shoushi, they settle at the Naregatsi Institute where the day camp is held. They could very easily stay in a hotel and be more comfortable. But their goal is to break down the barriers and be part of the community they bring together.

I have been lucky enough to visit the Aram Manougian summer day camp on a few occasions. Unsurprisingly, with all that the children learn and do, they are very pleased that they have the opportunity to be part of this wonderful camp. They all wait eagerly for the school year to end to see the Chamlian family. At every opening, there is naturally a huge line-up for registration. Every child wants to take part. However, due to space restrictions, some are rejected. This is evidently one of the most difficult tasks that Haytoug and Aida must go through, they state.

I have also witnessed the closure of the camp where all the children are heartbroken and must say their goodbyes. Haytoug tries to console them by saying "only 10 months left!"

"...there is power in self-sacrifice." (Veronica Roth, *Divergent*). There sure is! When one sacrifices for others, he becomes a better person, a greater person - a hero with empathy as an armor and self sacrifice as a shield.

When visiting Armenia during the summer, make sure to visit Shoushi and the Aram Manougian Day Camp. Feel free to browse their website:

<http://www.shoushisummercamp.org> to find out their dates and other additional information.

Մասնակիության համար պատճենավոր պատճենավոր պատճենավոր պատճենավոր

AUTO BODY SHOP

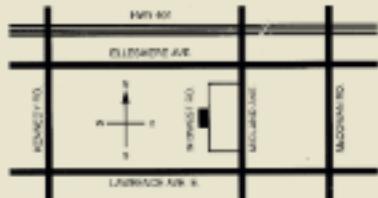
Mike Darakjian

Cell: 416-317-2074

Bus: 416-759-5810

Fax: 416-759-5847

mdautobody@on.aibn.com

260 Midwest Road, Units 4 & 5
Scarborough ON M1P 3B4

MR. SAKO Shoe Repair

SARKIS ADOURIAN

Take-in & Widen Boots

Excellence in all types of leather repairs

Footwear • Accessories • Dyeing

Key cutting • Skate/Scissors/Knife sharpening

Luggage • Orthopedic Insoles

2768 Victoria Park Ave.

Bus: 416-491-2351

Cell: 416-826-4557

MR. SAKO

SHOE REPAIR • DRY CLEANING & ALTERATION

SPECIALS

SHIRTS LAUNDRY 1
PANTS 54.95
OPEN 2 PCS SUITE 119.95

OPEN
EXTRA DRY CLEANING 10.95
LAUNDRY 10.95
PANTS 10.95
OPEN

OPEN

**PANTS HEMMED
WHITE YOU WANT**

DRY CLEANERS
SUEDE & LEATHER CLEANING

ARMEN

ARMEN
PHOTOGRAPHY

Weddings & Special
Occasions
Photo - Video

Retouching
Image Enhancement
Fine Art Image Effects
Montages
Restoration

Commercial & Industrial
Photography

Ad Layouts
Graphic Design

12291 Laurentian, Suite 200, Montreal, QC

514 - 386 - 9153

TRANS-MICO
AUTOMOTIVE

www.transmico.com

514.683.0091

TRANSMISSION SPÉCIALISTE

Importées - Américaines

Électronique - Automatique - Manuelle

Différentiel - Embayrage - 4x4

MÉCANIQUE GÉNÉRALE

Alignment - Suspension

Freins - Pneus

Entretien général du véhicule

9640, Gouin Ouest, Pierrefonds, Qué. H8Y 1R5

Fax.: 514.683-0099

www.horizonweekly.ca

CONNECT WITH US:

f facebook.com/pages/horizonweekly
t @horizonweekly

«ՀՈՐԻԶՈՆ»ի 14րդ բացահիկը կը հովանաւորեն՝

Դուին, Շանթ Եւ Սեւան Տօնապետեան

Արփի Աքեմեան

Բժ. Եւ Տիկ. Վաղարշ Եւ Արուս Էհրամնեան

Տիկ. Ասդրիտ Ծամեան Փիլավճեան

Գրիգոր Տէր Ղազարեան

Մոնթեալի Դայ Կեդրոնի Տարեցներու Միութիւն

S. S. Չաւեն Եւ Վարսենիկ Սարգիսեան

Վարանդ, Թամար, Ալիք Եւ Միլիա Պարսամեան

S. S. Միմոն Եւ Մարալ Ջասդրճեան

S. S. Աբրահամ Եւ Օսիկ Միսիարինեան

S. S. Յարութ Եւ Սեղա Գասապեան

S. S. Կարօ Եւ Դայկօ Նահապետեան

S. S. Արմեն Եւ Դերմին Ասլանեան

Վարիչ Խնճագիր՝ Վահագն Գարագաշեան
Վարչական Պատասխանատու՝ Միլվա Էհրամնեան

Սրբագրիչներ՝ Սոնիա Աճեմեան
Բարգեն Թօվիճեան

Ծանուցումներու Ձեւաւրում Նենսի Կիրակոսեան
Ձեւայդացք՝ Վիզեն Աբրահամեան

Ծանուցումներ
Մոնթրէալ՝ Սեւան Թասլարեան
Մարինա Տէր Խաչարուրեան
Թորոնթո՝ Ժազ Վարպետեան

English-French section - Editor: Tina Soulahian
Տպարան՝ TLC Global Impression

horizon
HÉBDOMADAIRE ARMÉNIEN
ARMENIAN WEEKLY

Les Publications Arméniennes (1991)

Les retours de poste publication
doivent être retournés à:

3401 Olivar-Asselin
Montréal (Québec), Canada H4J 1L5

Administration / Publicité
Sylva Ehramdjian-Bachekjian

Tél.: (514) 332-3757

Télécopieur / Fax: (514) 332-4870

E-mail: sylva@horizonweekly.ca
Courrier de deuxième classe /
No. 40065294 / Second class mail

Dépôt légal:
bibliothèque nationale du Québec et du Canada
ISSN 0708580X

Les Pèlerins du Sassoun

Village-vacances au mont Marouta

Envoyé spécial (Sassoun, Turquie)

Par Vahé Ter Minassian

(avec Anahide et Aram Ter Minassian)

Le vieux a entonné la chanson kurde de *Gulo*. D'une voix haute et claire, il scande des *amane* et entame une litanie à la mesure de la gravité de la tragédie ancienne, une fois encore racontée. Celle, ô combien dramatique, de Gulizar, la jeune Arménienne qui, enlevée par un Kurde, fit l'impossible pour demeurer chrétienne?!

Le spectacle a beau avoir été donné dans l'intention évidente d'honorer les visiteurs étrangers, apparentés à l'héroïne de la triste mélodie, il a un peu secoué l'auditoire. Qui, parmi le public concerné, aurait pu imaginer entendre un jour un paysan arménien, descendant du dernier *kahana* (prêtre) du Prieuré de Komk, prononcer, après 125 ans, le nom de ses arrière-grand-mère et grand-mère ? Surtout ici, sur les pentes du Marouta, à un jet de pierre à peine du sommet qui, du haut de ses 2 975 mètres, domine tout le Sassoun !

Qu'est-on venu y faire ? Un pèlerinage?! L'idée d'y participer est venue de l'aînée du groupe qui, au cours d'un voyage précédent en Turquie, avait surpris Bessé, une Arménienne du Sassoun, installée depuis l'âge de trois ans à Istanbul et bavarde comme une pie, évoquer au cours d'un de ses interminables monologues cet étrange rendez-vous. A en croire la teneur de ce babillage, tous les ans, à la fin du mois de juillet, le jour de la fête du *Vartavar* qui, dans la liturgie, célèbre la Transfiguration du Christ, des gens, apparemment musulmans, grimperaient dans la montagne pour aller prier avec des chrétiens sur les ruines d'une ancienne chapelle arménienne. Une étude bibliographique, un examen à la loupe de vieilles et fragiles cartes familiales, des recherches attentives sur Internet et le visionnage fastidieux de longues vidéos sur Youtube, apporteront, par la suite, du

La ville nouvelle de Sassoun compte 9000 habitants.

crédit à ce témoignage. Tout ceci a intrigué suffisamment l'équipe pour que décision soit prise d'aller voir de plus près. Un atterrissage à Batman, dans l'est de l'Anatolie. Un rendez-vous dans un hôtel de la ville. Et la voilà bientôt embarquée, par une belle matinée de juillet, dans un minibus en direction du Sassoun, sans qu'elle sache très bien à quoi s'attendre.

Outre Bessé qui a bien voulu cumuler bénévolement les rôles de chef, de guide et de traductrice de l'expédition, on y rencontre Ani, l'une de ses amies arméniennes d'Istanbul, uniquement turcophone et qui, n'étant pas revenue depuis onze ans dans sa région natale, va devoir se plier à des obligations familiales en rendant visite à ses deux sœurs mariées à des musulmans dans des circonstances peu claires. Il y aussi Stella, une Arménienne d'Arménie, ingénieur agronome employée par la banque ACBA, qui a entendu parler

de l'événement sur Internet et est venue depuis la Grèce où elle passait des vacances, en traînant une énorme valise à roulettes. Assis à l'arrière, deux Kurdes participent à l'excursion. Le premier, Behçet, est professeur d'école et photographe amateur confirmé, passionné par l'histoire et par le patrimoine naturel et culturel du Sassoun où il est né et auquel il consacre le site sasun.org. Le second, Hakan, qui a l'avantage appréciable de parler anglais, occupe en dilettante un emploi dans l'administration de la municipalité de Batman. C'est un jeune gauchiste aux idées progressistes, inconditionnel des festivals interculturels de musique anatolienne comme celui auquel il doit participer, début août, au Dersim. Enfin, au volant du véhicule, un chapeau de cow-boy vissé sur la tête, on trouve le très respecté Ilhami mukhtar Ismet, le *muktar* ou représentant élu de l'autorité, en charge de l'éducation primaire, de la

Մի էք կը հովանուութե Ք. և Ք. Մըրսի և Ալիք Ալիսազտան

santé publique et de la sécurité de Pirchenk, l'un des derniers villages de la partie du Sassoun dépendant administrativement de la province de Batman, où demeurent encore des familles arméniennes chrétiennes. Au vu du flingue qu'il vient de déposer dans la boîte à gants, ce Kurde haut en couleurs, chauffeur de minibus de son état, assurant des liaisons régulières entre les bourgs de la région, compte peut-être parmi les nombreux habitants du coin qui, malgré le cessez-le-feu en vigueur depuis mars 2013, arrondiraient encore leurs fins de mois grâce à un emploi de *korucu*, ces «gardiens de village» rémunérés pour lutter contre le PKK et dont 65 000 seraient en activité en Turquie. Mais, comme on ne saurait préciser si cette arme fait partie de la panoplie de ces professionnels de l'antiguérilla, de celle de *mukhtar*, voire de celle de simple conducteur d'autobus en terrain difficile, mieux vaut l'oublier. Et se concentrer sur l'extraordinaire paysage qui défile devant la fenêtre, en se disant que la sécurité est maintenant garantie, même si personne n'a rien demandé...

Après un bref arrêt, consacré au ravitaillement, dans la nouvelle ville de Sassoun, voici enfin le moment de pénétrer dans le fameux massif dont le nom légendaire est associé à tant de mythes. On songe à David de Sassoun, le héros de l'épopée arménienne du Xe siècle, dont le château-fort installé un peu plus loin, tout en haut d'un nid aigle, exactement comme indiqué dans les textes, "à la jonction de deux sources", défie toujours de ses puissantes murailles ceux qui douteraient encore de qui étaient vraiment les premiers habitants de ces montagnes. On caresse le souvenir des fédaïs, henchaks ou dachnaks, serrés les uns contre les autres dans la neige pour se protéger du *boug*, ce vent terrible qui, durant les nuits d'hiver de ce pays placé sous l'emprise d'une nature sauvage, repousse par son souffle glacial hommes et bêtes dans les plus profonds recoins de leurs tanières. Fiers combattants de la Liberté, traqués pour avoir osé, par deux fois, en 1894 et en 1904, prêter main forte à la révolte contre les *achirets* (tribus kurdes) d'un peuple arménien subjugué et misérable?! Et, bien sûr,

Deux ou trois familles arméniennes vivent encore à Pirchenk.

on «cauchemarde» sur tous ces hommes, femmes et enfants disparus qui, après avoir assisté impuissants depuis leurs villages haut perchés, à l'incendie, durant l'été 1915, des églises arméniennes de la plaine de Mouch dont la population fut brûlée vive, ont été traqués, un par un, puis exécutés par l'armée ottomane qui remontait inexorablement les vallées. Une minorité, guidée par une poignée de courageux volontaires armés, réussit seulement à s'échapper, au prix d'une marche harassante sur les cimes...

Suivant le cours de la rivière Sassoun, la route dévoile un labyrinthe de vallées longitudinales, isolées les unes des autres. S'élevant peu à peu, elle longe des gorges profondes, passant parfois à côté de villages aux maisons d'un ou deux étages, aux toits plats, et d'où émerge, ici ou là, le minaret tout neuf d'une mosquée. Très vite, la voie goudronnée fait place à une piste de terre de plus en plus escarpée et caillouteuse, témoignant des difficultés des autorités à ouvrir et à entretenir les voies de communication. Nombre de bourgs n'ont été reliés que récemment à une piste carrossable, ce qui les a privés, parfois durant des décennies, d'écoles et d'accès au réseau électrique, raconte Bessé, dont le village d'origine, du côté de son père,

ne dispose du courant que depuis quatre ans.

Cet isolement prolongé des agglomérations les plus reculées du Sassoun – qui constitue une forme de protection dans les périodes de troubles – est-il le résultat d'une politique délibérée de l'Etat visant à «punir» la population de cette région, en perpétuelle révolte?? Ou simplement l'une des multiples manifestations du sous-développement dans lequel ont été maintenues, jusqu'au début des années 90, les provinces kurdes de l'est de l'Anatolie, aujourd'hui en pleine croissance comme en témoigne l'importance de Batman, une cité-champignon de 500 000 habitants, fondée en 1946 après la découverte de champs pétrolifères?? Toujours est-il que cette vie à l'écart explique sûrement pourquoi certains habitants ont pu y conserver, jusqu'aux temps modernes, des traditions ancestrales. Voir pour les quelques Arméniens subsistant encore dans ces montagnes, leur foi chrétienne ou leur «langue». Parmi les Arméniens d'Anatolie, ceux du Sassoun sont les rares à parler encore un dialecte arménien.

De fait, Pirchenk s'avère situé – tout comme le sera Konek, l'autre village du Sassoun officiellement peuplé d'Arméniens – tout au bout d'une route. Construites au fond d'une vallée se terminant en cul de sac, au

Սիսէ կը հովանուո՞ւ Ա. և Ա. Պարզի և Սպահէ Օհանուաւ

Les ruines du monastère du « Petit doigt de Saint-Pierre l’Évangéliste » ou monastère de « Komk » font face au mont Marouta, le plus haut du Sassoun.

pied du mont Marouta dont la masse imposante forme, en ce milieu de la journée, un spectacle grandiose, ces quelques habitations traditionnelles équipées de fenêtres modernes et d'antennes paraboliques, séparées par des passages en terre, abritent sous la protection bienveillante d'un drapeau turc accroché au bout d'un mat, une quarantaine de villageois pour la plupart kurdes. Une ou deux familles arméniennes chrétiennes vivent encore ici en hiver. Auxquelles il convient d'ajouter d'autres maisonnées de «convertis» à l'islam. Mais en été, ce nombre augmente. Les jeunes, partis travailler à Istanbul, reviennent passer leurs vacances dans le hameau, le transformant en un lieu de villégiature pour Arméniens *sassountsis* (originaires du Sassoun).

Il y a vingt ou trente ans, tous les villageois avaient, paraît-il, des origines arméniennes à Pirchenk. Et d'après les témoignages écrits qui nous sont parvenus, celui-ci serait un ancien hameau arménien qui comptait, en 1915, à la veille des massacres, quinze maisons (8 à 10 personnes par foyer) dans lesquelles on ne trouvait plus, un an plus tard, qu'une quinzaine de rescapés. Il y aurait même eu, à Pirchenk, un cimetière et une église dont il ne reste rien. On a du mal à distinguer la trace de ses fondations sur le sol. Ceux qui y habitent aujourd'hui sont-ils pour autant les descendants de ceux qui y vivaient avant la Première Guerre mondiale?? Cela paraît peu probable. En effet, le Sassoun a connu, durant la période kémaliste, une histoire mouvementée, avec de vastes déplacements de population. Pendant

le Génocide, bien sûr, mais également en 1925, lorsqu'y a éclaté l'une des dix-sept révoltes qui ont secoué les provinces kurdes dans les années vingt et trente, et dont les plus connues sont celles de Cheikh Saïd (1925), d'Ararat (1930) et du Dersim (1936-38). Dans la féroce répression qui s'en est suivie, le gouvernement turc d'Ismet Inönü a déporté, à partir de 1934, non seulement les Kurdes du Sassoun mais également les Arabes – on est en Mésopotamie, entre le Tigre et l'Euphrate – et les quelques Arméniens rescapés du Génocide. Il serait très étonnant qu'à leur retour d'exil, dix ans plus tard, ces malheureux, parmi lesquels de nombreux orphelins, aient été réinstallés dans leurs villages d'origine.

L'épisode tragique, très mal documenté – notamment en ce qui concerne le nombre des victimes (on parle d'un million de déportés et de 40 000 à 250 000 morts), auxquelles s'ajoutent les assassinats collectifs, les épidémies et les famines –, a laissé des traces dans la mémoire locale. Faute d'accès possible à une quelconque littérature écrite et suite à l'acculturation subie par les minorités, ces événements se confondent, chez les interlocuteurs, avec les catastrophes antérieures comme le Génocide... ou s'y substituent. Et cela aussi bien pour les Kurdes et les Arabes que pour les Arméniens, chez qui le souvenir de ce drame et de la misère noire qui en fut le corollaire, arrachent des larmes. Eux n'ont cependant pas oublié. Ils savent.

Mais, pour l'heure, il n'est pas question de pleurer ! On se

congratule. On fraternise. On embrasse les mains des vieilles dames. On s'extasie sur le *tonir* (four à pain). Bref, on est content même si la communication est difficile, car réduite au langage des signes et à quelques mots d'arménien. D'ailleurs, si l'on pouvait échanger sans avoir recours à un interprète, de quoi pourrait-on bien parler?? Du passé?? Cela paraît difficile. Personne n'a le cœur à soutenir une conversation sérieuse. Souriants, les hôtes, pourtant habitués à accueillir des visiteurs lointains, semblent eux-mêmes considérer l'arrivée de ces invités comme une distraction bienvenue en ce mois de juillet propice à la détente et à la découverte. Car c'est l'été au Sassoun?! Dans le ciel, le soleil brille de tous ses feux, plongeant dans la lumière le pays montagneux sans l'accabler de chaleur. L'herbe verte est haute et grasse. Les arbres plient sous le poids des fruits, mûrs et gros. Les petites chèvres noires cavalent dans les *yayla* (estives). Et, dans les champs où bourdonnent les insectes, les moissons sont coupées. Voici venu le moment de l'abondance. Celui des jeux et de la bonne humeur. Celui où l'énergie des vivants venge les morts. Somme toute, voici le temps des vacances. Alors pourquoi, tous, Arméniens ou Kurdes, voyageurs des contrées lointaines ou habitants de Pirchenk, femmes et hommes, heureux d'être bien vivants au Sassoun, n'auraient-ils pas le droit d'en profiter? D'autant que demain... Eh?! bien demain, c'est la fête. Demain, c'est *Vartavar*!?

Միա էղ կը հովանութեա շինոքիւթիւն Մուգ, Միայլ է տի զարդի Զազիսցւանդիւն

BEST
BAKLAVA
IN T.O.

BAKLAVA • KANAFEH • MAMMOUL • CHEESE HALAWA • LOUKOUM • NOUGAT • MARZIPAN • PETITS FOUR

HWY 401

BIRCHMOUNT RD

KENNEDY RD

ELLESMORE RD
MIDLAND AVE

SEANLEY RD

NOW OPEN!

Our New Store is Located at 1415 Kennedy Rd in Scarborough.
Come by and try!

PATISSERIEROYALE.COM • 416.755.6323

OPEN EVERY DAY 9AM-7PM

ANI

Ristorante

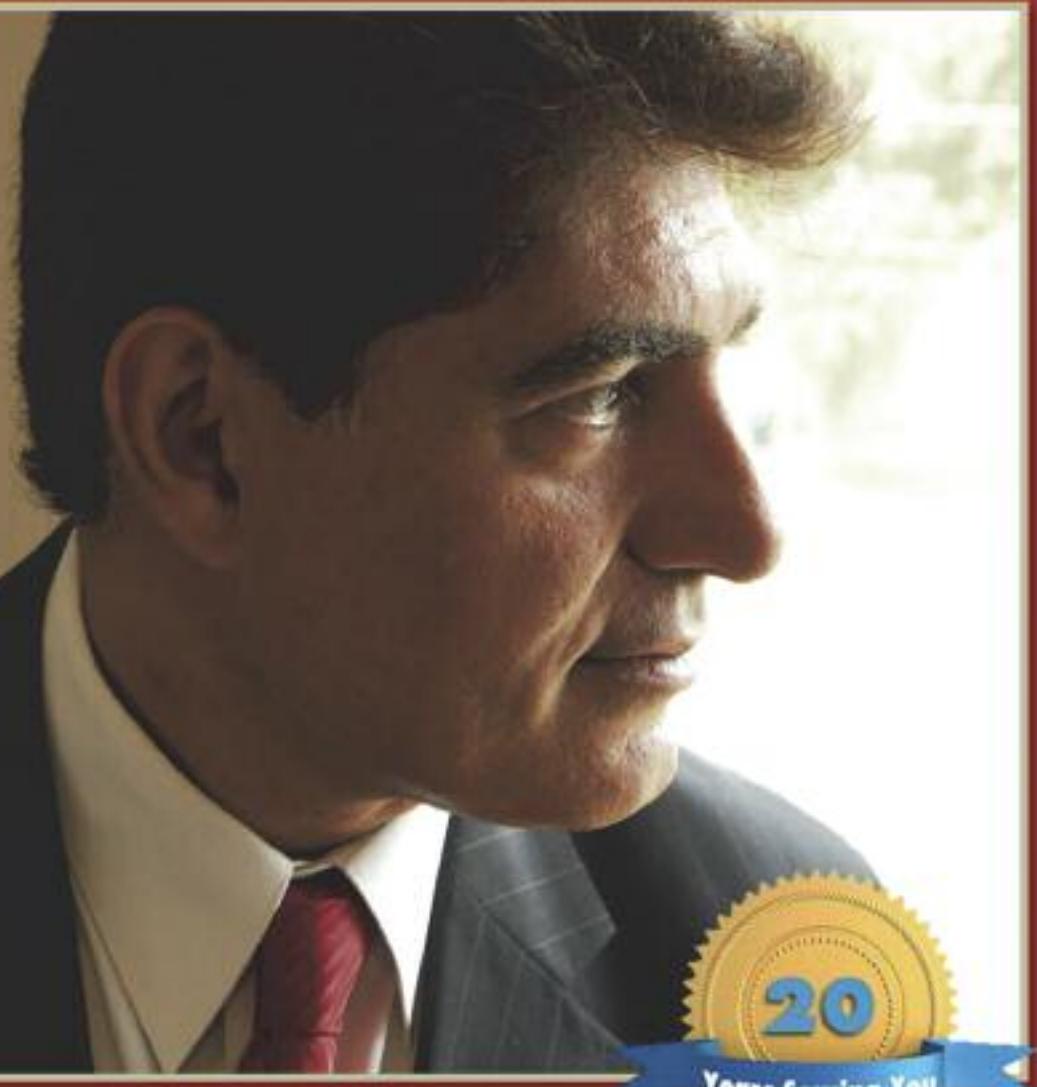
Fine Dining Catering Party Room

FOR UP TO 35 PEOPLE

905.761.6484

1450 Clark Ave. West, Thornhill ON L4J 7R5

GARY (Giro) CHAHINIAN

President, Broker of Record
RE/MAX DIAMOND REALTY INC.

Gary Direct 416-258-8892

GARY CHAHINIAN, Multi Award winning RE/MAX Hall of Fame member along with 40 of his Brokerage Agents in 2 locations Selling across Toronto, Mississauga, Oakville, Markham Richmond Hill & The GTA.

Residential, Luxury, Condo's, Commercial & Investment Properties!

Prices ranging from 1st Time Buyers \$500,000 to Multi-Million Dollar Properties!

FOR ALL YOUR REAL ESTATE NEEDS CALL GARY TODAY!

RE/MAX DIAMOND REALTY INC.

1570 Kipling Ave (N of Eglinton) Toronto, ON M9R 2Y1
416-235-2500 remaxdiamond.com